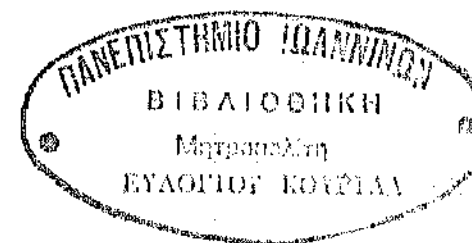
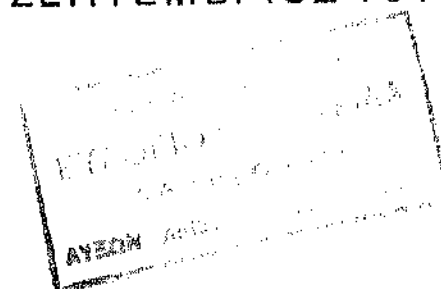

134 Per 184

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

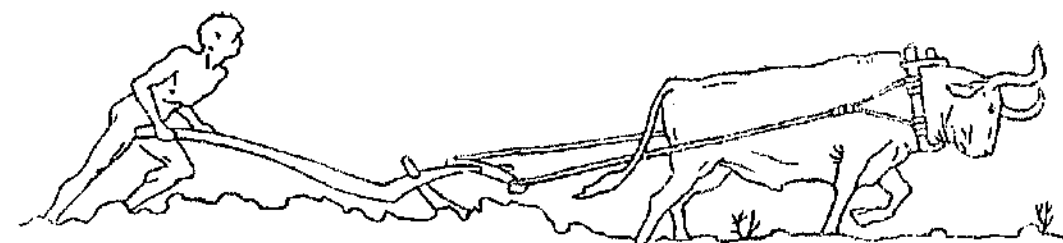
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1912-
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1912 * ΤΟΜΟΣ ΚΔ' *****

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΠΡΟΤΟΜΗ — ΥΠΟ Α. ΡΟΝΤΕΝ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΪΑ

ΕΤΟΣ ΙΗ' 15-24
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1912

ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Μὲ χαράν — ὕστερα ἀπὸ χρόνια — θὰ ξαναχαίρει-
σούν τὸν ἐκλεκτὸν συνεργάτην οἱ ἀναγνώσται τοῦ
περιοδικοῦ. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Καραλῖα Μακρῆ, ἡ νέα
πατριστὴς τοῦ Πανεπιστημίου, συμμάχησε καὶ τακτο-
ποίησε τὰ χειρόγραφα τοῦ ἀγαπημένου, ποὺ περὶ δὲν
εἶναι μαζί μας. Σκέψεις, σημειώσεις, ἀποσπάσματα
τοῦ βιβλίου τοῦ ποὺ ποθοῦσε νὰ τὸ τελειώσῃ καὶ νὰ
τὸ ἐκδώσῃ μὲ τὸν τίτλον *Ἀραγμένος*. Ἦταν ὁ λεπτὸς
αισθητικὸς ποὺ ἐνοιῶθε τὸ καλλιτέχνημα βιβλίου,
ἔχοντας ὁδηγὸ τὴ δόνησι τῆς ψυχικῆς χορδῆς καὶ τὴν
τεχνικὴν ἀνάλυσιν, ἀποτελέσματα μελέτης καὶ σπουδῆς.

Ὡς ἡ ζωὴ γι' αὐτὸν ἦταν ἀδιάκοπη προσπάθεια νὰ
τὴν συγκρατήσῃ, παντοτινὸς πόλεμος χωρὶς ἐλπίδα
νίκης, ὅπου τοῦ ἀφαιροῦσε ἔτσι καὶ τὴν ὁρεῖ νὰ ἐργα-
σθῇ. Κάθε ἀνοιγμὰ τῶν χειρῶν γιὰ νὰ τὴν χαρῇ, ἦταν
καὶ μιὰ τρεχάλα πρὸς τὴ νύχτιν ποὺ δὲν ἐξημερῶνει.
Καὶ γύριζε, πικραμένος, τὰ φύλλα εὐτυχίας περασμέ-
νης, γιὰ νὰ γλυκάνῃ τὴ σημερινὴ μελαγχολία.

Τὸν κόθο του γιὰ τὴν ἐκδοσὶ τοῦ βιβλίου δὲν πρό-
φθασε ὁ Μακρῆς νὰ τὸν ἴδῃ πραγματοποιημένον. Τὸ δῶμά
του βρισκεται μονάχῃ σὲ σκόρπια φύλλα. Τὰ φύλλα
αὐτά, μαζί μὲ τὰ χειρόγραφα ποὺ ἔχει κατατάξῃ ἡ
ἀδελφὴ τοῦ καὶ ποὺ λίγες σελίδες θὰ δημοσιεύσωμε
στὰ «Παναθήναια», θὰ ἀποτελοῦσαν ἓνα βιβλίον, ὅχι
μεγάλον, ποὺ θὰ εἶχε θέσι διαλεκτῇ μέσα στοὺς σημε-
ρινούς συγγραφεῖς μας. Ὡς κάποιος, διαβάζοντας
τὶς γραμμὲς αὐτῆς, θελήσῃ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσιν. Θὰ
ἦταν τὸ σεμνὸ μνημεῖον ποὺ τὸ ἀξίζει ὁ Μακρῆς. Τὰ
«Παναθήναια» πρόθυμα θὰ φρόντιζαν γιὰ τὰ λοιπά.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΡΑΓΜΕΝΟΣ

Ἀραγμένος...

Καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὸ βιβλίον αὐτὸ δὲν περιέχει
ἄλλο παρὰ σημειώσεις ταξιδιῶν καὶ μετακινήσεων.

Εἶναι ὅμως ἀλήθεια πὼς οἱ μετακινήσεις αὐ-
τὲς εἶναι ἀργὲς καὶ σπάνιες. Ἀκριβῶς τόσες,
ὅσες χρειάζονταν διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὸν
ἀραγμένο ἀπὸ τὶς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς καὶ
ἐπιθέσεις. Εἶναι ἀργὲς καὶ δύσθυμες, ὥς ὅπου

πέραν ποτὲ ὅμως ἀπὸ στενοχώριαν καὶ νο-
σταλγίαν.

Ὅλες αὐτὲς οἱ σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις εἶναι
ἐμπνευσμέναι πάντοτε ἀπὸ ἓνα μικρὸ λιμανάκι...
τὸ λιμανάκι μου!... Ἐνὰ κομμάτι γῆς ποὺ
προχωρεῖ δειλὰ δειλὰ καὶ μὲ πολλὴν προσοχὴν
νὰ μὴ πλησιάσῃ τὴν διήλυσαν τοῦ κόσμου...
Καὶ τὰ λιμάνια μου εἶναι στεγνά, κάποιον κάπου
μάλιστα πυρρὰ. Ὁμοιάζουν μὲ τ' ἀρχαῖα ἀνα-
χωρητήρια ὅπου οἱ εὐσεβεῖς καλόγηροι κατώρ-
θοναν στὸ τέλος νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τὸν Θεόν
καὶ νὰ τὸν βλέπουν. ***

Τὰ ταξίδια εἶναι μία ἀπόλαυσις ὅπως ἡ ἀπό-
λαυσις ἀπὸ τὸ παιγνίδι, ἀλλὰ *lente*. Βραδεία
καὶ ἀργή, ἀπὸ πρὸς περὶ ἀπαιτοῦται ἀπὸ
διάρκους σταθμοὺς καταστάσεων, σχεδὸν δυ-
σαρτέστον μὲν νὰ πῶ, κάποτε μάλιστα μέχρι
μαρτυρίου. ***

Μοῦ λείπει πάντα ἡ εὐκολὰ ἐκείνη σύνταξις
σχέσεων καὶ διαργάνωσις εὐχαρίστων στιγμῶν
κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδιοῦ. Ἡμπορῶ νὰ
πῶ πὼς σχεδὸν ἀπεχθάνομαι τὴν ἀνάμειξιν μου
εἰς τὶς ζωηρὰς αὐτῆς συντροφιὰς καὶ διασπαρά-
σεις, ἐνῶ ἐξ ἄλλου τὸ θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ τὶς
θεωρῶ μακρόθεν διὰ τὴν ἀνωτάτην *délectation*,
ἡ ὁποία δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ πλημμελώσῃ τὴν
ψυχὴν μου.

Μοῦ εἶνε κρίνα πάντα ἡ πρώτη αἰσθησις στὸ
ταξίδι πᾶν ἓνα κρῖν ποὺ περιχύνεται σ' ὅλο
μου τὸ σῶμα καὶ τὸ παγώνει... Καὶ μὲ τὴν
κρίδα αὐτὴ νεκρόνουνται σιγὰ σιγὰ καὶ οἱ
ἰδέες ποὺ μὲ βασάνισαν καὶ τὰ αἰσθήματά μου
γεννοῦσαν τοὺς πυρετούς...

"Έτσι γίνεται ή παράδοσίς μου στη φύσι αξιοπρεπής καθ' όλα. Καί σφιγρὸς πλέον καί ἀπαλλαγμένος ἀπὸ πολλὰ μικρὰ μαρτύρια. Καί πρῶτα πρῶτα ή αἰσθησις αὐτὴ ἀπὸ τὰ ταπεινά ή ὁποία ἔγκειται στὴ δύναμι ποὺ ἔχει μοναχά ή ἀπουσία, ή ἀπομάκρυνσις, νὰ μᾶς γυρίσῃ πίσω στὸν ἑαυτὸ μας. — Νὰ εἶνε κανεὶς μακριὰ εἶνε τὸ ἴδιο σὺν νὰ εἶνε ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τόσα καθήκοντα, τόσες κακοποιήσεις καὶ τόσες συνήθειες κοσμικότητος, ἔτσι κ' ἂν εἶνε εὐχάριστες. . .

. . . Μέσα πρὸ ἀγάπης ποὺ πᾶσι μακριά, ἐπὶ τὸν αὐτὸ καὶ αὐτὸ τοῦ βιασμοῦ ἐπανευρίσκει κανεὶς τὸν ἑαυτὸ του μόνο καὶ ἐλεύθερο, ἔχει μοναχὰ ἀπὸ τίς ὁρισμένους ὥρες ἀλλὰ κ' ἀπ' αὐτὸς τίς ἰδέες του, τὰ γούστα του, τὰ διανοητικὰ ἡμῶνά του. Καὶ ή πρώτη χοῦσις τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς γίνεται εἰς τὸ νὰ τὸν ἀποδώσῃ στὴ φύσιν, εἰς τὸ ν' ἀντιλαμβάνεται τὰ πράγματα κατ' εὐθείαν, μὲ τὸν τρόπον ποὺ ἔχουν τὰ ζῶα νὰ μορφοῦνται τὴν φύσιν καὶ ή ὁποία δύναμις γλήγορα ἐκμηδενίζεται μέσα στίς συνήθειες τῶν πόλεων. . . "Έτσι ἀραγμένος θέλησα νὰ περάσω τὴ ζωὴ μου. . .

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

Δὲν μετανῶ ποτὲ διὰ τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν γεγονότων. — Πολλὰς φορές, ἀναλογίζομαι καὶ σκέπτομαι ὅτι κ' ἄλλοιὸς μπορούσαν νὰ ἦσαν τὰ πράγματα, ἄλλοιὸς νὰ γίνονιν καὶ νὰ μὴ μοῦ προξενήσουν ζημίαν καὶ εἰς τὴν ὑγείαν κλπ. ἀλλὰ δὲν μετανῶ. — Τὰ ὅσα, οὕτως ἐλλόγονται τῶν πραγμάτων, ἐγνώρισα καὶ ἔμαθα δὲν εἶνε κέρδος; — "Η ζωὴ εἶνε σὺν ἑνα σκαλισμένο καλλιτέχνημα, ὅσο βαθύτερα σκαλισμένο μὲ τίς πειρὸ βαρεῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς, τόσον καὶ πολυτιμώτερον εἶνε. — "Όλα αὐτὰ τὰ λεγόμενα ἀπόσπῃ, τὰ ὁποῖα ἐξηγοῦν καὶ σχολιάζουν τὴν ζωὴν εἶνε τὰ προαιῶ της, τὰ ληθινὰ της κέρδη. — Ἀλλὰ εἰς τί ὅρα γε νὰ χρησιμεύουν; . . . αὐτὸ εἶνε τὸ ὄρατον μυστήριον. — Δὲν χωρεῖ ὅμως ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἄνθρωπος γίνεται βαρύτερος, πλουσιώτερος καὶ σεβαστότερος. —

"Όσο πλησιάζει κανεὶς πρὸς τὸν Θάνατον, τὸ ἥθικόν του ἐλαττωταί, τὸ ἐγὼ του γίνεται ὑποδεέστερον. —

— Διαρκῶς βιασνίζομεν τὴν γῆν ζῶντες, τὴν τσονγροφνίζομεν, τὴν τσιμποῦμε, τὴν πληγώνοιμε καὶ ἐκείνη ὑποφέρει, ὥς ποῦ νὰ ἔλθῃ καὶ κεινῆς ή ὥρα νὰ μᾶς πάρῃ καὶ νὰ μᾶς χωνέψῃ στυγερὰ κόλπους της. —

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

"Η εὐτυχία εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ βίου. — Εἶνε δὲ αὐτὴ ή συναρμογή, ή ἀρμονικὴ σύμψηξις λογικῆς ἀγαστηριῶν. — "Όποιὰ δὴ ποτε καὶ ἂν ἦνε αὐτὴ ή ἀρμονικὴ κατάστασις, εἶνε ή εὐτυχία, καὶ ἀποδείξεις, ὅτι λυκαυμεθα ὅταν παρέλθῃ. ***

"Η θέλησις. "Η ἀπόφασις πραγματοποιήσεως μιᾶς πράξεως εἶνε ἑνα ὕψος, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ἀπὸ πᾶντο μας. — Παρατηρήσατε εἰς τὸν ἥλιον τὴν σκιάν ἑνὸς πονηροῦ ὅταν κινή νὰ πετάξῃ, νομίζεις πὼς ὅλον τὸ σῆμα του γίνεται ὕψος καὶ κινεῖται πρὸς τὰ κάτω τὰς πρώτας στιγμῆς. —

Πρέπει κανεὶς νὰ παγαίνῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὸν σκοπὸν, ὑποφέρων ὅλα ὅσα προὑποθέτει ή ἐκτέλεσις μιᾶς ἀποφάσεως. Συνήθως προσκολλώμεθα μετὰ πείσματος — ὥσν ἐκεῖ νὰ ἦνε ὁ Νόμος — εἰς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ἀπόσπῃ τὰ ὁποῖα διευκολύνουν τὴν ἐκτέλεσιν, κακοσυνεθίζομεν καὶ ὅταν αὐτὰ δὲν παρουσιάζονται, ἀναβύλλομεν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν, νομίζοντες αὐτὴν ἀδύνατον, διότι ἀντικρύσαμεν τὴν ἀναπόφευκτον δυσκολίαν.

"Ο τρόπος τοῦ φαντάζεσθαι τὰ πορτραῖτα μὲ ἔφος ἱερατικὸν ἔχει ἀνάγκην σιλουετῶν. Μόνον ἐν ἀνάγκῃ γίνεται σύνθεσις τούτων πρὸς πικρὰς στυγερὰς ἰδεῶν. ***

Δύο τρόποι ὑπάρχουν τοῦ βλέπειν, μία ἀναλυτικὴ (διὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς πόλεις) καὶ μία συνθετικὴ (διὰ τὰς Ἀνατολικὰς πόλεις). Εἰς τὰς πρώτας ὁ ἐπισκέπτης βλέπει καὶ παρατηρεῖ ἀνέτως καὶ λεπτομερῶς ἐνῶ εἰς τὰς δευτέρας διερχόμενος ταχέως, τρεχάτος.

Τὸ δράμα, μία εἰκὼν ἀναπαριστάνουσα σκηνάς, πρέπει νὰ εἶνε τόσον ἀληθές, ὅσον αἱ λεπτομέρειαι, αἱ πράξεις νὰ εἶνε εἰλικρινεῖς, βγαλμένες ἀπὸ τὴν Φύσιν, παρατηρουμένην μὲ βλέμμα καλλιτέχνη. ***

Κάθε κατάστασις τῆς φύσεως σκροπᾶ μίαν ὁμιλίαν, ἑνα τραγοῦδι, μίαν κραυγὴν. — Καὶ ή sensation καθὲ καταστάσεως εἶνε μία τοιαύτη ὁμιλία, κραυγὴ ή τραγοῦδι — Αἱ τέχναι ἀποδίδουν αὐτὰς τίς sensations. — "Όταν δὲ λέγομεν ὅτι ή Μουσικὴ εἶνε ἱκανὴ ν' ἀποδίδῃ τὴν σιγὴν καὶ σιωπὴν, ή ἔκφρασις δὲν εἶνε ὀρθή. "Η Μουσικὴ δὲν ἀποδίδει τὴν σιωπὴν ἀλλὰ τὴν sensation τῆς σιωπῆς, ή ὁποία δὲν εἶνε παρὰ Μουσικὴ ἡρεμῃ, φέρουσα τὸ χρώμα μόνον τῆς Σιγῆς. —

"Η Δραματικὴ Τέχνη παρουσιάζει τὴν ἀνθρωπότητα, ὅπως εἶνε ἐκ τοῦ φυσικοῦ μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι πρέπει νὰ παρουσιάξῃ πᾶν τὸ ὁποῖον συνδεθεῖ τὰς κινήσεις, τὰς πράξεις κλπ. τῶν ἀνθρώπων, τὴν ζωὴν ἐν γένει, ἐκεῖνα τὰ ἰδιαιτέρη ποὺ κίνησιν νὰ γεννῶνται αἰσθήματα, μὲ τὰ ὁποῖα εἰς τὴν γλήγοράν της ζωῆς, δὲν ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸν καιρὸν τὸν κατάλληλον νὰ ἐνασχοληθῇ καὶ τὰ ὁποῖα ἔτσι κινεῖται ή δὲν φαίνονται. Αὐτὰ εὐ κυρίως χαρακτηρισεῖται τοῦ ἀνθρώπου κερδίζομεν διὰ τῆς Δραματικῆς Τέχνης.

Πάντοτε ή Φύσις δίνει τὸ ὁλικὸν μὲ τὸ ὁποῖο θὰ πλάσωμε καθὲ ἔργον. — Τὸ ἔργον Τέχνης εἶνε καί τι ποὺ δὲν ὑπάρχει, καί τι ἀνώτερον τῆς ἀληθείας. Στοιχεῖα μόνον, σπινθίρες μερικαὶ ὑπάρχουν εἰς τὴν φύσιν, τὸ δὲ ἐπίλοιπον εἶνε δημιουργημα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος εἰσόντος πρὸς τὸ ἀνώτερον καὶ ἰδεώδες. — "Η πιστὴ ἀπαμίμησις τῆς φύσεως εἶνε συντελεστικὴ ἐρ' ὅσον προσθέτει τι εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς πράξεως π. χ. ὅταν ή "Αθηνὰ σκύβει πρὸς τὴν ὑπόδημά της ἐνῶ τρέχει. . . ***

Στὰ ἱστορικὰ μυθιστορήματα, ή ἱστορία δὲν πρέπει νὰ παραιοποιεῖται, παρὰ μόνον ὅταν φυ-

λογοικῶς μελετηθῇ ἑνα ἱστορικὸν πρόσωπον. Τότε εἰμποροῦν ν' ἀποδοθοῦν εἰς αὐτὸ πράξεις καὶ σκέψεις, αἱ ὁποῖαι παγαίνον ἀπὸ τὸν χαρακτήρα του (τὸν μελετημένον ἐννοεῖται). — Μπορεῖ ἱστορικῶς αἱ πράξεις αὐταὶ νὰ μὴν εἶνε ἀληθινὰ, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτὸ ἡμποροῦσε νὰ τὰς κέρῃ, ἡμποροῦσε νὰ ἔχῃ τὰς σκέψεις αὐτὰς. Εἶνε βγαλμένα ἀπὸ τὴν ψυχὴν του, παγαίνονται ἀπὸ αὐτὴν, καὶ συνεπῶς ἦτο δυνατόν νὰ λεχθοῦν ή νὰ πραγματοποιηθοῦν ἀπὸ αὐτό.

"Η κ. Stael λέγει ὅτι ή doute παίρνει γλῆας μορφὰς γὰ νὰ μᾶς βιασνίσῃ. — "Ισως ή γυνὴκα, ὅταν ἀρχίξῃ νὰ μὴν ἀγαπᾷ πλέον, νὰ νύνεται μὲ τὸ ἔνδυμα αὐτό. — Εἶνε δὲ σίγουρο διότι τρελλαίνει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀντιπάλου ἄνδρος, δὲν τὸ ἀφίνει νὰ πέρῃ καμίας ὁριστικὴν ἀπόφασιν. — Βλέπει μαζεύει βίαις τὰς λεπτομερείας, αἱ ὁποῖα τοῦ ἀποδεικνύουν μίαν πρᾶξιν καὶ ὅμως δὲν πιστεύει, τὰς καταστρέφει μῆκος του, νομίζον ὅτι δὲν εἶνε εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι δὲν ἔχει σῶας τὰς φρένας, διότι κ' ἐκείνη τοῦ τὸ ἐπανέλαβε πολλῶς. — Μία συμπεριφορὰ ἐκνίνουσε ἐκείνης δὲν τὸν ἀφίνει νὰ χειραφετηθῇ.

ΚΩΝΣΤ. ΜΑΚΡΙΣ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΡΟΥΣΣΩ*

Καὶ μετὰ διακόσια χρόνια ἀπὸ τὴν γέννησίν του ὁ Ζὰν - Ζὰκ Ρουσσὸ ἐξακολουθεῖ νὰ ἔξασκῃ δυνατὴν ἐπίδρασιν. "Έχει ἀκόμη ὑπερασπιστὰς ἐνθέριους καὶ ἀντιπάλους μαριώδεις. "Ο ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ ἐγέμισε τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος καὶ ποὺ ἐνέπνευσε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς φιλολογικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀκρόμῃ κινήσεως τοῦ 19^{ου}, παραιομένη καὶ σήμερον δύναμις ἰσχυρὰ καὶ συνταρακτικὴ. "Η ὁριστικὴ ὅμως περὶ αὐτοῦ κρίσις — καθὼς ἐπὶ τοῦ Βολταίρου καὶ τοῦ Ντεντερό — δὲν ἐξηγέσθῃ ἀκόμη. "Αν ἐξετασθῶν εἰδικῶς αἱ διάφοροι ἀντίθετοι πράξεις του, ὁ Ρουσσὸ φαίνεται ὡς τὸ φαιλότερον ὃν ή ὡς ἑνας ἔκφυλος διεφθαρμένος ή ἑνας δυστυχὴς τρελλός, ἀλλὰ καὶ ὡς ὁ μεγαλοφυὴς ποὺ ὑποφέρει καὶ παλαίει, ὁ εὐγενὴς σκαπανεὺς ὅλων τῶν μεγάλων ἀνθρωπιστικῶν καὶ προοδευτικῶν κινήσεων ἀκόμη δὲ ὡς ὁ γοητεύων καὶ κενὸς ρήτωρ, ποὺ, ἐνῶ

παρεκτρέπει τὴν κοινωνίαν ἀπὸ τὴν εὐθείαν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀβυσσον τῆς ἀναρχίας.

Καὶ ὅμως βλέπομεν σιγὰ, ὅτι ὅσον ἐξθροικότερα εἶναι ή ἐναντίον του πολεμικὴ, τόσον περισσότερον ἐπαυξάνεται ή ἐπίδρασις του. "Ενῶ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι εἶναι ή ἐνσάρκωσις καθὲ κακοῦ εἰς τὴν νεωτέραν δράσιν καὶ σκέψιν, δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἐκδήλωσις τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, ποὺ νὰ μὴ θεωρεῖται ὁ Ρουσσὸ πῆγὴ της. Καὶ ἔτσι τὸ γόητρον τοῦ φιλοσόφου αὐτοῦ δὲν διατηρεῖται μόνον ἀπὸ τὴν ὑποστήριξιν ἐκείνων, ποὺ δοξάζουν τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του.

"Αφοῦ λοιπὸν οἱ ἑβρισταὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ρουσσὸ εἶναι σύμφωνοι μὲ τοὺς λατρεῖντας αὐτὸ εἰς τὸ νὰ ἐξάρουν τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπιδημίας του, ἀποβύλνει εὐκολον νὰ ἐκτιμήσωμεν τὸ τί ὁ νεώτερος κόσμος ὑφείλει πιθανῶς εἰς τὸν Ρουσσὸ. Καὶ ἂς περιορισθῶμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν "Επιπλάσασιν καὶ τὸν Ρομαντισμόν. "Ο Ρουσσὸ, μᾶς λέγων καὶ αἱ φράσι του καὶ οἱ

* Περιλήψεις μελέτης τοῦ Ἀμερικανοῦ φιλοσόφου κ. Havelock Ellis.

ἐξήρθε τοῦ, ὑπῆρξεν ὁλόκληρος ἡ Ἐπαναστάσις. Τὸ ἔργον τοῦ, καὶ μόνον αὐτό, ἴδωμεν τὸν ἀνέμῳ τῆς Ἐπαναστάσεως, διότι αὐτὸ δὲν ἀντιθέσθαι πρὸς τὴν διανοήσαν, τὰ ἑγμένα συναισθημάτων, πρὸς μίαν διηγήσαν ἀνθρωπολογικὴν ἀντίληψιν, ὅπως τὸ ἔργον ἄλλω, ἀλλὰ πρὸς τὰ θεμελιώδη ἔννοιαι, πρὸς τὰ ἐμφατὰ αὐτῆς, πρὸς καθεπὶ ἡρωιστικῶδες, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ἐκ τούτου οὐδὲν τὸ ἐκκλησιαστικὸν εἰς τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 ἦσαν θεμελιώδη μετὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Ρουσσώ. Ὁ Μαριὰν ἀνεγίνωσκε, πλήρως ἐνθουσιασμένον, τὸ «Κοινωνικὸν Συμβόλαιον» δημοσίως καὶ ὑψηλοφώνως ἄφ' ἑτέρου ἄνθρωπου καὶ ἡ Κυρλόττα Κορνταί, ποὺ ἐδολοφρόνησε τὸν Μαριὰν, ἦτον ἔνθεος μαθήτρια τοῦ Ρουσσώ. Αὐτὸς ὁ Ναπολέων εἶπεν, ὅτι «χωρὶς αὐτὰ τὰ κακὰ ὑποκείμενα», δηλαδή τὸν Ρουσσώ, Ἐπαναστάσεις δὲν θὰ ὑπῆρχε.

Ἀφ' οὗτου ὁ Χριστιανισμὸς ἐδριάζετο εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος, ὑπῆρξαν τέσσαρες μεγάλαι κινήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος εἰς τὴν χριστιανισμὸν: — ἡ Ἀναγέννησις, ἡ Μεταρρυθμίσεις, ἡ Ἀντιμεταρρυθμίσεις καὶ ἡ Ἐπαναστάσεις. Ἐκ τῶν κινήσεων τούτων αἱ τρεῖς ἐπεξετάθησαν τόσον εἰς τὸν χρόνον καὶ τὸ διάστημα, ὥστε δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ συνάψωμεν στενῶς, οὔτε μίαν ἐξ αὐτῶν, μετὰ τὴν ἐπίδρασιν ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἡ Ἐπαναστάσις, ὅσον εὐρεῖ καὶ ἂν ὑπῆρξεν τὰ ἀποτελέσματά της, εἶναι ἀποκλειστικῶς σχεδὸν δημιούργημα τοῦ Ρουσσώ. Ἐνεκα δὲ τῶν σχέσεών του μετὰ τὴν Ἐπαναστάσιν ἀνακηρύσσεται οὗτος καὶ σκαπανεὺς τῆς νεωτέρας δημοκρατίας, καὶ ὅταν ἀκόμη αὐτῇ κλίνει πρὸς τὸν σοσιαλισμὸν ἢ πρὸς τὴν ἀναρχίαν, διότι αἱ δύο αὗται δημοκρατικαὶ κινήσεις, ἔχουν ὡς θεμέλιον τὰ φυσικὰ ἐκείνα ἔνστικτα, τὰ ἐξαρθθέντα ἀπὸ τὸν Ρουσσώ.

Ὁ χορὸς, ποὺ ἐπευφημεῖ ἢ ποὺ καταρᾶται τὸν Ρουσσώ ὡς δημιουργὸν τοῦ Ρομαντισμοῦ, εἶναι ὠμόμη πολυφρονιμότερος. Καὶ μᾶς λέγουν, ὅτι ἡ Ἐπαναστατικὴ καὶ ἡ ρομαντικὴ κίνησις εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, ὃ δὲ Ρουσσώ ἔχει τὴν εὐθύνην καὶ τῶν δύο. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἐγέμισε τόσον εὐφρῶς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ δεκάτου ὁγδόου αἰῶνος, ὃ Ρουσσώ ἐπέδρασε ἐπὶ τῆς φιλολογίας τῆς ἐποχῆς αὐτῆς πολὺ περιορισμένα. Ὑπῆρξεν ὁ προφήτης, ὁ ἱεροκήρυξ, ὁ λατρευόμενος διδασκαλός, ἀλλ' ὅχι καὶ ὁ ἡμιγνοσόμενος καὶ ἡμιγνοῦμενος καλλιτέχνης, ποὺ ἔφερε κίττιαν νέαν ἀποκαλυσιν τῆς φύσεως, ἰδιαιτέρως κατὰλληλον πρὸς φιλολογικὴν χρησιμοποίησιν. Ἐξ ὅλων τῶν μεγάλων συγγραμμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μόνον ὁ Μπερναρτέν ντε Σαιν - Πιερ ἦτον ὁ μαθητὴς

ἄσων καὶ φίλος τοῦ Ρουσσώ. Οἱ διαστάντες τὴν καθαρὴν ἐπίδρασιν τοῦ εἶναι πολὺ ἀμφισβόλου φήμης. Εἰς τὴν Γερμανίαν γρηγορώτερον ἀπὸ παντὸς ἄλλου ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσώ ἔγενε βιθέως αἰσθητὴ εἰς ἀνθρώπους πνευματικοῦ τύπου ἐντελῶς διαφορετικοῦ. Καὶ τοῦτο, διότι εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἡ ὑποκειμενικὴ συγκινητικότητα τοῦ Ρουσσώ, ἡ σταθερὰ προσηγορία τοῦ εἰς τὰ ὑπέρτατα πρότυπα τῆς φύσεως προσηγορεύοντο τόσον πολὺ εἰς τὸ γερμανικὸν πνεῦμα, ὥστε ἐνήργουν ὡς ἄμεσος ἀπολυτρωτικὴ δύναμις. Ὁ Ρουσσώ διηγήσεν ὅ κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλος τοῦ Κάντ. Ὁ Φίχτε ἐμφορῶδη ἐπὶ τῆς εὐφρῶς ἀπὸ τὸν Ρουσσώ καθὼς καὶ ὁ Ἔρνστερ καὶ ὁ Λέσσιγγ. Ὁ Γκάιτε, εἰς τὰς τελευταίας φάσεις τῆς μακρᾶς ἐξελίξεώς του, ἔτεινε πρὸς ἓν νεοκλασικὸν ἰδεώδες καθαρῶς ἀντικειμενικόν, ποὺ βέβαια ἦτο μακρὰν ἀπὸ τὸ ἰδεώδες τοῦ Ρουσσώ, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ ὅσον καὶ ὁ Κάντ. Ὁ Βέρθερος τοῦ εἶναι προσηγορῶς νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Σαιν - Πιερ καὶ δυνατόν νὰ μὴν ὑπῆρχε Φίλιππος χωρὶς τὸν Ρουσσώ. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ρομαντικὴ κίνησις ἀνεπτύχθη μεγαλοπρεπῶς μόνον κατὰ τὸν δέκατον ἑνατον αἰῶνα. Ἡ δὲ ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσώ ἐξηπλώθη παντοῦ μέχρι σημεῖον ὥστε, παρὰ τὴν πρὸς τὴν παγκόσμιον ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν, παρήρχετο ἐνίοτε ἀπαρτήρητος καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἀκόμη ποὺ τὴν ὑφίστατο.

Ἡ σκέσις τῆς Ἀγγλίας ἀπέναντι τοῦ Ρομαντισμοῦ καὶ τοῦ Ρουσσώ ὑπῆρξε διαφορετικὴ ἀπὸ τῆς Γερμανίας καὶ Γαλλίας. Οἱ Γερμανοὶ ἔλαβον συνείδησιν τῶν συγκεκριμένων ὁρμῶν των διὰ τοῦ Ρουσσώ. Οἱ Γάλλοι ἔπρεπε νὰ ὑποστοῖν μίαν βίαιαν μεταλλαγὴν. Ἀλλ' οἱ Ἀγγλοὶ ἦσαν ἤδη ρομαντικοὶ κατ' ἀρχήν, ἔνεκα δὲ τούτου εἰς αὐτοὺς ἡ κίνησις δὲν ἡμποροῦσε νὰ προκαλέσῃ ἐπαναστάσιν. Προσέτι ἡ φιλολογικὴ πνοὴ καὶ τὸ αἰσθητικὸν ἰδεώδες τοῦ Ρουσσώ προήρχοντο ἄφ' εὐθείας ἢ ἐμμέσως ἐκ τῆς Ἀγγλίας ἢ φιλοσοφία τοῦ Λόκε, ὁ Ρίτσαρντσον, ἡ ἀγγλικὴ ἀνεξαρτησία, ἡ ἀγγλικὴ ἐλευθερία εἶχαν ὑπεκκαύσει τὴν ἀμύλην ἢ ἐξεγείρει τὸν ἐνθουσιασμόν του. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσώ, ἀνεγνωρισμένη ἢ μὴ, ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ ρομαντισμοῦ, δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο ἢ ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ μορφὴν μᾶλλον ἀποκαλυμμένην ὅτι εἶχε πάρει ἀπὸ αὐτῆς ὁ Ρουσσώ.

Εἰς τὴν Ρωσσίαν ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ρουσσώ, ὅχι μόνον ὑπὸ τὴν στενῶς φιλολογικὴν ἑννοίαν της, εὐρίσκειται σήμερον εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον της. Οἱ λόγοι οἱ ἀπαγγελλόμενοι εἰς τὴν Δούμαν εἶναι γεμίτοι ἀπὸ ἰδέας καὶ φράσεις ἀκόμη τοῦ «Κοινωνικοῦ Συμβολαίου». Εἶναι δὲ

περιττὸν νὰ προστεθῇ ὅτι ὁ Τολστόϊ ὑπῆρξεν ἀπὸ τῆς νεότητός του μαθητὴς τοῦ Ρουσσώ, καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ἔλεγεν: τρέφο λατρίαν μᾶλλον ἢ θαυμασμόν πρὸς αὐτόν.

Ἐὰν στραφῶμεν ἀκόμη πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς προπαγανδιστὰς τῆς αἰσθητικῆς Ἐπαναστάσεως, δὲν θὰ ἀπομαρυνθῶμεν ἀπὸ τὸν Ρουσσώ. Ὁ αὐστηρὸς Ἐμμερσον εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ βυθίζει τὰς βαθεύς του ρίζας. Ἡ Γεωργία Ἰβλίστις ἦτο ἐπίσης ἐμπειρὴ θαυμαστρία τῶν «Ἐξομολογήσεων». Ἐλεγεν: Ὁ Ρουσσώ ἐκ τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τῆς Φύσεως ἔκαμε δι' ἐμὲ νέον σύμπαν σκέψεως καὶ αἰσθημάτων.

Κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἡ ἰδία δύναμις ζωογονεῖ ἀκόμη τὰς διαδέχουσας καὶ εὐγενεῖς ψυχάς, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ πλάσουν ἐν νέον ἰδεώδες. Ὁ Φρανσις Ζάμ ἐξομολογήθη ἀπὸ τὸν Ρουσσώ τὸν ἀπεκάλεσαν «νέον Ρουσσώ». Ὁ φιλόσοφος τῆς Γενεύης εἶναι ἐπὶ πλέον ὁ πρόδρομος τῶν σημερινῶν μας φιλοσοφῶν τὰς προσηγορεύει. Ὁ Οὐίλλιαμ Τζέμς θεωρεῖται ὡς ὁ θεμελιωτὴς τοῦ πραγματισμοῦ, ἀλλ' ἡ ἀντίληψις τῆς «ἀληθείας» ὡς «ἀληθείας πρακτικῆς» μᾶλλον ἢ ὡς «ἐπιστήμης» ἐξετέθη τόσον σαφῶς εἰς τὸν «Αἰμίλιον» καὶ εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς «Νέας Ἰλλοΐας», ὥστε ὁ κ. Ἀλμπέρτος Σζίντς ἠδυνήθη ν' ἀποδείξῃ, ὅτι «ὁ μεγαλύτερος τῶν Πραγματιστῶν εἶναι καὶ θὰ μὲν πᾶσι πᾶσι ὁ Ζάμ - Ζάμ Ρουσσώ». Τὸ αὐτὸ ἡμποροῦμεν νὰ εἰπωμεν καὶ διὰ τὴν μετρητομένην φιλοσοφίαν, ποὺ εἶναι τόσον τῆς μόδας σήμερον, μετὰ τὴν ὑποτίμησιν της ὅσον ἀρροχθὲν τὸ λογικὸν καὶ μετὰ τὴν ἐπιτομήν της ἐπὶ τῆς ζωικῆς δυνάμεως τοῦ ἐνστικτοῦ: αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐτέθησαν μετὰ λεπτομερείας ὀλιγώτερον λεπτάς, ἀλλὰ ὅχι καὶ μετὰ ὀλιγώτεραν δύναμιν ἀπὸ τὸν Ζάμ - Ζάμ. Ὁ Νίτσε, ὁ πλέον ἀξιοσημείωτος σκεπτόμενος καὶ ποὺ ἐξήσκησε τὴν περισσοτέραν ἐπίδρασιν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, εἶναι ὁ ἀντίπους τοῦ Ρουσσώ καὶ ὅμως ἔχει τόσας ομοιότητας μετὰ αὐτόν, ὥστε μένει πνευματικὸς συγγενὴς του. Ὁ Νίτσε εἶναι ὁ Ρουσσώ τῆς ἐποχῆς μας.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Ρουσσώ καὶ τῆς προσωπικότητός του ὑπάρχει ἡ ἁρμονία. Ἡ ἔξέτασις τοῦ ἔργου τοῦ βίου μετὰ βλέμμα εὐρύτερον ἄγει εἰς ἀρνητικὴν ἀπάντησιν. Ὅτι μᾶς κἀμινε ἐντύπωσιν εἰς τοὺς μεγάλους προφήτας τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐνότης τῶν δοξασιῶν τὰς ὁποίας ἔφεραν εἰς τὸν κόσμον: αἰσθανόμεθα κἀποιν πειστικὴν ἁρμονίαν μεταξὺ τῶν δοξασιῶν αὐτῶν καὶ τῆς προσωπικότητος

ποὺ κρύπτεται ὑποθῆν των. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει ἀκριβῶς καὶ μετὰ τὸν Ρουσσώ. Ὅμοιάζει μᾶλλον μετὰ θαυμασίον ὄργανον ποὺ παρήγε μοναδικὴν ἀνταποκρινόμενην εἰς τὰς ποικιλοῦσας συγκινήσεις τῆς χειρὸς, ποὺ τὸ ἔκαμνε νὰ πᾶλλῃ. Ὁ Ρουσσώ π. χ. εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀτομιστὴς καὶ ὅμως αἱ δοξασίαι του χρησιμοποιοῦν ὡς θεμέλιον τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὰς πλέον καταθλιπτικὰς μορφάς του. Ἀκόμη βαθύτερα φαίνονται αἱ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν δοξασιῶν του καὶ τῆς ζωῆς του. Ἐνῶ π. χ. ἤξιον τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔρωτος, ἦτον ἓνας αἰσθηματικὸς ἐρημικὴς καὶ φιλήθωνος.

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου στηρίζονται τόσαι ἀμφισβητήσεις περὶ τοῦ Ρουσσώ: ὁ Ζάμ - Ζάμ ἦτον ἓνας ἐμφυλισμένος καὶ ἡ διδασκαλία του ἄγει εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς πολιτισμένης κοινωνίας. Ἐν τούτοις, ὅσον καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ἀναίχουν στοιχεῖα ἀληθείας εἰς τὴν γνώμην αὐτὴν, εἶναι δόξα μὴ νὰ ἐκλέξωμεν τὴν ἀποψιν αὐτῆς διὰ τὸ συνολικὸν συμπέρασμα μὴ περὶ τοῦ Ρουσσώ. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι οἱ ἐμφυλιστεροὶ ἀγῶνες τῶν ἐγγενεστέρων ψυχῶν, κατὰ τὸ δάισμα ἐνὸς αἰῶνος καὶ πλέον, ἐνεπείσθησαν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπὸ τὸν ἀνθρωποῦν αὐτόν, καθίσταται προφανές ὅτι τὸ νὰ σιγηματίσωμεν τὸν Ρουσσώ εἶναι ὡς νὰ στυπῶμεν τὴν ἀνθρωπίνην μας φύσιν. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι παραλογισμός, τὸ νὰ θεωρῶμεν τὸν Ρουσσώ ἢ αἰσθητικὸν ὡς τὴν ἀρχαίαν αἰτίαν μᾶς μεγάλης κοινωνικῆς κινήσεως, εἶναι ἀναμφισβόλον ὅτι αὐτὸς περισσώτερον καθεπὶ ἄλλον ἔδωκε τὸν τύπον τοῦ εἰς τὰς διανοητικὰς μας ἐνεργείας καὶ διεμόρφωσε τὸ ἰδεώδες μας. Ὁ ἐρημικὴς αὐτὸς μὴς ἔδωκε τὴν δύναμιν ν' ἀνανεώσωμεν τὸ αἰσθηματικὸν μὴς διὰ τὴν θερμότητα, τὸν ἔρωτα, τὴν φρίκην.

Διὰ νὰ ἴδωμεν ὅμως κατὰ τὸν Ρουσσώ, πρέπει νὰ τὸν ἀντικρῶμεν ἄφ' ἐνός ὡς τὸ ὅλκον μεγαλοφυῆς ὄργανον, ἓν αὐτὸν δονοῦμενον ἐκ θαυμασίας μοναδικῆς ὑπὸ τὴν πνοὴν βίων τῶν μεγάλων ἀνέμων τοῦ πνεύματος, καὶ ἄφ' ἑτέρου ὡς ἀνθρώπου διαστρεβλωμένου, θλιβόμενον ἐξ ἀδυναμιῶν περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἐν τούτοις ἀγωνιζόμενον πάντοτε διὰ τὸ ἰδεώδες. Ὑπὸ τὸν διπλοῦν αὐτὸν χαρακτήρα, τὸν πνευματικὸν καὶ ἀνθρώπινον ταυτοχρόνως τύπον, κατὰλήγομεν εἰς τὸ ἐννοήσωμεν μέρος τῆς γοητείας τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ρουσσώ καὶ πῶς τὰ πλέον ἀνόμοια πρόσωπα — ὁ μαρξιστὴς Σάδ καὶ ὁ Ἐμμερσον, ἡ Κυρλόττα Κορνταί καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Κάντ — προσέκλιναν εὐσεβῶς πρὸς τὸν θυσιαστηρίον του.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΩΣΤΑΝΤΑΣ

Η ΝΕΚΡΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ*

— ΤΡΑΓΩΔΙΑ —

ΠΡΑΞΙΣ Γ'

Ἡ αἴθουσα τῆς Ἀ' πόλεως. Ἡ μεγάλη ταρράτα εἶναι ἀνοιχτή. Πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τῆς κολόνας φαίνεται ὁ οὐρανός, καλλόμενος ἀπὸ ἄστρα. Ἀπὸ τὸ κατὰ μέρος τρεπόμενος, ἕνα κατευλόμενος ἀναμμένο, βαθεῖο εἶναι ἡ σκιά.

ΣΚΗΝΗ Α'

Ἡ ΑΝΝΑ κάθεται κοντὰ στὰ σκαλοπάτια ποὺ ἀνεβαίνουν στὴν ταρράτα. Ἡ νυχτερινὴ ἀνοιχτὴ δροσίζει τὸ γλοιοῦ πρόσωπό της, γυρισμένο πρὸς τὰ ἄστρα, ἀόρατα γι' αὐτήν. Στὴν ἀρχὴ ἡ δριμύτης τῆς εἶναι πολὺ ξορηγὴ σὰν νὰ τὴν κοπὴν ἑλαφρὸ μεθύσι. Ἡ ΤΡΟΦΟΣ γονατισμένη ἐμπρός της, μελαγχολικὴ καὶ δυοταγμένη.

ΑΝΝΑ, ἀπλώνει τὰ χέρια πρὸς τὴ νύχτα — Ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἔρχεται κάποιος ἀγγελάκι... Ἀρχίζει ἀνεμῶς, αἱ βάρβαροι, Δὲν αἰσθάνονται τὴ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς;

ΤΡΟΦΟΣ — Ἐν' ὁ ἀγγελάκι τῆς στεριᾶς.

ΑΝΝΑ — Ἀνασέει ἡ γῆς. Εἶναι λίγη ὥρα ποὺ πύρισε μὲ τὴν Αἰνική στὴν πηγὴ, καὶ φέλλο δὲν κοινούσε. Ἐλεια ἡρεμία. Γιὰ νὰ μὴ τὴν ταράξωμε, λέξι δὲν ἐλέγχε' μονίχα, ἡ πηγὴ θρηνοῦσε καὶ χαϊρότανε... Ἐπρόσεξες ποτέ, βάρβαροι, τὴ φωνὴ τῆς πηγῆς αὐτῆς;

ΤΡΟΦΟΣ — Πάντα τὸ ἴδιο πράγμα λέει τὸ νερό.

ΑΝΝΑ — Ὅχι, ὄχι. Τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Αἰνική κ' ἐγὼ λέξι δὲ μιλούσαμε, χέλια πράγματα ἔλεγε τὸ νερό, καὶ τῶνοισθα τόσο πειστικά... Μὲ πείσε νὰ κάνω ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ γείνη, βάρβαροι, τὸ νερὸ αὐτὸ, τὸ ἀγνὸ, ποὺ ἔρχεται μέσα ἀπὸ τὰ βάρβαροι, ἀπὸ τὰ βάρβαροι...

ΤΡΟΦΟΣ, ἀνήσυχη — Τὶ θές νὰ κάνης; Τὶ θές νὰ κάνης;

ΑΝΝΑ — Νὰ φύγω, νὰ φύγω πολὺ μακριά...

ΤΡΟΦΟΣ — Νὰ φύγης; Ποῦ;

ΑΝΝΑ, μὲ φωνὴ κομμένη καὶ βιαστικά — Θὰ τὸ μάθης θὰ τὸ μάθης... Ἐννοῖα σου, μὴν ἀνησυχῆς, βάρβαροι. Τὸ δρόμο αὐτὸν θὰ τὸν πέρω μονίχα, χωρὶς νὰ με ὀδηγῆς ἐσὺ. Δὲ θάχω πειὰ ἀνάγκη νὰ στηρίξωμαι σ' ἐσένα. Στὰ μάτια μου θὰ γείνη φῶς... Τὶ ἔλεγες γιὰ τὰ μάτια μου πρὸς; Ὅτι ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσῃ τόσο ἔρρωμα μάτια, ἂν ἦταν γιὰ νὰ μὴ ξαναῖδουν τὸ φῶς; Βλέπεις, βάρβαροι, θυμίζωμαι τὰ λόγια σου καὶ τώρα, τὸ ἔχω πῶς τὰ μάτια μου εἶναι ἔρρωμα.

ΤΡΟΦΟΣ — Πῶς μιλεῖς ἀπὸψε! Κάτι κρύβουν,

κάτι κρύβουν τὰ λόγια σου... Μὰ ἐγὼ εἶμαι μιὰ γρηούλα...

ΑΝΝΑ, μὲ συγκίνησι ξαφνική, βάνοντας τὰ χέρια πάνω στοὺς ὄμους τῆς τροφῆς — Εἶσαι ἡ γρηούλα ἡ ἀγαπημένη μου. Εἶσαι ἡ πρώτη καὶ ἡ στερνὴ μου ἀγάπη, βάρβαροι. Πάντα ἐνοίωσε μέσα τῆς ἡ ζωὴ μου τὸ γάλα ποὺ βύξαζε ἀπὸ τὸ στήθος σου. Μαρίσθηκε τὸ στήθος σου, μὰ ἡ καλοσύνη σου μεγάλωσε μέσα μὲ τὴν ἡμέρα. Μὲ κρατοῦσες ἀπὸ τὸ χέρι σὰν δὲν μπορούσαν ἀκόμα τὰ ποδαράκια μου νὰ βροῦν τὰ βήματα τους. Καὶ τώρα μὲ τὴν ἴδια πιστὴ ἀποσείωσι μὲ ὀδηγεῖς στὸ φοβερὸ σκοτάδι. Εἶσαι ἀγία, βάρβαροι. Μέσ' στὴν ψυχὴ μου εἶναι ἕνας παράδεισος γιὰ σένα...

ΤΡΟΦΟΣ — Μὴ με κίνησ νὰ κλάψω...

ΑΝΝΑ, τὴν ἀγκαλιάζει — Ἀ, συγχώρεσέ με, συγχώρεσέ με! Πρέπει νὰ σὲ κάνω νὰ κλάψης.

ΤΡΟΦΟΣ, τρομαγμένη, τραβιέται ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὴν κοιτάζει στὸ πρόσωπο — Γιατί, γιατί μιλεῖς ἔτσι; Γιατί μὲ σφίγγεις ἔτσι;

ΑΝΝΑ, προσπαθεῖ νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἀνησυχίαν της — Ὅχι, ὄχι... Τίποτε, τίποτε... Σοῦ μίσησα ἔτσι, γιατί τώρα πεῖ καμιά χαρὰ δὲ μπορῶ νὰ σοῦ δώσω, βάρβαροι, καμιά χαρὰ πειὰ...

ΤΡΟΦΟΣ — Τίποτε δὲ μοῦ κρύβεις; Δὲ θές νὰ γελάσῃς τὴ γρηούλα σου; Δὲ θές νὰ τὴ γελάσῃς;...

ΑΝΝΑ — Ὅχι, ὄχι... συγχώρεσέ με. Δὲν ἤξερω τί λέω, ἀπὸψε. Δὲ ξέρω τί αἰσθάνομαι... ἔχω μιὰ παράξενη φλυαρία. Τώρα δὲ, ἐνοίωθα τὸν ἐαυτό μου ἑλαφρό, σὰν νὰ θέλα νὰ πετάξω ἐνοίωθα σχεδὸν χαρούμενη μιλοῦσα, μιλοῦσα... Κ' ἔξαφνα μ' ἐπίασε πάλι ἡ μελαγχολία καὶ σ' ἐκίνα νὰ πονέσῃς... Τώρα πέρασε αἰσθάνομαι καλύτερα ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ σ' ἀγκάλιασα, βάρβαροι. Θὰ ἤθελα νὰ με πάρῃς στὰ γόνατά σου, νὰ μοῦ πῇς περασμένα πράγματα ποὺ θυμίζωμαι γιὰ μένα, γιὰ μένα, ἀπὸ τότε ποὺ ζοῦσε ἡ μητέρα μου... Θυμᾶσαι; θυμᾶσαι; θυμᾶσαι;... [Διακοπὴ]. Ἀ, γιατί νὰ μὴ μοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς ἕνα παιδί, ποὺ τόσο τὸ ποθοῦσε ἐκεῖνος; Γιατί; Θὰ ἦταν ἡ σωτηρία μου! Ποτέ μητέρα δὲν ἀγάπησε τὸ σπλάχνον τῆς, ὅπως θὰ τάχα ποῦσα ἐγὼ. Ὅλα τὰ ἄλλα πειὰ θὰ μοῦ ἦταν ἀδιάρροα. Ὅλοένα, ἀδιάρροα, θὰ πῶτα τὴ ζωὴν μου μὲ τὸ γλυκύτερο ἄρωμα τῆς δικῆς μου ζωῆς. Ὅλοένα θὰ ἔκανθα κάνω στὴν γρηούλα σου, νὰ βλέπω τὸ πορτραῖτο ποὺ θὰ τοῦ ἔμοιαζε, ἀπαράλλαχτο καὶ ἡ στοργὴν μου γιὰ μένα, θὰ μοῦ ἦταν ἀγαπητότερη ἀπὸ τὸ φῶς... Μὰ ἐκεῖ-

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — ΜΑΡΙΝΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ
Ὑπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

νος ποὺ μ' ἔκρινε στεῖρα, ἐπῆρε καὶ τὸ φῶς μου. Νὰ εἶναι τιμωρία γιὰ κάποιο ἡμάρτημα, βάρβαροι. Πές μου. Κάποιο μεγάλο ἡμάρτημα. [Διακοπὴ]. Τῆς Τροφῆς τὰ μάτια εἶναι γεμάτα δάκρυα. Πόσο γλήγορα μ' ἄφησε ἡ μητέρα μου! Μ' ἐλάτρενε, καὶ ὅμως δὲν ἦταν ἐθνηταμένη... Τὸ ἔξερες ἐσὺ. Ξέρεις τὴν αἰτία ποὺ πέθανε. Ποτέ δὲν ἠθέλησες, βάρβαροι, νὰ μοῦ πῇς γιατί πέθανε... οὔτε πῶς πέθανε.

ΤΡΟΦΟΣ, ταραγμένη, διστακτικὴ — Ἐνας πυρετός, ἕνας ξαφνικὸς πυρετός τὴν πῆρε, μέσα σὲ μιὰ νύχτα. Δὲν τὸ ἤξερες αὐτό;

ΑΝΝΑ — Ἀ, ὄχι, ὄχι, δὲν ἦταν πυρετός. Γιατί ποτέ νὰ μὴ μοῦ πῇς τὴν ἀλήθεια;

ΤΡΟΦΟΣ — Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια;

ΑΝΝΑ — Ὅχι, ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι αὐτή. Ἀποβραδὺς ἡ μητέρα μου εἶχε μείνει στὸ προσκέφαλό μου καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ ἀποκοιμήθηκε, ἐνοίωθα τὰ φίλια τῆς στὸ πρόσσωπό μου καὶ καί, θερμὸ σὰν δάκρυ... Ἀ, ὁ ὕπνος μου ἦταν τόσο δυνατός, ποὺ νίκησε τὴν ἀόριστον θλίψιν τῆς παιδικῆς μου ψυχῆς. Καὶ μοῦ φάνηκε, ὥς

τὴν τελευταία στιγμὴ, πῶς μ' ἔρριχνε στὰ μάγουλα, στὸ λαιμό, στὰ χέρια, μὲ τὰ μουσκεμένα τριαντάφυλλα ποὺ εἶχα ξεφυλλίσει ἐκεῖνο τὸ πρωὶ στὴ στέρνα τοῦ περιβολιοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία εἰκόνα ποὺ εἶδα, τῆς μητέρας μου... Ἀργότερα, ἤρθες νὰ με ξυπνήσῃς καὶ μὲ ρώτησες ἂν τὴν εἶχα ἰδῇ, καὶ τότε καὶ πῶς μοῦ εἶπε πῇ καληνύχτα. Καὶ ἦταν πιασμένη ἡ ἀναπνοή σου. Ὅμως ξυνακοιμήθηκε, ἀκούοντας καίτιο σὶν κῆπο βήματα ἀνθρώπων ποὺ καίτι ζητοῦσαν. Καὶ τὸ πρωὶ, μόλις ξυπνήσας, ἤρθες πάλι καὶ μ' ἐξύπνησες, καὶ μ' ἐτύλιξες μ' ἕνα σκέπασμα, καὶ μὲ πῆρες στὰ χέρια σου. Ἐπρεμες ἐσὺ. Μὲ πῆρες σὲ ἄλλο δωμάτιο, ὅπου μιλοῦσες σιγὰ, καὶ ὅλοι μιλοῦσαν σιγὰ καὶ ἦταν γλοιοῦ... Καὶ ποτέ πειὰ δὲν τὴν ξαναεἶδα... Καὶ ὅποτε, ὅταν ξυναγυρῶσαι στὸ περιβόλι μας, πάντα μὲ τραβοῦσες μακριὰ ἀπ' τὴν στέρνα καὶ πάντοι, δεῖν ἦσαν ἐκεῖ κοντά, σ' ἄκουσα καίτι νὰ λές, σὰν προσευχή... [Διακοπὴ]. Πές μου τὴν ἀλήθεια! Πές μου τὴν ἀλήθεια! Γιατί θέλησε τὸ θάνατο;

* Τέλος:— Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τέλος τῆς 15-30 Ἰουνίου.

ΤΡΟΦΟΣ, σὲ μεγάλη ταραχή — "Ὀχι, ὄχι... δὲν ἠδέλωκα..."

ANNA — Ποιὲ δὲ θὰ τὸ μάθω;

ΤΡΟΦΟΣ — "Α, πάντα ἀρροπιαστὴς νὰ μοῦ θυμίζεις τὸν πόνο μου."

ANNA, τὴν χαϊδεύει — Συγχώρεσέ με, συγχώρεσέ με. Σ' ἔκανα νὰ ποτέψης. [Αισιολογῶν]. Αἰσθάνεσαι τὴ μαροδιά τῆς μυριτιάς, τί δυνατὴ ποὺ εἶναι; [Σηραδόνεται καὶ, γυρισμένη πρὸς τὸν ἀνοιχτὸν ἔξωτον, ἀκατένει τὸ ὄφρα, ἀπλώνει τὰ χέρια]. Ἀρχισε ὁ ἄνεμος. Χινοῦ σὺν κρύσταλλο ἀνέμους σὺ δάχτυλά μου. Μήπως εἶναι ἀνοιχτὴ ἡ πόρτα τῆς κἀμαρᾶς μου;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναί.

ANNA — "Ὅλα τὰ παράθυρα εἶναι ἀνοιχτά;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναί, βλα.

ANNA — Περὶ ὁ ἄνεμος σὺν ποτάμι ἀρροπιασμένο. Ποῦ νὰ εἶναι ἡ Λευκὴ;

ΤΡΟΦΟΣ — Στὴν κἀμαρά της, βέβαια. Θέλεις νὰ τὴν καλέσω;

ANNA — "Ὀχι, ὄχι, ἄρησέ τιν νὰ ἡσυχάσῃ τὴν καμένη! Στὴν πηγὴ, ἦταν τόσο δυνατὴ ἡ μαροδιά τῆς μυριτιάς, ποὺ κόντεψε νὰ λιγοθυμήσῃ. Τὴν ὥρα ποὺ γυρίζαμε, τὴν ἐνοιαῖθα νὰ κλονίζεται. Δυὸ-τρὶς φορὲς τὴν κράτησα μὴν πέσῃ... Βλέπεις τί σταθερὸ εἶναι τὸ βῆμα μου, βάβω! Ἐγὼ τὴν ὀδηγοῦσα. Θαρρῶ πὺς θὰ μπορούσα, μόνη νὰ πάω στὴν πηγὴ καὶ μόνη νὰ γυρίσω..."

ΤΡΟΦΟΣ — Μά, γιατί τόσο μιλεῖς γιὰ τὴν πηγὴ αὐτή;

ANNA — "Ὅλους ἐμᾶς μᾶς καλεῖ σὺν πηγὴ ζωῆς. Δὲν εἶναι τὸ μόνο ζωντανὸ πράγμα στὸν τόπον αὐτόν, ποὺ βλα εἶναι νεκρά; Αὐτὴ μονάχα σβύνει τὴ δίψα μας" καὶ βλοῖ μας, διψασμένοι, ζητοῦμε καταρῦγιο στὴ δροσιὰ της. "Ἄν δὲν ἦταν καὶ αὐτὴ, κανεὶς ἐδῶ δὲ θὰ μπορούσε νὰ ζήσει" θὰ πεθαίναμε βλοῖ ἂν ἐτύχαινε νὰ στερέψῃ.

ΤΡΟΦΟΣ — Μά, γιατί νὰ ῥθοῦμε στὸν καταρῦγνον αὐτὸ τόπο; Τὸ καλοκαίρι ἐδῶ εἶναι σὺν κόλλωσι. Πρέπει νὰ φύγωμε. Πότε θὰ φύγωμε;

ANNA — Γλήγορα, γλήγορα, βάβω.

ΤΡΟΦΟΣ — "Ἀλήθειαν, εἶναι καταρῦγνος ἂπ' τὸ θεὸ ὁ τόπος αὐτός. Κάθε μέρα γίνεται λιτατεία στὸν Προφήτ' Ἠλία. Ἀπὸψε βλὸς ὁ κἀμαρὸς εἶναι γεμάτος φωτιές. Μὰ οὔτε στάλα νερὸ δὲν πέφτει. Νὰ ἔβλεπες τὸ ποτάμι! Τὰ χιλιάρια, στεγνά καὶ ἀσπερισμένα σὺν κόκκαλα νεκρῶν.

ANNA — "Ὁ Ἰναχος! Τὸν πέρασσε προχθὲς ὁ Ἀλέξανδρος, τὴ μεγάλη μέρα τῶν εὐρημάτων... [Ψάχνοντας, κάθεται στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι]. Θές, βάβω, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἱστορίαν του; Ἦταν μὰ φορὰ ἓνας βασιλεὺς, ποὺ τὸν λέγανε Ἰναχο" καὶ ὁ

βασιλεὺς εἶχε μιὰ κόρη ποὺ τὴ λέγανε Ἰά, τόσο ἑμορφη, τόσο ἑμορφη, ποὺ ἓνας ἄλλος βασιλεὺς, παντοδύναμος, ὁ βασιλεὺς τοῦ Κόσμου, τὴν ἀγάπησε. Μὰ ἡ γυναῖκα του ἂπ' τὴ ζήλεια της τὴν ἔκανε μισχάρι, ἄσπρο σὺν τὸ χιόνι, καὶ τὴν ἔδωσε στὸ δράκοντα τὸν Ἀργο νὰ τὴν φυλάγῃ, ποὺ εἶχε μάτια ἑκατό. Καὶ ὁ δράκοντας ὁ φαρβερὸς ἔβρασε τὸ ἄσπρο τὸ μισχάρι καίτω ἐκεῖ στὸ πλάι τῆς θάλασσας, στῆς Λέρνης τὸ λειβάδι. Καὶ νύχτα μέρα τὴν φυλάγε με τὰ ἑκατό του μάτια. Ὁ βασιλεὺς τοῦ Κόσμου ἔστειλε τότε τὸ βασιλόπουλο τὸν Ἰερμή, νὰ σκοτώσῃ τὸ δράκοντα καὶ νὰ πάρῃ τὴν κόρη τὸ βασιλόπουλο πῆγε στὸ λειβάδι, καὶ ἀρχισε νὰ παίζει τὴ φλογέρα τόσο γλυκά, ποὺ ὁ δράκοντας ἀποκοιμήθηκε τότε τὸ βασιλόπουλο, πῆρε μετὰ τὸ σπαθὶ τὸ κεφάλι τοῦ δράκοντα ποὺ εἶχε μάτια ἑκατό. Μὰ ἡ ζήλεια ἡ γυναῖκα τοῦ βασιλεῖ ἔστειλε κακὴ μυῖγα, ποὺ κώλλησε στὰ πλευρὰ τοῦ μισχარიού. Τρελὸ ἀπὸ τὸν πόνο τὸ μισχάρι, ἔτρεχε, ἔτρεχε, ἔτρεχε, πέραςσε ποτάμια καὶ βουνα, χωρὶς στιγμή νὰ σταματήσει, πεινασμένο, διψασμένο, καταπονεμένο, ὅπου τὸ στόμα του ἔβγαλε ἀφροὺς καὶ βογγοῦσε... Ἐλὼς ἔφτασε σὲ μιὰ μακρινὴ πόλιν, καὶ ἐκεῖ φάνηκε ὁ βασιλεὺς ποὺ τὴν ἀγαποῦσε, καὶ τὴν ἄγγιξε μετὰ τὸ χέρι του, καὶ τὴν ἡμέραισε, καὶ ξαναγένηκε ἡ ἑμορφη βασιλοπούλα. Καὶ ἔκανε μετὰ τὸ βασιλεὺς ἓνα παιδί μαῦρο. Καὶ ἀπὸ τὸ μαῦρο παιδί, ὕστερα ἀπὸ πέντε γενεές, γεννήθηκαν οἱ Δαναῖδες, οἱ πενήντα Δαναῖδες. [Σκύβει πάνω στὴν τροφὴ καὶ ἔγειρε τὸ κεφάλι σὺν μισοκοιμημένῃ]. Κοιμάσαι, βάβω;

ΤΡΟΦΟΣ, ἀνυσκώνεται — "Ὀχι, ὄχι. Ἀκούω..."

ANNA — Νυστάζεις, βάβω μου. Μὰ φορὰ μυῖλεγες ἐπὶ παραμύθια νὰ με κοιμήσης... Πήγαινε, πήγαινε νὰ πλαγιάσῃς. Ἐγὼ θὰ περιμένω τὸν Ἀλέξανδρο.

ΤΡΟΦΟΣ — "Ὀχι. Δὲ νυστάζω... Μὰ εἶναι τόσο γλυκεῖά ἡ φωνή σου..."

ANNA — Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι στὴν κἀμαρά του;

ΤΡΟΦΟΣ — Ναί, στὴν κἀμαρά του εἶναι.

ANNA — Ἀκουσα ποὺ ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ γύρισε τὸ κλειδί...

ΤΡΟΦΟΣ — Θέλεις νὰ τὸν φωνάξω;

ANNA — "Ὀχι, ὄχι... Ἴσως νὰ θέλῃ νὰ μείνῃ μόνος. Ἴσως νὰ ἐργάζεται. [Προσέχει ν' ἀκούσῃ]. Κάποιος ἀνεβαίνει. [Ἡ Τροφὸς σηκώνεται καὶ πηγαίνει πρὸς τὴ θύρα δεξιὰ].

Σ Κ Η Ν Η Β'

Ὁ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ μπαίνει διαταχτικῶς. Φαίνεται νὰ ἔχῃ ἐλαφρώσει λίγο ὁ πόνος του. Εἶναι καταπονεμένος. Ἡ θλίψη του φαίνεται ὅχι τόσο σκληρὴ, ἴσως νὰ ἔκλειψε.

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΕΚΕΣ — ΜΗΤΕΟΣ ΜΥΡΑΤ
Ἐκ τῆς Ζ. Α. Παπαντωνίου

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, παραίνει από την τρυφή σαν κάποιος ταπεινωμένος — Είθε! Εδώ, Άννα... Είθε μόνη... .

ΑΝΝΑ, σηκώνεται και του δίνει το χέρι — Περίμενα, κάποιος να 'ρθή. Ο Άλέξανδρος είναι ακόμα στην κήμαρά του, και η Λευκή... Θωρρώ πώς κλείγεται. Έκκνιτρε να λογοθυμήση, εκεί, στην κηγή, από τη δυνατή μυροδιά της μυρτιάς. [Πρός την Τροφή] Πήγαινε, βιάσε. Θα σε φωνάξω. [Η Τροφή βγαίνει από τη δεύτερη θύρα άριστορό].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ά, κόνιτρε να λογοθυμήση!

ΑΝΝΑ — Μιά ξύλη... Μά έβαλε τα χέρια της στο νερό, και πέρισε. Και την ωδήγησα εγώ. Ξέρω καλά το δρόμο. Θωρρώ πώς θα μπορούσα να πάω στην κηγή και να γυρίσω μόνη μου... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ποτέ δε θα χάσετε το δρόμο σας... .

ΑΝΝΑ — Σ' αυτό το δρόμο ποτέ... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Θέλετε να καθίσετε, Άννα;

ΑΝΝΑ — Όχι. Ήθελα νάνέβω λίγο στην ταρράτσα. Ή νύχτα πρέπει πώς είναι θυδρα. [Ο Λεονάρδος την βοηθεί ν' ανέβη. Σκαματούν και οι δύο στο μεταξύ των κόνων. Ή Άννα πλησιάζει τη μία κολόνα, με το πρόσωπο γυρισμένο προς τον οδονό].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Είναι θυδρα. Τόσο φωτεινή, που ξεχωρίζουν έλοι οι όγκοί της των τειχών, στη νεκρή πολιτεία.

ΑΝΝΑ — Την ονομάζετε νεκρή, τη Χρυσή Πόλη; Έλεγα πώς για σās θά ήταν περισσότερο παρά ζωντανή. Έλεγα πώς έσεις για πάντα θά βλέπιατε αυτό που μονάχα έσεις έχετε ίδη.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ό, είναι νεκρή, νεκρή... Μου έδωσε έτι μπορούσε να μου δόση. Τώρα πια απόμεινε ένα κοινό κοιμητήριο. Οι πέντε τάφοι έμειναν πέντε στήματα έμορφα και άδειανά.

ΑΝΝΑ — Που θά ξαναεινάσουν... [διακοπή]. Κυτιάζετε τα άστρα;... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ποτέ δεν ήταν έτοι λιμπερά. Τόση είναι η λάμψη τους, γλήγορη και δυνατή, που φαίνονται το ένα πλάι στ' άλλο. Ή Μεγάλη Άρκτος σέ φωτίζει σχεδόν. Λιμποκοπά σαν να ήταν μέσα στην άτμοσφαίρα τη δική μας. Ο Γαλαξίας φαίνεται να πάλεται σαν ένα μακρύ πέπλο.

ΑΝΝΑ — Ά, βλέπετε τέλος κόντων και σείς την έμορφα του οδονό! Ο Άλέξανδρος έλεγε πώς, μαγεμένος με τους τύμβους, λοισμοιούσατε τ' οδονό την έμορφα.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Για να κυτιάζη κανείς τα άστρα, πρέπει να είναι καθαίρια τα μάτια.

ΑΝΝΑ — Δε σās έδωσε η Λευκή το γιατρικό που σās έλε, για τα μάτια σας;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, με φωνή τρομαγμένη — Ναί! Και αρχίζουν να γιατρεύονται.

ΑΝΝΑ, — με γλωσσάτα, προσπαθώσα να πληρώση προς την ψυχή του — Έχετε τίποτε με την αδελφή σας, Λεονάρδε;... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, άνατριχιάζει — Εγώ;

ΑΝΝΑ — Πολλές φορές, πολλές φορές, Λεονάρδε, ένοιωσα την τρυφή σας όταν η Λευκή ήταν έμπρός ή όταν σās μιλούσε κανείς γι' αυτήν... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τρέμει — Ναιώσατε... .

ΑΝΝΑ, — Δεν έχετε έμπιστοσύνη σ' έμένα; Δε νομίζετε την ψυχή μου άξια, να δεχθώ την αλήθεια; Αδύ, που είναι μακρυνά από τη ζωή, Λεονάρδε, μακρυνά από την έμορφα και σκληρή ζωή την ήλιοφωτισμένη;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Για ποιάν αλήθεια μου μιλάτε, Άννα; Για ποιάν αλήθεια;

ΑΝΝΑ — Για την αλήθεια που τη γνωρίζω τώρα πια, και που κανείς δε μπορεί να την κρύψη, και κανείς δε μπορεί να την αλλάξη... . που κανείς δε μπορεί να την αλλάξη... [Τρελαμένος και σαστισμένος ο Λεονάρδος την κοιτάζει, άκουμπισμένος στην άλλη κολόνα]. Σās νοιώθω ταραγμένο, άνησυχο, τρομαγμένο... Ξέρω πώς όποφ έρετε. Και πονείτε όχι μονάχα έσεις, όλοι μας πονούμε. Και καθένιας από μās θέλει να κρύψη απ' τον άλλον τον πόνο του. Και καθένιας ξέρει πώς άδικεί έτσι και τον ένανό του και τους άλλους. Και μένομε άτολμοι και διαταχτικοί και ταπεινωμένοι, τη στιγμή που η αλήθεια είναι θρονιασμένη δίπλα μας και μās κυτιάζει με τη ματιά της την άμείλικτη.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Δεν καταλαβαίνω, Άννα.

ΑΝΝΑ — Φοβάσθε μή με λυπήσετε! Άν άνα, γνωρίζετε στην ψυχή μου κάποια εγγένεια, αν νομίζετε πώς τόσα χρόνια ήμουν η άξια και καλή συντρόφισσα εκείνου που τον αγαπάτε και τον θαυμάζετε περισσότερο από κάθε άλλον, αν άξίζω την αδελφική καλωσύνη που μου δείξατε πάντα, Λεονάρδε, μή φοβάσθε να με λυπήσετε όπως θά εκάνετε μ' ένα αδύνατο πλάσμα που δε θά μπορούσε να κυτιάζη κατάματα τον πόνο! Δε μās άκούει άλλος από της νύχτας την πνοή. Είναι η στιγμή που μπορεί να πωθώ μεταξύ μας έτι έχομε πιο σοβαρό. Κάθε αναβολή θά είναι άδυναμία, ίσως κίνδυνος... .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, πτοημένος, τρέμων — Με τρομάζετε... τα λόγια σας, δεν τα περίμενα.

ΑΝΝΑ — Τόσον καιρό τώρα, νοιώθω να όποφ έρετε. Τόσον καιρό τώρα, νοιώθω μέσ' στο σκοτάδι μου... πώς να σās πω, πώς να σās πω... νοιώθω κάτι να πλέκεται, σιαπηλά, μυστικά, κάτι άπιαστο, που με σφίγγει όμως, με πνίγει κάποτε... Ά, δε μπορώ πια να ζήτω έτσι. Θέλω να ζήσω με την αλήθεια μόνο αυτή τουλάχιστον να φωτίζη το σκοτάδι μου

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
Υπό Ζ. Α. Παπαντωνίου

Άς πούμε λοιπόν την αλήθεια. Εγώ, μονάχα εγώ, είμαι η ατία. Είμαι έξω από την έμορφα και σκληρή ζωή και όμως άθελα είμαι το έμπόδιο, που θροιάονται άπάνω του τόσες έλπίδες και τόση δύναμη... Τι φταίει όμως το αγαπημένο πλάσμα, αν υποτάσσεται, με δάκρυα, στη μοίρα του. Γιατί της παίρνετε την αγάπη σας, όταν σκύβει μαροστά στη δύναμη της ανάγκης; Κάτι, που κοιμώτανε μέσα της, ξύπνησε ξαφνικά και είναι τρομαγμένη απ' την άποκάλυψη, και τρέμει, και κλαίει... Ά, ξέρω, ξέρω πώς το αίμα της το ανάβει ο πάθος της ζωής! Την κράτησα στα χέρια μου, την ένοιωσα

μέσα στα χέρια μου να τρυάξη σαν κοροδιός, ύστερα από το δροσερό πρωινό του τραγοΐδι. Να χιτηά δυνατά η καρδιά της. Τάσα δυνατάς παλμούς ποτέ δεν είχα άκούσει. Είναι σαν φοβισμένη από ένα άγνωστο κακό, από μια μανία που θά την παρασύρη. Κάποτε, νομίζει πώς την πνίγει με το βάρος της αγωνίας της μά, έξωφρα αισθάνεται νικημένη, και μια καινούρια φωνή ανεβαίνει στα χείλη της, και τότε μιλεί λόγια άβέλητα... Λίγο πριν να 'ρθήτε, μου μιλούσε για ένα πληγωμένο γεράκι. Χίλιες μαζί φτεροφές τρεμούλιαζαν μέσ' στη φωνή της. [διακοπή. Ο Λεονάρδος άκούει ακήρυτος, σαν άποληθωμένος,

ἀκουσισμένους στην κολόνα]. Φταίει λοιπόν ἂν τὸν ἀγαπᾷ; Ἀὐ νομίζετε, Λεονάρδε, δὲ νομίζετε πὸς τὰ νεύματα τῆς θυσιαστικῆς ἀρετῆς στὸ πλευρὸ σας; Ἡ ἀγάπη σας ἡ ἀδελφική, μπορεῖ νὰ ἀπαυτίστη νὰ σᾶς θυσιάσῃ ὁλόκληρη τὴ ζωὴ τῆς; Πιγώσανε προηδὲς, σὺν ἐδιδάβαζε τὸ θρήνο τῆς Ἀντιγόνης... Ἀὐ εἶναι δίκαιο, ὅλη αὐτὴ ἡ ζωὴ νὰ πῆ γιὰ τὴν. ἔχει ἀνίκα νὰ χαρῇ, νὰ δώσῃ τὴ χαρὰ ἡδύλατε, Λεονάρδε, νὰ τῆς πάρτε τὸ δικαίωμα αὐτὸ τῆς χαρᾶς; [Διακοπή. Φαίνεται σὺν νὰ τῆς λείπῃ τὸ θάνατος]. Κ' ἐκεῖνος... [Ἡ φωνὴ τῆς σβέννεται. Ἡ ὄψη τοῦ Λεονάρδου δείχνει θαλάσσιον ἀγωνία]. Πῶς νὰ μὴν τὴν ἀγαπήσῃ; Μέσα τῆς θὰ εἶδε τὴν πραγματικότητι τοῦ θανάτου τοῦ τοῦ πῶς φαντασιακῶς; τὴ νύκτα τοῦ ἐπικυρτώθηκε καὶ ποὺ θὰ τοῦ δώσῃ τὸ στέφανο. Ἐγὼ τί εἶμαι τώρα πλὴ γι' αὐτόν; Μὴ βαραῖ ἀλυσίδες, ἕνα παντοειδὲς ἐμπόδιο. Ξέρετε πόσο βαρεῖ ἀντιπαθεῖ κάθε πόνον ἄγνοια, κάθε λύπη ἀνὴρ, κάθε ἀπαγόρευσι, κάθε ἐμπόδιο ποὺ θὰ εἴδωκε στὸ ὄραμα τῆς ἡ ψυχῆς του, μέσα στὸ πέταγμα τῆς τὸ πῶς ψηλὸ; Ξέρετε μὲ τί μῦτα, πᾶντ' ἄγρυπνα, γυροῦν καθελὶ ποὺ θὰ βοηθῶσε τὸ πνεῦμα του στὴν ἀναζήτησι τῆς ἐμορφίαν. . . Τί εἶμαι ἐγὼ, τί ἀξίζει ἕνα φάντασμα χωρὶς ζωὴ, κοντὰ στὸν ἀτέλειωτο ποιητικὸ κόσμον ποὺ κρύβει ἐκεῖνος μέσα του γιὰ νὰ τὸν ἀποκαλύψῃ στοὺς ἄλλους; Τί ἀξίζει ὁ ἔρμος ὁ πόνος μου μπροστὰ στὸν πόνον τὸν ἀτέλειωτο ποὺ θὰ τὸν σταματήσουν μονάχα οἱ ἀποκαλύψεις τῆς ὥρας τῆς τῆς; Ἐγὼ, εἶμαι σὺν πεθαμένη ἐγὼ, τὸ ἕνα μου πόδι εἶναι μέσ' στὴ σκιά ἕνα βῆμα, ἕνα μικρὸ βῆμα, καὶ φεύγω γιὰ πάντα. . . Ὡ, ἕνα μικρὸ-μικρὸ βῆμα! Καὶ τὴ λήγη αὐτὴ ζωὴ ποὺ μοῦ μένει, χίλια πράγματα τὴν κύνουν ἀκόμα πλὴ βαρετὴ στοὺς ἄλλους; οἱ κοινωνικοὶ θεομοί, οἱ προλήψεις, ὁ οἶκος, οἱ τύψεις. Θυμοῦμαι μὴ πέτρινη κολόνα, ἐρειπωμένη, φραγμένη, ποὺ εἶχε ἀπομείνει στὸ μῦλο ἐνὸς παλιῦ λιμανιοῦ, χωσιμένου τώρα, ὅπου φαινόταν ἀκόμα στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ὁ σκελετὸς ἐνὸς καραβιοῦ. Θυμοῦμαι τὸ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἀπομεινάρου, ποὺ γύρω του ἔβλεπε ἀκόμα ξεριτισμένα τὰ παλαμάκια. . . Ἀὐ ἦταν ὅλο ἐκεῖ τριγύρω, τόσο θλιβερό. Ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο [βλέποντας τὴ θάλασσαν, ἐνιωθε μὴ γοητεία ἀνίκτη]. [Διακοπή. Γέρνει τὸ κεφάλι πάνω στὸ στήθος, ἀποτραβιέται λίγες στιγμὲς. Ἐπειτα τινάζεται, ἀπλύνει τὰ χέρια πρὸς τὸ Λεονάρδο, ποὺ ἡ συγκίνησις δὲν τὸν ἀφίνει νὰ μιλήσῃ]. Ἀς χάσω ὅτι ἀγαπᾷ γιὰ νὰ σώσω ὅτι μπορεῖ νὰ σωθῇ. Δόστε μου τὰ χέρια σας, Λεονάρδε. Ὁ Λεονάρδος κάνει ἕνα βῆμα καὶ τῆς δίνει τὰ χέρια. Στὸ ἀγγιγμά τους ἡ Ἄννα ἀνατριχάζει. Εἶναι πῶς κρύβει ἅπ' τὰ δικαί

μαί' εἶναι παγωμένα. [Κατεβαίνουν τὰ σκελετάρια]. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ φωνὴ σβησμένη — Ἄννα, συχωρεῖστε με, ποὺ δὲ σᾶς λέω μὴ λέξω. . . θὰ σᾶς μιλήσω αὔριο. . . Πῆτε μου πὸς θὰ μὲ περιμένετε, πὸς θὰ μ' ἀκούσετε. . . Τώρα δὲ μπορῶ, δὲν ἔξερω. . . καταλαβαίνετε, Ἄννα. . . Πῆτε μου πὸς θὰ μὲ περιμένετε αὔριο.

ΑΝΝΑ, μὲ πόνο — Τί νὰ μοῦ πῆτε; Ἀλλοίμονο! δὲ μιλήσα ἐγὼ ἀρκετά; δὲν εἶπα ἐγὼ ὅτι δὲν ἔπρεπε ἴσως νὰ πωθῇ; . . Αἰώνια, αἰώνια καίει μαζί μας ἡ ζωὴ καὶ μᾶς σέρνει, ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν τὴ θέλομε!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ μὴ τελευταία ὁρμή ἐλπίδας — Εἰστε βεβαία, εἰστε βεβαία πὸς τὴν ἀγαπᾷ, πὸς ἀγαπῶνται. . . Εἰστε βεβαία γιὰ τὴν ἀγάπη τους, Ἄννα. . . Δὲν ἔχετε λάθος. . . δὲν εἶναι μονάχα ὑποψία. . . εἰστε βεβαία, βεβαία. . .

ΑΝΝΑ, ἀπορεῖ γιὰ τὸν τόνο τῆς φωνῆς του — Καὶ σεῖς; Καὶ σεῖς; Δὲν εἰστε βέβαιος; [Διακοπή. Ὁ Λεονάρδος διατάζει ν' ἀπαντήσῃ]. Γιατί δὲ μιλάτε; Ἄ, πᾶντα ὁ οἶκος!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, μὲ χαμηλὴ φωνή, κυττάζοντας τὴν πρώτη θύρα ἀριστερὰ σὺν νὰ φοβότανε νὰ ἰδῇ κάποιον νὰ ἔρχεται — Ὁ Ἀλέξανδρος. . . Εἶναι ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος. . . θὰ τὸν ἰδῇτε. . . θὰ τοῦ πῆτε πὸς μοῦ μιλήσατε. . . πὸς μοῦ μιλήσατε γιὰ ὅλα αὐτά;

ΑΝΝΑ — Ὁχι, ὄχι. . . Συχωρεῖστε με, Λεονάρδε, συχωρεῖστε με! Οὔτε καὶ σὲ σᾶς, οὔτε καὶ σὲ σᾶς δὲν ἔπρεπε νὰ μιλήσω. . . Ἡ σιωπὴ, ἂ! τί δύσκολη εἶναι ἡ σιωπὴ, καὶ γιὰ κείνους ἀκόμα ποὺ πᾶ δὲν ἐλπίζουν ἅπ' τὴ ζωὴ. . .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἄννα, θὰ σᾶς ἰδῶ αὔριο. Θὰ σᾶς ξαναἰδῶ καὶ θὰ σᾶς μιλήσω αὔριο. . . Πῆτε μου, θὰ σᾶς εὔρω ἐδῶ αὔριο, τὴν ἴδια ὥρα; Ἐυχαριστῶ, Ἄννα. Ἐυχαριστῶ. [Τῆς φιλεῖ τὰ χέρια. Γυρίζει πρὸς τὴν δευτέρη θύρα δεξιὰ, πηγαίνει ν' ἀνοίξῃ, μὴ σταματᾷ ἔξαρνα, μὲ τρομερὴ ἀγωνία. Πηγαίνει πρὸς τὴν πρώτη θύρα, ἀπὸ καὶ ποὺ εἶχε μῆλ, καὶ φεύγει].

ΑΝΝΑ, ἀκούσεται. Κάνει λίγα βήματα πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἔφυγε ὁ Λεονάρδος — Λεονάρδε! . . Κατεβαίνει τὴ σκάλα. . . Λεονάρδε! . . Λεονάρδε! . . [Στέκεται, μὲ κομμένη ἀναπνοή]. Θεέ μου! Θεέ μου! Πῶς ἔτρεψε μπροστὰ πτὴ θύρα!

Σ Κ Η Ν Η Γ

Ἀπὸ τὴν θύρα αὐτὴ μπαίνει ἡ ΛΕΥΚΗ, τρομαγμένη.

ΛΕΥΚΗ, — Φωνάζετε τὸ Λεονάρδο; Τί τρέχει; Ποῦ εἶναι ὁ Λεονάρδος; Ἄννα; Ποῦ εἶναι;

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβᾶσαι, μὴ φοβᾶσαι.

ΛΕΥΚΗ — Γιατί τὸν φωνάζετε; Ποῦ εἶναι;

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβᾶσαι. . . Αὐτὴ τὴ στιγμή ἦταν ἐδῶ. Ἦταν ἐδῶ, μιλούσε μαζί μου. . . Βγήκε, δὲν ἔξερω γιατί. . . Δὲ ξέρω ποῦ πᾶει. . . Τὸν

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΡΚΕΣ — ΑΔ. ΓΟΥΝΙΑΣ
Υπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

φώναζε γιατί μοῦρθε ἔξαρνα ἡ ἐπιθυμία νὰ βγῶ μαζί του, στὴ γλυκερὰ νύκτα. Μὰ δὲν ἄκουσε.

ΛΕΥΚΗ — Ἐτρόμαξα.

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβᾶσαι.

ΛΕΥΚΗ — Ἦμουν μόνη στὴν αἴθουσα τῶν θεατρῶν. Τοποθετοῦσα τὰ κοσμήματα γύρω στὴν Κασάνδρα, γιὰ νὰ τὰ βρῇ καταπονημένα ὅταν γυρίσῃ. . . Δὲν ἔξερω γιατί ἦμουν ἀνήσυχη κάπου-κάπου μὴν ἀνατριχίλα. . . Ἄν βλέπατε τὴ νύκτα, μὲ τὸ φῶς τῆς λάμπας, τίς χρυσὲς αὐτὲς μάσκες! . . Παίρνουν ὅση παρὰξενη. . . Ἐξαρνα ἔσβησε ἡ λάμπα καὶ βρέθηκα στὸ σκο-

τάδι. Τότε ἄκουσα τὴ φωνὴ σας. . . Καὶ τρόμαξα αὐτὴ!

ΑΝΝΑ — Παιδί!

ΛΕΥΚΗ, μὲ ἕνα ξαφνικὸ κίνημα κολλεῖται πάνω στὴν Ἄννα — Φοβοῦμαι. Νοιώθω μέσα μου ἀδιάκοπα ἕνα φόβο, ποὺ δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω. . . Ἦθελα νὰ φύγω μοῦρζεται μὴ ὁρμὴ νὰ φύγω, δὲν ἔξερω ποῦ, δὲν ἔξερω ποῦ. . . Πῆτε μου, πῆτε μου ἑσεῖς τί πρέπει νὰ κάμω! Βοηθή-σετέ με ἑσεῖς ποὺ εἰσθε ὅλη καλοσύνη καὶ δύναμη. Στὰ χέρια σας ἀποθέτω τὴν ψυχὴ μου, στὰ χέρια σας ἀποθέτω τὴ ζωὴ μου, ἑσᾶς ποὺ εἰστε ἀγία, ποὺ γνωρίζετε τὴν ἀλήθεια. Στὰ χέρια

τὰ δικὰ σας, πού τὰ ἔχω βρέξει μὲ τὰ δάκρυά μου. Πῆτε μου, τί πρέπει νὰ κάμω!

ANNA, τὴν χαϊδεύει τρυφερά — Πάντασε, ἡσυχασε! . . . Μὴ φοβᾶσαι. Τίποτα νὰ μὴ φοβᾶσαι. Κανείς δὲ θὰ σὲ βιάσῃ. Εἶμαι αὐτὸ πλάϊ σου, νὰ σὲ σώσω, ἔγωγ. Ἔχε ἡμετιστοσύνη, ἔχε ἡμετιστοσύνη σ' ἐμένα. Περίμενε λίγο ακόμα!

ΛΕΥΚΗ, μὲ ἀνησυχία πού ὁλοένα μεγαλώνει — Ἄννα, Ἄννα, θέλω νὰ μὴ χωρισθῶ ἀπὸ σᾶς, πιστέ. Νὰ φάγω μαζί σας, νὰ πᾶμε οἱ δυὸ μακριὰ πολύ, νὰ εἶμαι πάντα σὺ πλάϊ σας, στὰ πόδια σας, σπλάβω σας πιστή. Θὰ σᾶς φυλάγω ὅπως φυλάγομε ἐνὶ εἰκόνισμα, θὰ προσεύχωμαι γιὰ σᾶς, θὰ σᾶς δώσω τὴ ζωὴ μου, ὅπως ἡ βίβω, ὅπως ἡ βίβω σας. . . Σὲ σᾶς ἀρραβωνεμένη ἐδλαβικά ὅλη μου ἡ ψυχὴ. Ἄν ἡμποροῦσα νὰ πληρώσω μὲ τὸ αἷμα μου τίς ἄμοιρες αὐτὲς ἡμέρες, ἂν ἡμποροῦσα μὲ τὸ σκληρότερο μαρτύριο νὰ σᾶς κάνω νὰ ξεχάσετε ὅλα αὐτὰ, πιστέψτε με, Ἄννα, δὲ θὰ δίσταζα, δὲ θὰ δίσταζα!

ANNA — Ἄ, παιδί ἀγαπημένο. Ὅλο τὸ αἷμα σου καὶ ὅλα σου τὰ δάκρυα δὲ θὰ μπορούσαν νὰ ἀνυψήσουν ἕνα χαμόγελο! Καμιά ἀνοιξὴ δὲ θὰ μπορούσε νὰ ξαναδώσῃ ζωὴ σὸ φυτό πού εἶναι βλαμμένη ἢ ρῖζα του. Μὴ βασανίζεις τὸν ἑαυτὸ σου· μὴ πλίσβεις γιὰ πράματα πού πειὰ δὲν μποροῦν ν' ἀλλάξουν. Ἐγώ, ἔχω διώξει ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου τίς ἡμέρες μου καὶ τὰ ὄνειρά μου· τίς ἡμέρες πού ἔζησα, τὰ ὄνειρα πού σβήσανε. Κανείς νὰ μὴ μὲ λυπηθῇ, κανείς νὰ μὲ παρηγορήσῃ. Θέλω νὰ πάρω ἕναν ἥσυχο δρόμο, νὰ βρῶ ἕναν τόπο ὅπου ὁ θῆπος καὶ ὁ πόνος νὰ γίνουν ἕνα, θόρυβος κανένας νὰ μὴν εἶναι, καμιά περιέργεια, κανένα μῆτι ν' ἀκοῦν ἢ νὰ βλέπῃ. Καὶ ποτὲ πειὰ νὰ μὴ μιλήσω γι' αὐτὰ τὰ πράματα, γιατί εἶναι στιγμὲς πού κανείς δὲ ξέρει τί πρέπει νὰ εἰπῇ καὶ τί νὰ φυλάξῃ μέσα του. Καὶ ἡθελα, ἡθελα, Λευκή, νὰ ἴδῃς σ' ἐμένα μιὰ μεγαλύτερη ἀδελφὴ σου, πού φεύγει, γιατί ὅλα τὰ εἶδε καὶ ὅλα τὰ συγκώρεσε. . . ἥρεμα. . . ἥρεμα. . . ὄχι μακριά, ὄχι πολλὸ μακριά. . . Ἐλα, ἔλα. Μοῦ ὁποσδήποτε νὰ μοῦ διαβιάσῃς. . . θυμῶσαι; Πάρε τὸ βιβλίο. Βάλε με νὰ καθίσω. [Ἡ Λευκὴ τὴν ὁδηγεῖ σ' ἕνα κάθισμα. Γονατίζει μπροστά της καὶ τὴς πιάνει τὰ χέρια].

ΛΕΥΚΗ — Δὲ μπορούσατε νὰ πῆτε λόγια πὺ ἀπελπισμένα μὲ πὺ γλυκύτερη φωνή. . . Νομίζετε πὺ δὲν καταλαβαίνω; Λοιπόν, τίποτε δὲν ἔχει γίνει ἀνεπιανόρωτο. . . Δὲν ἔξέρω ποιὺς φόβος ξαφνικὸς μ' ἔρριξε στὴν ἀγκαλιά σας καὶ σᾶς εἶπα νὰ μὲ σώσετε, νὰ μὲ ὑπερασπισθῇτε ἀπὸ κίνδυνο πού δὲν τὸν γνωρίζω, πού μὲ ἀπειλεῖ χωρὶς νὰ τὸν βλέπω. . . Εἶμαι ἀνίσχυρη· ἔχω ακόμα τοὺς φόβους τοὺς παιδικοὺς πού μο-

ροῦν ἔχω νὰ μὲ κίμων ἄνω κάτω. . . Ἄννα, ἀνοῦστε τὴν ἀλήθεια. Ποιὺς μπορεῖ νὰ πῇ ψέμα μπροστὰ σ' εἰς; Ὅταν μετῆκατε στὴν αἰθουσα τῶν θησαυρῶν, καὶ μοῦ δώσατε ἕνα φίλὸ στὰ χεῖλη, ἐνοιάσατε πὺς τὰ χεῖλη μου ἦταν ἄγνᾶ. . . Ἄγνᾶ ἦταν καὶ εἶναι ἄγνᾶ. Στὴ μνήμη τῆς μητέρας μου, στὴ ζωὴ τοῦ ἀδελφοῦ μου, σᾶς ὀρκίζομαι, Ἄννα, πὺς θὰ μείνουν ἄγνᾶ, σφραγισμένα ἔτσι μὲ τὰ δικὰ σας τὰ χέρια. [Σφίγγει ἀπάνω στὰ χεῖλη τῆς τὰ χέρια τῆς τυφλῆς].

ANNA — Μὴν ὀρκίζεσαι, μὴν ὀρκίζεσαι! Ἀμνηστύνεις στὴ ζωὴ; εἶναι, σὺν νὰ κόβῃς ὅλα τῆς ζωῆς τὰ τριαντάφυλλα, γιὰ νὰ μὴν τὰ δώσῃς σ' ἐκεῖνον πού τὰ ποθεῖ. Γιατί νὰ τὸ κάμῃς; Γιατί νὰ τὸ κάμῃς; Μπορεῖς νὰ πνέῃς τὸν πόθο; Ἐνοίωσα πὺς τὰ χεῖλη σου ἦταν ἄγνᾶ, σὺν τὴ φωνῇ ἄγνᾶ· μᾶ, λίγες στιγμὲς προτύτερα, εἶχα νοιώσει δυὸ καρδιὲς πού ζοῦσαν ὁλότελα ἢ μιὰ γιὰ τὴν ἄλλη καὶ κοτταζόντανε ἀντίμεσα ἀπ' τὸν πόνο μου, σὺν ἀνήμεσι ἀπὸ κρύσταλλο τὴ στιγμὴ πού εἶναι νὰ σπᾶσῃ.

ΛΕΥΚΗ — Θεέ μου! Θεέ μου! Νομίζει κανεὶς πὺς θέλετε νὰ κλείσετε ὅλες τίς θύρες. . .

ANNA — Εἶναι μιὰ, πού ἀπομένει ἀνοικτὴ.

ΛΕΥΚΗ, μὲ τόνο σταθερὸ καὶ φωνὴ καθαρή — Ἄπ' αὐτὴν θὰ βγῶ.

ANNA — Εἶναι δική σου, σοῦ ἀνήκει. Εἶναι ἡ θύρα τῆς ζωῆς. Περίμενε λίγο ακόμα. [διακοπὴ. Ἡ Λευκὴ γέρνει τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς πένθιμης σκέψης τῆς]. Ἀισθάνεσαι τὴ μυρωδιὰ τῆς μυρωτιάς; Μεθ' ὅ σὺν κρασί δυνατό: ακόμα καὶ μὲ τὸ κρύο καὶ μὲ τὸν ἄνεμο τῆς νύχτας χύνει τὴ μυρωδιὰ τῆς. Αἰσθάνεσαι; Καὶ μένα μ' ἐμέθησε μιὰ φροῦ. . . Ἦταν ἡ εὐτυχισμένη ἐποχὴ: τόσο ἀπόλαυση τώρα! Πηγαίναμε στὰ Μέγαρα, περνώντας ἀπ' τὴν Ἀλγίνα. Γνωρίζεις τὴν πυραυλὴ αὐτή; Θυμοῦμαι, ἦταν ἄσπρη, γεμάτη μυρτιὲς καὶ πεννίκια πού καθρεφτίζονταν μέσ' τὸ ἥρεμο νερό. Στὰ μῖτια μου, τὰ θαμπωμένα ἀπ' τὴν εὐτυχίαν, φαινότανε οἱ μυρτιὲς σὺν φωτιῇ μὲ πρᾶσινη φλόγα· καὶ ἡ θάλασσα ἦταν παρθένα καὶ ὁλόδροση σὺν λουλουδι πού μόλις ἀνοίξε. . .

ΛΕΥΚΗ, σηκώνει σιγὰ τὸ κεφάλι — Γλυκεῖα πού εἶναι ἡ φωνή σας. Φιάνει ὡς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου, σὺν ἥχος μουσικῆς. . . Σὺν μιῶτε γιὰ ἔμορφα πράματα, μοῦ φαίνεται πὺς στὰ χεῖλη σας ἀνεβαίνει ὁ ἀντίλαλος κάποιου τραγουδιοῦ. Μιλήσετέ μου ακόμα γιὰ ἔμορφα πράματα.

ANNA — Ἐσὺ, Λευκή, νὰ μοῦ μιλήσῃς γιὰ τὸ ὄνειρό σου. Σὲ ποιά πολιτεῖα θὰ ἡθέλες νὰ πᾶς; Στὶς Συρακούσες; . . . Ὅταν ἤρθεμα ἐδῶ, σπομένο νὰ πᾶμε τὴν ἀνοιξὴ στὴ Ζάκυνθο. Ὁ Ἀλέξανδρος ἡθέλε νὰ πᾶρῃ τὸ Λεονάρδο στὴ Ζάκυνθο γιὰ νὰ ξεκουρασθῇ. Δὲν τὸ γνωρίζω

GEATPICKER. MAERCK — N. KOVPTAHE
Υπὸ Ζ. Α. Παναγιωτοῦ

τό νησί. Μὰ ἓνα βράδι, αὐτό πρῶτο μου ταξίδι, τὸ εἶδα ἀπὸ μακριὰ καὶ μοῦ φάνηκε νὰ εἶναι τὸ νησί τῶν εὐτυχισμένων. Προνοήσαμε κοινὰ ἀπ' τὴ Μυρτιά. . . Τί ὄνομα γλῶσσά! Ἐπρεπε νὰ σὲ λένε Μυρτιά. . . Θρησκεία; ἦταν βουδδισμὸς ὁ ἴλιος; ὁλόγυρα, βουταλόμα, ποὺ εἶχε ἡ ὄψη τους σὺν ἀρρωσύνῃ, γεμάτα ἀπὸ πυκνοφυτεμένα ἀμπέλια, κωνονικά σὺν λειβιδία, γιατί εἶχαν γέρει τὰ κλήματα ἀπὸ τὴν κίψα τῆς ἡμέρας, σὺν βιωμαὶ ἀπ' τὴν ἀγάπη, κ' ἔδω κ' ἔκει, ἀνάμεσα σὺν γυρμένα κλήματα, μὲ σειρὰ ἀπὸ μαῦρα συλλογισμένα κυπαρίσσια. Τὸ φρεγγάρι στρογγυλὸ κ' ἑλαφρὸ σὺν ἀνάσπῃ, ἀνέβηκε σὺν γλωσσισμένον οὐρανὸ, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴς κορυφῆς τῶν μαύρων κυπαρίσσιων. Μακριὰ, μέσ' ἀπὸ ἓνα κήμπο, ἔβλεπα μέσ' στὴ θάλασσα τὴ θεατὴ μορφὴ τῆς Ζακύνθου, σὺν δουλεμένη, κίψω σ' ἓναν ὄγκο ἀπὸ ξαφεῖρι, ἀπὸ τὸν εὐγενικώτερο τεχνίτη, γύρω σὲ μὴ ρόδινη ζώνη. . . Ἦταν τὴ βλέπω ἀόρατα. Ἦταν ἔπρεπε νὰ περνούσαμε τὴν ἀνοιξί. Ἦταν δὲ ξενόβρισκες, ἴσως, τὰ πορτοκάλια τῶν Σαρακωνσῶν, ποὺ κινεῖν τὸν πόθο νὰ τὰ δαγκάσῃς. . . Δηρῶ.

ΛΕΥΚΗ—Δηρῶτε; Τί νὰ σὰς δώσω;

ΑΝΝΑ—Λίγο νερό.

ΛΕΥΚΗ, σηκώνεται, πλησιάζει τὸ τραπέζι καὶ γεμίζει ἓνα ποτήρι—Πάρτε.

ΑΝΝΑ, ἀφοῦ ἤπιε—Χλιαρὸ εἶναι. . . Πάντα φαντάζομαι τὴ χαρὰ νὰ δροσιστῇ κανεὶς στὴν πηγὴ, σκυμμένους πάνω στὸ νερὸ, ὅπως κίψουν τὰ ζῶα. . . Μὰ μέρα ἄκουσα τὸν Ἀλέξανδρο νὰ πίνῃ ἔτσι καὶ τὸν ἐξήλεμα. Θὰ πρέπη νὰ ξαλωθῇ κανεὶς χίμω καὶ νὰ στηριχθῇ στὰ χέρια. . . Ὅλο τὸ πρόσωπο θὰ βρέχεται ἔτσι, ὡς τὸ μέτωπο. Ἦθελα νὰ δοκιμάσω μὴ φορὰ. Δοκίμασες ποτέ, ἐσύ;

ΛΕΥΚΗ—Πάντα ἔτσι πίνω. Ἀλήθεια, εἶναι μὴ χαρά. Ἀὐτὸ καὶ ὅλο τὸ πρόσωπο πίνει. Τὰ ματόκλαδα τρεμουλιάζουν πάνω στὸ νερὸ σὺν πεταλούδες ποὺ κινεῖνται. Ἦγώ, κρατῶ ἀνοιχτὰ μέσ' στὸ νερὸ τὰ μάτια. Καὶ τὴν ὥρα ποὺ πίνω, ἔτσι, σὺν βίβλος τοῦ νεροῦ βλέπω πάντα καὶ θαυμαστό. Δὲ ξέρετε τί παράξενα σχήματα γεννιῶνται ἀπ' τὸ σχηματισμὸ τοῦ ἐδάφους. . .

ΑΝΝΑ—Ἡ φωνή σου τόσῃ εἶναι δροσερὴ σὺν πηγῇ, θαρρῶ πὺς ἀκούω τὸ νερὸ νὰ τρέχει πάνω στὸ σῶμα σου σὺν πίνω σ' ἀγάμματα ποὺ βιώνουν στὴς κορυφές. . . Δουλοπύ. Θὰ εἶναι εὐτυχισμένα τὰ ἀγάμματα αὐτά. Μέσα στὴν ἡρεμὴ καὶ παντοεινὴ ἐμορφιά τους κινεῖται μὴ ψυχὴ ζωηρὴ ποὺ ἀδιάκοπα παίρνει καινούρια ζωὴ. Χαίρονται μαζί καὶ τὴν ἡρεμία καὶ τὴν κίνησι. Στους ἐρημικοὺς κήπους, φαίνονται κίψοι σὺν στὴν ἐξορία ὁμοῦ, ἢ ψυχὴ τους

πάντα σιγομιλεῖ μὲ τὰ μακρινὰ βουνὰ ἀπ' ὅπου μὴ μέρα βγήκε, βυθισμένη τότε ἀκόμα στὸν ὕπνο καὶ σελισμένη μέσα στὸ βουνὸ τὴν ἡμερὴν ὄγκο. Ἀκούω μὲ ἀπορία τὰ λόγια τοῦ ἀνελάνθοντος πρὸς χεῖλη τους ἀπὸ τῆς γῆς τὰ βίβλος ὁμοῦ ἀγαπῶν τὴ φωνὴ τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ σοφοῦ ποὺ ἔρχεται νάνισταιντὴ στὸ λάλημα τῆς στὴν ἡρεμὴ κίψω ποὺ εἶναι ἀποθεμένη γιὰ πάντα πάνω στὸ μάγμαμα. Δὲ ποὺ φαίνονται εὐτυχισμένα; Ἦθελα νὰ εἶμαι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγάμματα αὐτά, ἀφοῦ κ' ἐγώ, σὺν ἑκείνῃ, εἶμαι τυφλή.

ΛΕΥΚΗ—Ὡ, Ἄννα, ἔχετε ὁμοῦ, σὺν ἑκείνῃ, τὴ χάρι νὰ δίνετε τὴν ἡρεμία καὶ τὴ λήθη! Ὅταν μιλάτε γιὰ ἐμορφὰ πράγματα, ξεχνᾷ ἑκείνος ποὺ σὰς ἀκούει τὸν πόνο του καὶ πιστεύει ἀκόμα στὴ ζωὴ καὶ τὴν εὐτυχία.

ΑΝΝΑ—Στὴν εὐτυχία. Τίποτε μὴ φοβῆσαι! Ὅλα περνοῦν, ὅλα σβύνουν. . . Πὼς μιλεῖ ἡ Κασάνδρα, πὼς μιλεῖ γιὰ τὰ ἀνθρώπινα; «Ἄν ἔρθουν ἀνέμοι, ἓνα μουσκεμένο στρογγυλὸ σβύνει κάθε σιμάδι». Γιατί δὲ μοῦ διαβάζεις λίγο; Μοῦ τὸ ὁποσέθηνες. . .

ΛΕΥΚΗ—Τί θέλετε νὰ σὰς διαβάσω;

ΑΝΝΑ—Τὸ διάλογο ἑκείνο τῆς Κασάνδρας καὶ τοῦ χοροῦ τῶν Γερόντων. [Ἡ Λευκὴ ζητεῖ σὺν τραπέζι τὸ βιβλίον, σὺν ἄθελα]. Βοήθες τὸ βιβλίον;

ΛΕΥΚΗ, τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ ξεφυλλίζει—Ναι, ἔδω εἶναι.

ΑΝΝΑ—Διάβασε λίγο.

ΛΕΥΚΗ, διαβάζει.

ΧΟΡΟΣ

Τὴ μαντικὴ σου δύναμι καλὰ γνωρίζουμε ὁμοῦ ἀνάγκη ἀπὸ χρησμούς δὲν ἔχομε.

ΚΑΣΑΝΔΡΑ

Ἀλλοῖμονο! Ἀλλοῖμονο! τί μέλλεται νὰ γίνῃ; Ποιὰ καινότητα μεγάλη συμφορὰ ἔρχεται σὺν σπῆτι αὐτό, μεγάλη, τρομαχτικὴ, βαρεῖα, ἀνεπαρόρθητη; Κι' οὔτε βοήθεια καμιά.

ΧΟΡΟΣ

Δὲν καταλαβαίνω τὰ λόγια σου αὐτά.

ΑΝΝΑ, τὴν σταματᾷ—Φτάνει. Μὴ διαβίσης ἄλλο. Εἶναι πολὺ θλιβερό. Ἄς ἐξακολουθήσωμε τὴν «Ἀντιγόνη» ἐκεῖ ποὺ σταματήσαμε προχθὲς τὸ πρωῒ, θυμᾶσαι; Ποὺ ἡ Ἀντιγόνη γιὰ πρώτη φορὰ λυγίζεται πάνω στὸν κῆνο τῆς. Ἡ φωνὴ τῆς θαρρεῖ πὺς ἔπαιρνε τὴ χρυσάφι ὄψι ποὺ παίρνει τὸ κυπαρίσσι μὲ τὸ ἥλιο-βασίλειο.

[Ἡ Λευκὴ ψάχνει νὰ βρῇ τὴν «Ἀντιγόνη»]

ΛΕΥΚΗ—Δὲ βρίσκω τὸ βιβλίον.

ΑΝΝΑ—Δὲν τὸ ξαναεἶδες ἀπὸ τότε;

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ—ΑΘ. ΜΑΥΡΙΚΟΣ
Υπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

ΛΕΥΚΗ—Ἄ, νά το. [Ἀνοίγει τὸ βιβλίον, βρῖσκει τὴ σελίδα καὶ διαβάζει].

ΧΟΡΟΣ

Δοξασμένη, παινεμένη
Φεύγεις στὴ σκοτεινὴ κατοικία τῶν νεκρῶν,
ὅχι μαρτυμένη ἀπὸ ἀσπύστεα
οὔτε ντροπισμένη τοῦ πολέμου σκλάβου,
μὰ λεύτερη, ζωὴ γεμάτη, μονάχη ἐσὺ
ἀπ' τοὺς θνητούς, στὸν Ἄδη κατεβαίνεις.

ΑΝΤΙΘΩΝΗ

Ξέρω τὸν ἄδικο θάνατο
τῆς κόρης τοῦ Ταυτάλου
πάνω στὸν Σίσυλον τὴν κορυφῇ.
Σὺν κισπὸς τυλίχτηκε

ὁ βράχος γύρω τῆς,
πάντα ἢ βροχὴ τὴ δέχεται
ὅπως διηροῦνται,
πάντα τὸ χῶρι γύρω τῆς.
Καὶ τὰ μάτια τῆς ποὺ αἰώνια κλαῖνε
βρέχουν τοὺς ὤμους τῆς μὲ δάκρυα.
Ὅμοιον ἔβλεπε, σὺν αὐτῆς, μοῦ δίνει ἢ μοῦται.

ΑΝΝΑ, τὴν σταματᾷ—Ἄ, ἡ Νιόβη! Πρὶν πεθάνῃ, βλέπει ἡ Ἀντιγόνη τὴν ἀπολιθωμένη μητέρα, νὰ κλαῖ παντοεινὰ. Φτάνει, Λευκὴ! Μὴ διαβίσης περὶ! Παντοῦ ὁ θάνατος. Κλεῖσε τὸ βιβλίον. Πήγαμε στὸν ἐξώστη, ποὺ λάμπουν ἀπ' ἐκεῖ τὰ ἄστρα. Εἶμαι κουρασμένη. Ἦθελα, κ' ἐμένα ἢ μοῦτρα μου νὰ μοῦ δώσῃ τὸν αἰώνιο

ὄρα, [Σηκώνεται καὶ καθίει. Βάβω! Βάβω!] [Διακοπή. Κανείς δὲν ἀκούει]. Βάβω! Δὲν ἀκούει. Ἰσως γ' ἀκουσθήθηκε. Κ' ἐπὶ τὴν εἰρήνην κατὰσκη ἡ καὶμένη. Ἀς μὴ τὴν ἐπὶ τὴν εἰρήνην. Δὲν εἶναι ἄλλο γλυκύτερο ἀπ' τὸ βῆθον θάνατο. [Διακοπή]. Ἀπόψε τί περιπόδη ἡσυχία! Ὁ ἀνεμος ἔλασε. Φύλλο δὲν κουνιέται. . . [ἀκούει τὸ χέρι της]. Ἰσως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κοιμᾶται. Ἀς νὰ κοιμᾶται; Δὲν ξαναβγήκε ἀπ' τὴν κάμαρά του. Τότε δὲν ἀκούει περὶ στήν κάμαρά του. Ἐβλεψε τὴν πόρτα. [Διακοπή]. Τί θὰ γένῃς τέτοιαν ὥρα;

ΛΕΥΚΗ — Θὰ περιμένω τὸν ἀδελφὸ μου.

ΑΝΝΑ — Μονάχη ἐδῶ;

ΛΕΥΚΗ — Μονάχη.

ΑΝΝΑ — Ποῦ νὰ εἶναι ὁ Λεονάρδος;

ΛΕΥΚΗ, ἀνερωχάξαι — Ποῦ νὰ εἶναι; Γιατί νὰ μὴ γυρῇ ἀκόμα; [Διακοπή] Φοβοῦμαι.

ΑΝΝΑ — Μὴ φοβᾶσαι. Εἶναι γλυκαὶ ἡ νύχτα. Δὲ θ' ἀργήσῃ νύκτις.

ΛΕΥΚΗ — Θὰ τὸν περιμένω.

ΑΝΝΑ — Θέλεις νὰ μένω μαζί σου;

ΛΕΥΚΗ — Ὁχι, ὄχι. . . Εἶστε κουρασμένη. Φάινεται ἡ κόπωση στὸ πρόσωπό σας.

ΑΝΝΑ — Ἐρχεσαι νὰ με ὀδηγήσῃς ὡς τὸ κατώφλι, μόνον ὡς τὸ κατώφλι; Ἀς θέλω νὰ ξυπνήσω τὴ βιάβω. Ἀπ' ἐκεῖ σηγαίνω μόνη στὴν κάμαρά μου. [Ἡ Λευκὴ τὴν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν ὀδηγεῖ ὡς τὸ κατώφλι].

ΛΕΥΚΗ — Μαί, παντοῦ εἶναι σκοτάδι.

ΑΝΝΑ — Γὰ μένα εἶναι τὸ ἴδιο. [Σκύβει στὸ πένθον τῆς θύρας, στὸ σκοτάδι]. Ἀκούς τὴν ἀναπνοὴ τῆς βιάβω; Εἶναι ἀνήσυχη, σὰν καί νὰ τὴν βαριάνῃ. Ἰσως νὰ πλάγιασε ἀσχημα. Ἡ καὶμένη ἡ βιάβω! ἡ γοιμὸλα μου ἡ ἀγαπημένη! [Ἀκούεται ἀκόμα ἔπειτα γυρίζει καὶ φιλεῖ τὴ Λευκὴ]. Ἐδχαριστῶ, καλὴ νύχτα. Ἐλα νὰ φιλήσω τὰ δυὸ σου μῆτια. Καλὴ νύχτα. Ὁ Θεὸς μαζί σου. Πήγαινε στὸν ἐξόστη, ποῦ λάμπουν τὰ στρά.

[Χάνεται στὸ σκοτάδι. Ἡ Λευκὴ τὴν παρακολουθεῖ ποὺ φεύγει. Ἐπειτα κοιτάζει γύρω της, μὲ φοβερὴ ἀνίσχυα. Κάνει μερικὰ βήματα πρὸς τὸν ἐξώστη. Φτάνει στὸ πρῶτο σκαλοπατί, καὶ κοιτάζει γύρω της, φοβισμένη, τίς θύρας. Ἐπειτα ἀναβάνει σιγὰ σιγὰ. Στὸ τελευταῖο σκαλοπατί κλονίζεται καὶ ἀκοιμῶς στὴν κολὸνα κοιτάζοντας λίγες στιγμὲς ἔξω τὴ νύχτα. Ἐξαφνα σοριαίνεται στὰ πόδια τῆς καλὸντας, χωρίς κανένα θόρυβο, σὰν ἓνα πέπλο ποὺ διπλώνεται. Κ' εἶται σοριαμένη, ξεσπᾷ σὲ λυγμούς].

Π Ρ Α Ξ Ι Σ Δ'

Ἡ ἴδια σκηνογραφία τῆς Α' πράξεως. Ἡ ταρράτα δέχεται τὴν αὐγὴ τοῦ ἡλίου.

Σ Κ Η Ν Η Α'

Ὁ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ἀνάμεσα στίς δύο καλὸνες, κοιτάζοντας πρὸς τὴ νεκρὴ πολιτεία, θαυμένη στὴν αὐγὴν

αὐγῆς. Ἡ αὐγὴ τοῦ δείχνει ἀνθρώπου ποὺ πολεμᾷ μὲ μὴ σκληρὴ ἀπώρευση. Τὰ μάτια του λάμπουν ἀπὸ χλωμό του πρόσωπο, σὰν φλογισμένα ἀπὸ τὸν πυρῶτο. Μιλεῖ καὶ κινεῖται πασημοδικῶς, σὰν μέσα οἱ φωνεῖται παραμυθιὰ.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Στοιὺς τύμβους. . . Νὰ ἔρχεστε μέσα σ' ἓνα τύμβο, σιτὸν πὸ βιάβω. . . Ὁχι, ὄχι. Ἀν ἀπόμενε ἐκεῖ μέσα ζωντανή, νὰ ὑποφέρῃ. . . Ὁ, εἶναι φοβερὸ, φοβερὸ! [Σφίγγει τὸ κεφάλι του μέσα στὰ χέρια μὲ ἓνα κίνημα φρίκης καὶ τρέλας. Κατεβαίνει τὰ σκαλοπατία, περιπατεῖ ἀσχετα, εἰδὼ κ' ἐκεῖ, ἀκολουθώντας τὴν πένθησι σκέψι του]. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. . . Πρέπει νὰ γείνῃ, πρέπει. Νὰ λείψῃ, νὰ λείψῃ. . . Ἀ, νὰ μποροῦσε νὰ φύγῃ, νὰ πᾶν μακριά. Νὰ εἶχε φύγῃ, νὰ εἴχονα τὴν κάμαρά της ἀδειανή. . . Αὐτὸ καὶ θὰ γείνῃ. Ἀπόψε πρέπει νὰ μείνῃ ἀδειανή. . . Ἡ ἀναπνοὴ της, ἡ ἀναπνοὴ της. . . [Πέφτει σὲ μὴ καρέκλα, φέρνει τὸ χέρι στὸ μέτωπο σὰν νὰ θέλῃ νὰ διώξῃ ἓνα σύννεφο, νὰ ἴδῃ πὸ καθαρά]. Δὲν εἶναι ἄλλη σωτηρία, δὲν εἶναι ἄλλη. Τὸ σκέφθηκα, τὸ κάταξα ἀπὸ παντοῦ. Ἐκεῖνος τὴν ἀγαπᾷ. Καὶ ἡ ἄλλη ζητεῖ τὸ θάνατο. . . Καὶ τὸ στίγμα, αἰώνιος πᾶν στὴν ψυχὴ μου. . . Ἀνοίξε ξαφνικὰ μὴν ἄβυσσος. Ὅλα μονομιᾶς κοιματιώστηκαν, ὅλα χωριστικὰ ἐξ αἰτίας της. . . Εἶναι ἐκεῖ, τόσο καλὴ, τόσο καλὴ. . . Καὶ ἄλλη αὐτὴ ἡ συμφορὰ ἐξ αἰτίας της! . . . Κανείς πὺ δὲ μπορεῖ νὰ ζήσῃ. Κανείς δὲν ἀναγνωρίζει τὸν ἄλλον. Ἐνας γερμενὸς ἀνοίξε ἀνάμεσα μας, ποῦ ἤμειστε ὅλοι μὴν ψυχὴ, μὴν ζωὴ. . . Δὲν εἶναι ἄλλη σωτηρία. Δὲν εἶναι ἄλλη. . . [Διακοπή. Σηκώνεται βιαστικῶς ἀπ' τὴ σκέψι του]. Πῶς νὰ κῆνω; πῶς νὰ κῆνω; Σὲ λίγο θὰ εἶναι ἐδῶ. . . Θὰ τὴν ἴδω, θὰ τῆς μιλήσω, θ' ἀκούσω τὴ φωνὴ της. . . Ἀχ! νὰ μποροῦσα νὰ ξαναἰδῶ τὴν ἀδελφὴ! Νὰ μποροῦσαν νὰ ἐξαγνισθοῦν τὰ μάτια μου κοιτάζοντας τὴν γιὰ τελευταία φορὰ. Νὰ μποροῦσα γιὰ τελευταία φορὰ νὰ τὴ σπρίξω στὴν ἀγκαλιά μου χωρίς αὐτὴ τὴ συγκίνηση. . . τὴν τρομερὴ συγκίνηση. . . Τὴν ἀγαπᾷ, τὴν ἀγαπᾷ. Ἀπὸ πότε; Πῶς; . . . Τί ἔγινε μεταξύ τους; Ἀ, ὅλα μολύνονται μέσα μου, ὅλα. . . Καὶ ἡ δὴρα ἐντὶ ποῦ μὲ βιαστικῶς! [Ἐγγίζει τὸ λαμπρὸ του ποῦ καίει. Κοιτάζει μὴπως ὑπάρχει νερὸ στὸ τραπέζι γιὰ νὰ πῇ. Πλησιάζει, γεμίζει ἓνα ποτήρι καὶ πίνει ἀπληστα. Ἀνατριχιάζει σὰν ἀπὸ μὴ ξαφνικὴ σκέψι]. Ἀ! . . . ἡ πηγή! . . . [Διακοπή. Ἀκουμπισμένος στὸ τραπέζι, τρέμει ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς νέας του σκέψης, ἔχοντας τὰ μάτια ἀκίνητα].

Σ Κ Η Ν Η Β'

Ἡ ΛΕΥΚΗ μπαίνει ἀπὸ τὴ δευτέρη θύρα δεξιὰ. Ἡ αὐγὴ της τὴ δείχνει καταπονεμένη, χωρίς θάρρος, μελαγχολική.

ΛΕΥΚΗ — Ἐδῶ εἶσαι, Λεονάρδε; Δὲν ἤξερα πῶς ἤρθε. . .

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Ν. ΡΟΖΑΝ
Ἰλὺ Ζ. Α. Παπαντωνίου

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, πνίγει τὴν ἀγωνία του — Ναί, μόλις ἤρθα. . . Θάρχομαι νὰ σὲ ἴδω, μὰ θαρροῦσα. . . θαρροῦσα πῶς κοιμᾶσαι. . . Κοιμήθηκες;

ΛΕΥΚΗ — Ὁχι, δὲν μπόρεσα νὰ κοιμηθῶ.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Θὰ ἦσαι πολὺ κουρασμένη.

ΛΕΥΚΗ — Κ' ἐσύ;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἐγὼ εἶμαι συνηθισμένος στὴν ἀπηνία. Μὰ ἐσύ! . . . Νὰ μὲ περιμένῃς ἐδῶ ὡς τὴν αὐγὴ καθισμένη σ' ἓνα σκαλοπατί! Γιατί, Λευκὴ; Σὰν ἐγύρισα καὶ σὲ εἶδα, τὸ καθμένο τὸ πρόσωπό σου ἦταν κατὰκοπο. . . [Ἡ φωνὴ του τρομαδικῶς κρύβει ἀπειρὴ τρομακτικότη].

ΛΕΥΚΗ — Ἐβαλες μὴν φωνή!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Δὲν ὑπόπτερα καθόλου πῶς ἦσαν ἐδῶ σηκώθηκες ξαφνικὰ, σὰν φάντασμα. . .

ΛΕΥΚΗ — Πᾶντα ἐσὺ μὲ βλέπεις σὶ φάντασμα. Καὶ σὲ τρομάζω.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ὁχι, ὄχι. . .

ΛΕΥΚΗ, τοῦ παίρνει τὸ χέρι — Γιατί ἔφυγες χθὲς τὸ βράδυ; Ἐρρω πῶς ἔφυγες. . .

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἐφυγα;

ΛΕΥΚΗ — Σὲ φώναξε ἡ Ἄννα. Καὶ ἡ φωνὴ της ἦταν ἀλλοιωτική.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Μὲ φώναξε; Δὲν ἀκούσα. . .

ΛΕΥΚΗ — Κ' ἔμεινες ὅλη τὴ νύχτα ἔξω, ὡς τὴν αὐγὴ!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Ἦταν τόσο ἥσυχος ἡ νύχτα! Καί, περπατώντας, πέρισε ἡ ὥρα τόσο γλήγορα! Οἱ νύχτες, μὲ τὸ ἥλιος αἰσῆς, εἶναι μικρές. Καὶ ἤθελα μὲ τὴν αὐγὴ γ' ἀκούσω τὸ τραγοῦδι τῶν καρδαιῶν. . . Ἀν ἤξερα ὅμως πῶς μὲ περιμένεις. . .

ΛΕΥΚΗ — Σὲ περιμένα, μὲ δάκρυα στὰ μῆτια.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ — Μὲ δάκρυα στὰ μῆτια;

ΛΕΥΚΗ, δὲν κρατεῖται περὶ — Ναί, ναί. Ἐλῆλα γιὰ σένα, γιὰ σένα. . . Νομίζεις πῶς μπορῶ νὰ ζήσω περὶ ἔτσι, καὶ μὴ μέσα; Θαυρεῖς πῶς ἀντέχω ἀκόμα στὸ μαρτύριο αὐτό; Πές μου ἐσὺ τί πρέπει νὰ κῆμω! Πάρε με μαζί σου, πάρε με μαζί σου. Πι, ἂς μείνωμε μονάχοι ἐδῶ. . . Θὰ σὲ ὑποσώσω σὲ ὅ,τι μοῦ πῇς. Θέλω νὰ μείνω μόνη μαζί σου, δίπλω μὴ φορὰ, ἐδῶ εἶτε ἄλλοι. Παντοῦ θάρρω μαζί σου, χωρίς παράπονα. Μὰ γλήγορα, γλήγορα! Ἀδρια! Ἀν δὲν θέλῃς, ἂν ἀρνητορήσῃς, θὰ ἔχῃς τὴν εὐθύνη γιὰ ὅ,τι γείνῃ. . . Λεονάρδε, θὰ ἔχῃς τὴν εὐθύνη ἐσὺ. Σκέψου το!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τὴν κοιτάζει στὸ πρόσωπο, κολλῶντας, μὲ φωνὴ λυπημένη. Τὸν ἀγαπᾷς λοιπὸν; Πές μου, πές μου, τὸν ἀγαπᾷς τρελά;

ΛΕΥΚΗ, κρῖνται τὸ πρόσωπο. Ὦ! Ὦ!

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, σὰν τρελὸς—Κ' ἐκεῖνος, ἐκεῖνος... σοῦ εἶπε πὼς σ' ἀγαπᾷ; Πότε; Πότε σοῦ τὸ εἶπε; Μίλησε. Σ' ἀγαπᾷ τόσο ποῦ νὰ μὴ μισοῦν;

ΛΕΥΚΗ, κρῖνται ὁλοένα τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χέρια τῆς. Ὦ! τί μὲ ρωτᾷς! —[Ὁ Λεονάρδος θέλει ἀκόμα νὰ μιλήσῃ μὰ κρατεῖται, ἀπομακρύνεται λίγα βήματα διατάζοντας, κοιτάζει τὴς θύρας καὶ τὸν ἐξώστη. Ἐπειτα ξαναρχεται κοντὶ στὴν ἀδελφή του].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Συγνώρεσέ με. Δὲ σὲ καταδικάζω. Δὲν εἶσαι ἔνοχος. Μοῖρα σκληρὴ μᾶς κυβερνᾷ· πρέπει νὰ ὑποταχθῶμε στὴ σιδερένια τῆς θέλησι... Ὁχι, δὲν εἶσαι ἔνοχος. Εἶσαι ἀγνή, ἀδελφή μου ἀλήθεια; Καὶ θὰ μένης ἀγνή πάντα... χωρὶς νὰ γνωρίσης καμὶὰ ντροπή...

ΛΕΥΚΗ, ξαναπαίρνει θάρρος καὶ τὸν ἀγκαλιᾷ—Ναί, ναί, ἀδελφέ μου. Πές μου τί πρέπει νὰ κάνωμε. Σὲ σένα ἀφοσιώθηκα ὅταν μείναμε μόνοι στὸν κόσμο· θὰ ζήσω καὶ τώρα, μόνον γιὰ σένα. Πές μου τί θὰ κάνωμε, καὶ ὑπακούω.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Θὰ στὸ πῶ... μὰ ἔτσι ἔδω. Πᾶμε ἔξω; Πᾶμε κάπου νὰ καθίσωμε... στὴν πηγὴ Περσεΐδα.

ΛΕΥΚΗ—Πᾶμε... Μὰ εἶναι τόσο δυνατὴ ἡ μυρωδιὰ τῆς μυρτιάς, ποῦ γῆδες λιγοθύμησα.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Ἀπόψε ἄχι. Τὴν παίρνει ὁ ἄνεμος.

ΛΕΥΚΗ—Πᾶμε. [Νομίζει πὼς ὁ Λεονάρδος δὲν μπορεῖ νὰ κάνει οὔτε ἓνα βήμα, ἀπὸ τὴν ἀγωνία του. Ὑῆχει μὲ ματιὰ ἀνελεπισμένη στὰ πρόματα τριγύρω σὰν νὰ τὰ κύταζε καὶ αὐτὸς γιὰ ὑστερὴν τροφά].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Δὲν παίρνεις τίποτε... ἀπ' τὸ δωμάτιό σου... κανένα σκέπασμα γιὰ τὸ κεφάλι;

ΛΕΥΚΗ—Ὁχι. Εἶνε ζεστὴ ἡ βραδεῖά. Ἀστριώφει πρὸς τὸν κόλπο.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, ἀναποφάσιστα—Ἴσως νὰ βρέξῃ.

ΛΕΥΚΗ—Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ. Μὰ τώρα δά, οὔτε σύννεφο ἦταν στὸν οὐρανό.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Σήμερα ξεκίνησε λιτινεῖα ἀπὸ τὰ Φύγτια στὸν Προφήτ' Ἠλία.

ΛΕΥΚΗ—Ἀκουσα ἀπὸ μακριὰ τὴς εὐχῆς... Γιατί μὲ κοιτάζεις ἔτσι;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, ἀνατριχιάζει—Κοιτάζω τὰ κομρασμένα σου μάτια... Τὰ καυμένα... Νυστάζεις;

ΛΕΥΚΗ—Ὁχι, τώρα πεῖα δὲ νυστάζω!... Θὰ κοιμηθῶ ἀργότερα, ὅταν πάρωμε τὴν ἀπόφασί μας. Πηγαίνουμε. Πρέπει νὰ ποῦ πῆς... Μά, τί συλλογίζεσαι;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Τί συλλογίζομαι;... Ἄ, κάτι παρὰξενον θυμίσθηκα...

ΛΕΥΚΗ—Τί;

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Κάτι, παιδιάτικο... Θυμίσθηκα τὸ δέρμα τοῦ φειδιοῦ ποῦ εἴχαμε βρῆ σὰν τη-γαίνουμε πρώτη φορὰ στὴς Μυκῆνες... Τέλειον παιδιάτικο... Δὲ ξέρω πὼς μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ...

ΛΕΥΚΗ—Τόζω φυλαγμένο. Τόββαλα, γιὰ σημάδι, σ' ἓνα βιβλίο μου...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Ἄ, τὸ φύλαξες! [ἐλυσσάζει ἀκόμα τὴν ἀδελφή του καὶ χαμηλώνει τὴν φωνή]. Πές μου! Πές μου: Ἀπὸ πότε ἔχεις νὰ ἴδῃς τὴν Ἄννα;

ΛΕΥΚΗ—Εἶναι λίγες ὥρες.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Εἶναι στὴν κάμαρά τῆς;

ΛΕΥΚΗ—Θαρρῶ πὼς ἐκεῖ εἶναι.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Δὲ σοῦ μίλησε ποτέ; Δὲ σοῦ εἶπε ποτὲ τίποτα γι' αὐτὰ τὰ πράγματα;

ΛΕΥΚΗ, σκίβει λυπημένη τὸ κεφάλι—Μοῦ εἶπε... Γνωρίζει... Πονεῖ...

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Πὼς σοῦ μίλησε; Πὼς;

ΛΕΥΚΗ—Σὰν ἀδελφή, μὲ καλωσύνη ἀδελφῆς.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Σὲ συγώρεσε; Σὲ φίλησε;

ΛΕΥΚΗ—Ναί.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ, τρέμει, διατάζει—Κ' ἐκεῖνον... ἐκεῖνον, τὸν εἶδες... ἀπὸ γῆδες τὸ βράδυ;

ΛΕΥΚΗ—Ὁχι... Δὲν εἶναι ἐδῶ.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Σοῦ εἶπε ἡ Ἄννα... ποῦ ἐπῆγε;

ΛΕΥΚΗ—Στὸ Ναύπλιο.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Πότε θὰ γυρίσῃ;

ΛΕΥΚΗ—Ἀπόψε ἴσως. Σὲ λίγο. [διακοπή]. Μά, τί κοιτάζεις ἔτσι πίσω μου; [Γυρίζει φοβισμένη σὰν νὰ θέλῃ νὰ ἴδῃ ἂν εἶναι κανεὶς πίσω τῆς].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Τίποτα, τίποτα... Μοῦ φάνηκε πὼς κάποιος θάμπαινε ἀπ' αὐτὴ τὴ θύρα. [δείχνει τὴν κάμαρα τῆς Ἄννας. Ἡ Λευκὴ ἀκροάζεται].

ΛΕΥΚΗ—Ἴσως νὰ ἔρχεται ἡ Ἄννα... Πηγαίνουμε. [Παίρνει τὸν ἀδελφὸ τῆς ἀπὸ τὸ χέρι καὶ θέλει νὰ φύγουν μαζὶ πρὸς τὴ θύρα τῆς σκάλας].

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ—Ἐρχεται ἡ Ἄννα; [Πηγαίνει μὲ τὴν ἀδελφή του, γυρίζοντας τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πίσω καὶ κοιτάζοντας τὴ θύρα ποῦ ἀνοίγει].

Σ Κ Η Ν Η Γ'

Ἡ ΑΝΝΑ φαίνεται στὸ κατώφλι καὶ πίσω τῆς ἡ ΤΡΟΦΟΣ

ΑΝΝΑ—Ποῖος φεύγει ἀπ' τὴν πόρτα τῆς σκάλας;... [Ὁ Λεονάρδος καὶ ἡ Λευκὴ φεύγουν χωρὶς ν' ἀπαντήσουν]. Ποῖος φεύγει, βάρβα;

ΤΡΟΦΟΣ—Τὰ δυὸ ἀδελφίνα.

ΑΝΝΑ—Ἄ! κατεβαίνουν... Ποῦ πᾶνε; [Κάνει νὰ προχωρήσῃ μόνη πρὸς τὴ θύρα τῆς σκάλας, μὰ ἡ Τροφὸς τὴν συνοδεύει. Στὸ κατώφλι σκύβει ἔξω καὶ φωνάζει]. Λευκὴ! Λεονάρδε! Ποῦ πηγαίνετε; [Κανεὶς δὲν ἀποκρίνεται]. Λευκὴ, ποῦ πηγαίνεις; ποῦ πηγαίνεις; [Κανεὶς δὲν ἀποκρίνεται]. Γλήγορα, βάρβα, τρέξε νὰ τοὺς φτάσῃς. [Ἡ Τροφὸς φεύγει. Ἡ Ἄννα σαστισμένη καὶ ἀνήσυχη στέκεται στὴ θύρα καὶ ἀκροάζεται]. Ποῦ πηγαίνουν; Δὲν ἔδωκαν

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Π. ΑΡΙΤΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ
Ὑπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

καμὴν ἀπάντησι... Καὶ δημοῦς θάκουσαν τὴ φωνὴ μου: μόλις εἶχαν κατεβῇ... λὲς καὶ ἦθε-λαν νὰ φύγουν... Πὼς χτυπᾷ ἡ καρδιά μου! [Βάνει τὸ χέρι στὴν καρδιά. Ἀκροάζεται ἂν ἔρχεται ἡ Τροφὸς]. Ἀπόψε πρόκειται νὰ μοῦ μιλήσῃ... αὐτὴ τὴν ὥρα... Τί νὰ θέλῃ νὰ μοῦ πῇ;... Φαίνεται κάποιον μεγάλη ἀπόφασιν νὰ πῆραν. [Ἀκούει τὰ βήματα τῆς Τροφοῦ ποῦ ἀνεβαίνει τὴ σκάλα] Βάρβα, μόνη ἔρχεσαι;

ΤΡΟΦΟΣ, μπαίνει λαφιασμένη—Τοὺς πρόφτασα. Μοῦ εἶπαν πὼς πηγαίνουν στὴν πηγὴ... καὶ γλήγορα θὰ γυρίσουν...

ΑΝΝΑ—Δὲν ἄκουσαν ποῦ τοὺς φώναξα;

ΤΡΟΦΟΣ—Ἐπήγαιναν γλήγορα, σὰν νὰ ἦσαν βιαστικοί.

ΑΝΝΑ—Εἶναι ἀργά; Ἐβράδυνασε κιόλας; ΤΡΟΦΟΣ—Μόλις φέγγει. Φυσᾷ ζεστός ἄνεμος μὲ σύννεφ' ἀπὸ σκόνῃ. Πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης ἀστριώφει.

ΑΝΝΑ—Νὰ ἔρχεται ἀραγε θύελλα;

ΤΡΟΦΟΣ—Σύννεφον δὲν ὑπάρχουν. Ἀστριώφει σὲ οὐρανὸ καθαρό.

ΑΝΝΑ—Ὁ Ἀλέξανδρος πότε θὰ ἔλθῃ;

ΤΡΟΦΟΣ—Ὁπου κι' ἂν εἶναι, θάρθῃ.

ΑΝΝΑ—Ἄς περιμένωμε. [Ἡ Τροφὸς τὴν βάνει νὰ καθίσῃ καὶ κάθεται κι' αὐτὴ δίπλα τῆς, σένα σκαμνί. Μεγάλῃ διακοπῇ. Ἡ Ἄννα προσέχει καὶ ταράζε-ται στὸν μικρότερον πρῶτον]. Ἀκούς; ἀκούς, βάρβα; Τί εἶναι αὐτὸς ὁ ἦχος; Μοιάζει σὰν αὐλός.

ΤΡΟΦΟΣ—Ἐνὺς βοσκὸς περνᾷ.

ANNA — Τί γλυκά ποὺ καίει! Σάν αὐλός.
 ΤΡΟΦΟΣ — Είναι φλογέρα, ἀπὸ καλάμι. [Ἡ Ἄννα ἀκούει λίγες στιγμές].
 ANNA — Ἦνας παλιὸς σκοπὸς, ποὺ βὰ τὸν ἔχει ἀκούσει, δὲ θυμωθεῖται πάλι...
 ΤΡΟΦΟΣ — Συχνὰ πρὸς αὐτὸς ὁ βοσκός.
 ANNA — Ὁχι. Θὰ τὸν ἔχω ἀκούσει χρόνια τώρα, δὲ θυμωθεῖται πάλι... Σάν τὰ παραμύθια ποὺ μοῦλεγες μὴ φορὰ, βέβαιον... [Διακοπή]. Ἀὐτὸς νὰ τὸν ἀπάντησαν στὸ δρόμο τους, τὸ βοσκό, ἢ Λεωνὶ καὶ ὁ ἀδελφός της;
 ΤΡΟΦΟΣ — Ἰσως.
 ANNA, ἀνήσυχη — Πῶς ἦταν; Τὸς εἶδες καλὰ; Τὸς κύταξες στὸ πρόσωπο; Πῶς ἦταν;
 ΤΡΟΦΟΣ — Δὲ ξέρω νὰ σοῦ πῶ... Πῶς νὰ ἦταν;
 ANNA — Ἦταν ταραγμένοι; μελαγχολικοί;
 ΤΡΟΦΟΣ — Φαίνονταν πολὺ βιαστικοί.
 ANNA — Μὰ ἐκεῖνον, τὸν ἀδελφὸ... δὲν τὸν κύταξες στὸ πρόσωπο;
 ΤΡΟΦΟΣ — Δὲν πλησίασα. Ἐτραβήξαν τὸ δρόμο τους.
 ANNA — Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ἐπῆγινε μπροστά;
 ΤΡΟΦΟΣ — Μοῦ φαίνεται πὸς κρατιόντανε ἀπ' τὸ χέρι.
 ANNA — Ἀ! κρατιόντανε ἀπ' τὸ χέρι... Καὶ τὸ βήμα τους, ἦταν σταθερό;
 ΤΡΟΦΟΣ — Ἐπῆγιναν γλήγορα [Διακοπή. Ἡ Ἄννα εἶναι σκεπτική καὶ ἀγρυπνῇ].
 ANNA — Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀκόμα νὰ γυρίσῃ;
 ΤΡΟΦΟΣ — Είναι ἡ ὥρα ποὺ ἔρχεται.
 ANNA, σηκώνεται μὲ ἀνυπομονησία — Πῆγαινε, βέβαιον, σὴν ταρράτσα, νὰ κυττάξῃς. [Ἡ Τροφὸς πηγαίνει].
 ΤΡΟΦΟΣ — Τί ζεστός ἀνεμὸς! Σάν νὰ βγαίνει ἀπὸ καμίνι... Μοῦ φαίνεται πὸς κάποιος ἔρχεται, καθυλίσκει...
 ANNA, ξαφνιάζεται — Είναι ὁ Ἀλέξανδρος;
 ΤΡΟΦΟΣ — Ναι, ναι, εἶναι ὁ αὐθέντης. Ναι τὸς. [Κατεβαίνει].
 ANNA — Πῆγαινε, βέβαιον. Κύταξε ἂν ἡ κίμρα του εἶναι ἐτοιμασμένη. Καὶ περίμενε νὰ σὲ φωνάξω. Είναι ἀκόμη φῶς;
 ΤΡΟΦΟΣ — Σχεδὸν δὲ βλέπει κανεὶς.
 ANNA — Φέρε μὴ λάμπα. [Ἡ Τροφὸς βγαίνει δεξιὰ. Ἡ Ἄννα ἀκούζεται ἀνήσυχη ἂν ἀκούονται τὰ βήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου].

Σ Κ Η Ν Η Δ'

Μοιάζει ὁ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. Είναι τόσο βυθισμένος στὴ σκέψι του τὴ θλίψη, ποὺ δὲν προσέχει στὴν ANNA. Πηγαίνει πρὸς τὴν κίμρα του, σιωπηλός.

ANNA — Ἀλέξανδρε!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ξαφνιάζεται καὶ σταματᾷ — Ἦδὼ εἶσαι, Ἄννα; Δὲ σὲ εἶδα. Είναι σχεδὸν σκοτάδι.

ANNA — Σὲ περίμενα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Ἀργήσα λίγην. Ὁ ἀνεμὸς εὐαίρωνε τόσο σκόνη, ποὺ δυσκολευόμουν νὰ προσφύσω. Ἐρχεται ἀπὸ τὴν ἔρημον. Ἀὐτὸς καὶ κατεβαίνει ἡ νύχτα σάν στάχτη φλογισμένη... Ποῦ εἶναι ὁ Λεονάρδος;

ANNA — Πῆκε μὲ τὴν ἀδελφή του. Είναι λίγη ὥρα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, μὲ φωνὴ ἀνέσυχη — Δὲ ξέρεις ποῦ πῆγε;

ANNA — Πῆγε σὴν πηγὴ Περασεία. Ἐρχεται ἡ Τροφὸς μὲ ἀναμμένη τὴ λάμπα. Τὴ στιγμή ποὺ θέλει νὰ τὴν ἀκουμπήσει στὸ τραπέζι, ὁ ἀνεμὸς ξαφνικά τὴ σβήνει. Πῶς τὴς κλείνεται ἡ θύρα μὲ βία].

ΤΡΟΦΟΣ — Ἀχ! ἔσβησε. Πρέπει νὰ κλείσω τὴ θύρα τῆς σκάλας. Ὁ ἀνεμὸς δυναμώνει. Πηγαίνει καὶ κλεί, ἔπειτα ξανάρχεται καὶ ἀνάβει τὴ λάμπα. Ἡ ὄψη τῆς Ἄννας ἐκφράζει ἀόριστο τρόμο. Ἀκούζεται πρὸς τὸν ἐξώστη, ὅπως ὅταν θέλουμε νὰ ἀκούσουμε μακρινὴ φωνή. Ἡ Τροφὸς φεύγει ἀριστερά καὶ κλεί τὴ θύρα πίσω της].

ANNA — Ἀλέξανδρε, πλησίασε, ἄκουσε. [Ὁ Ἀλέξανδρος πλησιάζει ἀνέσυχος]. Δὲν ἀκούς; Δὲν ἀκούς τίποτα;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Τί; [Ἡ Ἄννα δὲν ἀπαντᾷ]. Είναι ὁ ἀνεμὸς, ποὺ φουστᾷ ἀνάμεσα στὰ τεῖχη καὶ κάτω ἀπὸ τὴν Πύλη τῶν Λεόντων.

ANNA — Νὰ ἔρχεται ἡ θύελλα;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ἀνεβαίνει γλήγορα στὸν ἐξώστη — Ὁχι. Ὁ οὐρανὸς εἶναι τέλει καθαρός. Ἀρχίζουν νὰ φαίνονται τὰ ἄστρα. Πάνω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν φαίνεται τὸ φεγγάρι σὴν ἀρχή του. Στὴ νεκρὴ πολιτεία βουίζει παραξένα ὁ ἀνεμὸς. Τίσις γιατί χύνεται πτοὺς τάρους τοὺς ἀδειαυούς. Μοιάζει μὲ τύμπανο. Ἀκούς; [Κατεβαίνει. Ἡ Ἄννα τοῦ πίνει τὸ μαράτσο, μὲ ἀκατανίκητη ἀγωνία]. Τί ἔχεις;

ANNA — Εἶμαι ἀνήσυχη... Δὲ μπορῶ νὰ νικήσω τὴν ἀγωνία ποὺ μοῦ σφίγγει τὸ στήθος. Συλλογίζομαι τοὺς δυὸ, ἐκεῖ κάτω...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, μὲ ταραχὴ ποὺ τοῦ προξενεῖ τὸ λάθος του — Γιατί; Ξέρεις... Ξέρεις τίποτα; Τὸ φοβερὸ μυστικὸ; Ποιὸς μπόρεσε νὰ σοῦ πῇ... Ποιός; Ὁ Λεονάρδος ἴσως; Σοῦ μίλησε, ὁ Λεονάρδος; Πῶς νὰ πῇ... σ' ἔσένα...

ANNA, σαστισμένη — Μὰ τί θὲς νὰ πῇς; Τί νόμισες;... Ὁχι, ὄχι. Δὲ μοῦ μίλησε, τίποτα δὲ μοῦ εἶπε... Ἐγώ, ἐγὼ τοῦ μίλησα, χθὲς τὸ βράδυ, ἐδῶ: ὁμῶς, χωρὶς παράπονα, χωρὶς κακία, Ἀλέξανδρε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Τοῦ μίλησες γι' αὐτὸ τὸ φοβερὸ πρᾶμα; Εἶχες τὴ δύναμι νὰ τοῦ μιλῇσες; Μὰ πῶς; Πῶς μποροῦσες νὰ ξέρῃς; Πῶς μπόρεσες νὰ μείθῃς τὸ μυστικὸ του, ποὺ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὡς χθὲς τὸ βράδυ, δὲν εἶχα οὔτε ἰδέα; Πές μου, πῶς;

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — Ν. ΚΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ
 Ὑδ. Ζ. Α. Παπαντωνίου

ANNA, σάν χαμένη — Τὸ μυστικὸ του; Τί ἐννοεῖς; Ποιὸ μυστικὸ; Γιὰ ποῦ φοβερὸ πρᾶμα μιλεῖς, Ἀλέξανδρε;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, καταλαβαίνει τὸ λάθος του — Ἦθελα νὰ πῶ...

ANNA — Είναι καὶ ἄλλο, καὶ ἄλλο;...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τῆς πίνει τὰ χέρια καὶ νικᾷ ἐπιτέλους τὴ συγκίνησιν του ποὺ τὸν πνίγει — Ἄννα, ἄκουσε, ἐπὶ ποὺ ξέρεις νὰ πονῇς, ποὺ ποτὲ δὲ φοβήθῃς τοὺς πόνο, ποὺ γνωρίζεις ὅλες τὶς λύπες τῆς ζωῆς καὶ τίς πηγὲς ἀπ' ὅπου παίρνει δύναμι. Βρισκόμαστε σὲ στιγμή μεγάλη, πολὺ μεγάλη. Ἦνας δυνατὸς στρόβιλος μᾶς σέρνει, ποῦ, δὲν ἤξερω. Μὴ δύναμι σκοτεινὴ καὶ ἀνίκητη μᾶς κυβερνᾷ. Καταλαβαίνεις, Ἄννα... Ὡς τὴ στιγμή αὕτη δὲ μίλησαμε κανεὶς μᾶς, γιατί τὰ λόγια μᾶς φάνηκαν περιττὰ καὶ στοὺς δυὸ μᾶς καὶ ἡ σιωπὴ ἦταν ἡ μόνη ποὺ ταίριαζε σὲ μᾶς, σὴν περισμένη ζωὴ μας. Τώρα ὅλα φανερόνται. Ἦρθε ἡ στιγμή νὰ κυττάξωμ τὴ μοῖρα κατὰματα... Τίποτα δὲν ὠφελεῖ νὰ κλείνωμ τὰ μάτια. Ὅ,τι γίνεται, εἶναι ἀνάγκη. Πές μου λοιπὸν τὴν ἀλήθεια, Ἄννα. Τί ἔγινε χθὲς τὸ βράδυ; Πές μου τὴν ἀλήθεια.

ANNA — Τὴν ἀλήθεια... Γιατί; τί νὰ κερδίσωμ; Είναι στιγμὲς τῆς ζωῆς, ποὺ δὲν ἤξερε κανεὶς τί πρέπει νὰ εἰπῇ καὶ τί νὰ θάψῃ μέσα του. Χθὲς μετάνιωσα ποὺ μίλησα τοῦ Λεονάρδου. Τώρα μετανιώω ποὺ μίλησα ἔσένα, Ἀλέξανδρε. Συχώρεσέ με. Καλὰ τὸ εἶπες; ἡ σιωπὴ εἶναι ἡ μόνη, ἄξια γιὰ μᾶς. Ἐπρεπε νὰ μὴν ταρξάωμ τὴ σιωπὴ, γιὰ νὰ σωθῇ κάποιος. Μὰ ἦταν στὸ πλᾶν σου... Τὸν ἔνοιωθα τόσες φορὲς νὰ πονῇ, νὰ πονῇ σκληρά. Σκέφθηκα πὸς ἐγὼ μονάκι ἦμουν ἡ αἰτία ὅλης αὐτῆς τῆς ἀγωνίας, πὸς ἐγὼ ἦμουν τὸ ἐμπόδιο. Καὶ μὲ ἀγάπη ἀδελφική ἤθελα, νὰ τοῦ πῶ λόγια παρηγορητικά, νὰ λυφρώσω τὸν πόνο του, νὰ τοῦ δείξω πὸς ἦταν γνωστὰ καὶ ἀποφασισμένα... Καὶ χθὲς τὸ βράδυ, ὅταν ἦταν κοντά μου, ἔνοιωθα μέσα μου τὴν ἀνάγκη ποὺ εἶχε, νὰ ἐκμυστηρευθῇ... Σάν νὰ εἶχε κλάψει καὶ κατὶ νὰ εἶχε λυθῇ μέσα σὴν καρδιά του... Τὰ ἄστρα τοῦ φαίνονταν ἔμορφα... Τότε, θέλησα νὰ τὸν βοηθήσω, καὶ τοῦ μίλησα... Τοῦ εἶπα γιὰ τὸ φριχτὸ αὐτὸ πλᾶσμα καὶ γιὰ σένα ἑαίσης... Ἦθελα νὰ διώξω κάθε σκία ἀπ' τὴν ψυχὴ του, κάθε ἄδικη σκέψη γιὰ τὴν κόρη αὐτῆ, ποὺ μόνο της ἐμάρτυρα.

είναι πώς άγρια καί άγριαίεται... Καί τοῦ εἶπε γι' αὐτήν, καί τοῦ εἶπε γιά σένα χωρίς παρτί-
παι, καί χωρίς ταπεινότητα, μόνο δυνάτις τοῦ
καίτοι αἰλίου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, πάλι τρισημέριος — Κάποιος ἔλ-
πει! Κ' ἔκρινε... Νομίζεις πώς τὸ γινώριζε;
Σοῦ φάνηκε, Ἄννα, πώς ἤξερε;... Ἄν εἶναι
δυνατόν! Ἄν εἶναι δυνατόν! Αἶμα λευκὰ προ-
τύρεται μὲ εἶχε μολήσει.

ΑΝΝΑ, χαμένη — Ἄν ἤξερε;... Ἄν ἤξερε;...
[Ξαναθυμᾶται τὴν ὁμιλίαν τοῦ μετὰ τὸν Αἰωνόδο καὶ φαί-
νεται ν' ἀνακαλύπτει μερικὰ πράγματα ποὺ δὲν τὰ εἶχε
παρατηρήσει καί ποὺ ἔξωθεν τώρα φωτίζουν τὸν νοῦ
της. Ἡ φωνή της φαίνεται σάν κρυφή τοῦ τὴν πνίγει].
"Ἄ! ἴσως... Ἐλεγε πώς δὲν ἐννοοῦσε... Ναι,
ναί... Ἐλεγε: «Εἰσθε βεβιαῖα, εἰσθε βεβιαῖα»;
Καί ἔπειτα... "Ἄ! μὰ τότε; Εἶναι τίποτε ἄλλο;
Εἶναι κάτι ἄλλο. [Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ἀκατανόητη
ἀσυνία παρανοεῖται μὲ βῆμα ἀόριστο, σάν κάποιος
ποὺ ζητεῖ ἓνα δρόμο σωτηρίας χωρίς νὰ τὸν βροῖται].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, μὲ φωνὴ χαμηλὴ, μιλεῖ σὺν ἑαυτοῦ
του — "Υστερὰ ἀπ' ὅ,τι μοῦ εἶχε φανερώσει!...

ΑΝΝΑ — Πές μου τώρα, ἐσύ, Ἀλέξανδρε, τὴν
ἀλήθειαν. Πές μου τὴν ἀλήθειαν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τὴν πλησιάζει — Καί τί ἔκαμε;
Ἐπεῖτα, τί ἔκαμε; Ποῦ πῆγε;

ΑΝΝΑ — Βγήκε, ἔφυγε... Ἄπ' τὴ Λεωνί-
ῆς πῶς γύρισε σήμερον μόλις, τὴν αὐγὴ...
Ὡς τὴν αὐγὴ τὸν περιέμενε...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Νὰ φύγω, νὰ φύγω... [δὲν
ἤξερε τί ν' ἀποφασίσῃ]. "Ἄ! σὺν ἰδιοθούμῃ μᾶται
μὲ μᾶται...

ΑΝΝΑ — Πές μου λοιπὸν τὴν ἀλήθειαν!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Καί ἔφυγαν μαζί... Πῆγαν
στὴν πηγή... Εἶναι πολλὴ ὥρα;

ΑΝΝΑ — Αἶμα πρὶν ἔρθῃς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Μαζί... οἱ δύο... Ἐκεῖ...
[Ἡ ταχυὴ του μεγαλώνει ἀπὸ στιγμὴν σὲ στιγμὴν].
Καί πρὶν φύγουν, ἦσαν ἐδῶ, μαζί σου... Καί τί
ἔλεγον;

ΑΝΝΑ — "Ὀχι. Ἦρθα τὴ στιγμὴ ποὺ κατέβαιναν
τὴ σκάλα. Τοὺς φώναξα, μὰ δὲν ἀποκριθῆκαν...
Ἐστειλά τότε τὴ βίβλιν νὰ τοὺς προφορᾷς...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Αἰσιόχην;

ΑΝΝΑ — Εἶπαν πώς πήγαιναν στὴν πηγὴ γιὰ
μὴ στιγμὴ καί πῶς θὰ γύριζαν... Μά, πές μου,
πές μου! [Πιάνει τὸ χέρι τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν ὥρα
ποὺ εἶναι ἔτοιμος ν' ἀνεβῇ σὺν ἑξώστῃ. Ἀνεβαίνουν
καί οἱ δύο καί χάνονται στὴ σκάλα πρὸς τὰ κάγκελα.
Ἐπειτα ἀπὸ λίγο ὁ Ἀλέξανδρος ἔρχεται πάλι μόνος.
Σάν καί νὰ τὸν παρώχῃ, τρέχει πρὸς τὴ θύρα, τὴν
ἀνοίγει καί κατεβγαίνει βιαστικά τὴ σκάλα. Ἡ Ἄννα
ξαναμένεται ἀνάμεσα στὶς κολώνες, πάλι φοβισμένη].

ΑΝΝΑ — Ἀλέξανδρε! Ἀλέξανδρε! [Καμὰ ἀσύν-
τησις. Βαδίζει σὺν πένον ψηλαφητῇ, ἀπαιτῇ μὴν ἀπ'
τὴς κολώνες, στηρίζεται σ' αὐτήν, κατεβαίνει τὸ πρῶτον
σκαλοπατι, ἔπειτα καί τὰ ἄλλα]. Ἀλέξανδρε!... Ἄν

εἶναι ἐδῶ... Εἶμαι μόνη... "Ἄ, θεέ μου, δός
μου τὸ φῶς μου!

[Ἀκολουθεῖ τὸ ἔσπτο ρεῖμα τοῦ ἀνέμου ποὺ παύ-
νει ἀπ' τὴν ἐλάνοιχη θύρα, παγαίνει πρὸς τὰ κάγκε-
λα. Στήριζεται στὴ μὴ παρτασάδα καί κάνει ἓνα βῆμα πρὸς
τὴ σκάλα. Χάνεται στὸ σκοτάδι].

ΠΡΑΞΙΣ Ε'

Ἀγριὸς καί μοναχικὸς τόπος, κοντὰ σὲ μὴ ρεματιὰ
ἀνάμεσα στὴ δευτέρῃ κορυφῇ τοῦ ὄρους Εὐβοῖα καί
στὴν ἀπρόσσιτη πλευρὰ τοῦ ἀεροπόλεως. Οἱ μυτιές χό-
νουν τὴ μεσοδιά τους ἀνάμεσα στοὺς ἀπώτατους βρά-
χους καί στὰ καλὴ πείρα ἐρεῖται. Τὸ νερὸ τῆς πηγῆς
Περσέας, τρέχει μέσα στοὺς βράχους καί μαζεύεται
σ' ἓνα κοίλωμα, καί ἀπ' ἐκεῖ ἐξακολουθεῖ καί χάνεται
σ' ἓνα ζεῖμαρρο. Στὴ μοναξιά μέσα, ποὺ ἀπλώνεται τώρα
τὸ μυστήριον τῆς νύχτας, ἀκούεται ὁ θόρυβος τῆς ἀστέ-
ρευτης πηγῆς.

ΣΚΗΝΗ Α'

Στὴν ἀκρὴ τῆς πηγῆς, κοντὰ σὲ μὴ τούφα ἀπὸ μυρ-
τιές, ἐκτεταμένη νεκρὴ ἡ ΛΕΩΝΙ. Τὰ φορέματά της
βρογμένα, εἶναι κολλημένα πάνω σὸ ἀλόγιστο σῆμα.
Τὰ μαλλιά μουσαμεμένα ἀπὸ τὸ θανάσιμον νερὸ, φαίνον-
ται γύρω σὸ πρόσωπο σάν μικρὸς ταινίες. Τὰ χέρια
τεντωμένα στὰ πλάγια τοῦ σώματος. Τὰ πόδια της ἐν-
ωμένα σάν τὰ πόδια τῶν ἀγαλμάτων ποὺ εἶναι πάνω στοὺς
μεγάλους τάφους. Ὁ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ κάθεται πάνω
σὲ μὴ πέτρα, μὲ τοὺς ἀγκῶνες στηριγμένους στὰ γόνατα
καί μὲ τὸ κεφάλι μὲς' στὶς παλάμες, κοιτάζει τὴ νεκρὴν
σιωπηλός, μὲ ἀκίνησιν ποὺ ἐμπνέει φόβος! Ἀπὸ τὸ
ἀντίθετον μέρος, ὁ ΛΕΩΝΑΡΔΟΣ εἶναι ὀρθὸς, ἀκου-
σιμμένος μὲ τὴ ράχη σὲ μεγάλο βράχο. Τὰ δάχτυλά του
κάνονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ τὸ βράχο ἀπελπισμένα, ὥπως
τὰ δάχτυλα ναυαγοῦ ἀπὸ τὴν πέτρα ποὺ βγαίνει μέσα
ἀπ' τὸ βράχον. Στὴν τρομερὴν σιωπὴ ἀκούεται ὁ θό-
ρυβος τοῦ νεροῦ, καί πότε πότε ὁ ἄνεμος ποὺ φυσᾷ
πάνω στὶς μυτιές καί τὴς λυγίζει. Ἐξάφνα ὁ Λεονάρ-
δος ἐκκολλᾷ ἀπ' τὸ βράχο καί γονατίζει κοντὰ στὴν
πεθαμένη, ἀκούοντας σάν νὰ θέλῃ νὰ τὴν ἐγγίξῃ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τὸν σταματᾷ μὲ ἀπώτατη κίνησι καί
μ' ἐπιβλητικὴ φωνή — Μὴ τὴν ἔγγιζες! Μὴ τὴν
ἔγγιζες!

ΛΕΩΝΑΡΔΟΣ, τραβιέται πίσω χωρίς νὰ σηκωθῇ —
"Ὀχι, ὄχι, δὲν τὴν ἔγγιζα... Δικὴ σου εἶναι,
δικὴ σου εἶναι. [Διανοή. Κοιτάζει τὴ νεκρὴν μὲ υπερ-
ἀνθρώπου πόνο καί ἀγάπην. Φαίνεται σάν τρελός. Ἡ
φωνὴ του πότε εἶναι βραχνή, πότε παθητικὴ, ποὺ σι-
ζει τὴν καρδίαν, ἀγνώριστη]. Θαρρεῖς... θαρρεῖς...
πῶς τὰ χέρια μου θὰ τὴν μολύνουν;... "Ὀχι,
ὄχι... Τώρα εἶμαι ἐξαγνισμένος... Ἄν ἐμπνοῦσε
τώρα, θὰ μπορούσε νὰ βιδώσῃ πάνω στὴν
ψυχὴ μου, σάν ἀπάνω σὸ κάτασπρο χιόνι...
Ἄν ξαναζοῦσε, ὅλες μου οἱ σκέψεις γι' αὐτὴν
θὰ ἦσαν σάν τὰ κρῖνα, σάν τὰ κρῖνα... Ἄ,
ποιὸς ἄλλος θὰ μπορούσῃ νὰ πῇ πῶς ἀγαπᾷ,
ὥπως ἐγὼ ἀγαπῶ αὐτὴν ἐδῶ! Οὐτ' ἐσύ, οὐτ' ἐγὼ
δὲν τὴν ἀγαπᾷς, ὥπως ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ. Καμιά
σὺν νόσση ἀγίατη δὲ φτάνει τὴν ἰδική μου.
"Ὀχι μου ἡ ψυχὴ σάν οὐρανὸς ἀνοίγεται γιὰ

ΘΕΑΤΡΙΚΟΝ ΜΑΤΚΕΣ — Α. ΠΕΡΙΔΗΣ
ὑπὸ Ζ. Α. Παπαντωνίου

τὴν πεθαμένη αὐτή... [Ἡ φωνὴ του πότε γίνεται
δριμητικὴ καί θερητὴ σάν μανία ποὺ ὀλοένα μεγαλώνει,
πότε χαμηλόνει σάν τρεποῦλινσμα ἐρωτικόν]. Ποιὸς
ἄλλος θὰ ἔκανε γι' αὐτήν, ἐκεῖνα ποὺ ἐγὼ
ἔκαμα; Θὰ εἶχες, ἐσύ, τὸ θάρρος νὰ κάνῃς τέτοια
πράξι ἄγρια γιὰ νὰ σώσῃς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀπὸ τὴ
φρίκης ποὺ τὴν παραμόνευε! "Ὀ, ναί, τὴν ἀγά-
πησες μὲ ὅλη σου τὴ δύναμι, γιατί ἔτσι τῆς
ἔβλεπε ν' ἀγαπηθῇ. Μὰ δὲ γνωρίζεις, ὄχι, δὲ γνω-
ρίζεις τί ἦταν ἡ ψυχὴ της... Κάθε καλωσύνη,
κάθε δημοφιλία — ποὺ τέτοια οὐτ' ἐσύ δὲ φαντά-
σθηκες ἀκόμα! — ἦταν μέσα της... Κάθε πρωί,
σάν ἀνοίγε τὰ μᾶτια, ὅλες οἱ δροσιές οἱ ἀνοι-
ξιάτικες περνοῦσαν πάνω ἀπ' τὴν ψυχὴν της καί
τῆς χάριζαν ζωὴ ἀπριλιάτικη! Ἄς καί τὸ βράδυ,
ὅλα τὰ πρὶν ἔμορφα πράγματα τῆς ἡμέρας μας
καταστίζαζαν στὴν ψυχὴν της, καί ἦσαν αὐτὰ ἡ
τροφὴ μου, ἐτοιμασμένη ἀπὸ τὰ χέρια της γιὰ
μένα... Ἄ, ἔτσι μ' ἔθρεψε, τόσο καρὸ, τόσο

καρὸ μ' αὐτὴ τὴν τροφὴν μ' ἔθρεψε καίθε βράδυ...
Ἦξερε, σὸ πρὶν ἑλπιῶν χαμόγελο, νὰ δώσῃ τὴ
μεγαλότερη εὐτυχία... Ἡ παραμικρότερη χαρὰ
μου μεγάλωνε ἀτέλειωτα μέσα στὴν ψυχὴν της,
σάν κύκλος πάνω σὲ ἡρεμὸ νερὸ τόσο, ποὺ ἡ
χαρὰ ἐκεῖνη γινότανε γιὰ μένα εὐτυχία μεγάλη...
Δὲ γνωρίζεις, ὄχι, δὲ γνωρίζεις τί ἦταν ἡ ψυχὴ
της... Ἄλλη γυναῖκα σὺν κόσμῳ δὲν ἦταν,
ὅμοια μ' αὐτήν... Οὔτε σκέπη πικρὴ δὲ βρι-
σκότανε σὲ ὅλο τὸ αἶμα της... Τώρα δὲ...
[Σταματᾷ σάν ἄρρωστος ποὺ τὸ κορμὶ του τὸ κεντᾷ
ἐμφανικὸς πόνος]. Τώρα δὲ... ὅλη ἡ λεπτὴ δια-
ξὴ της ἔτρεψε μέσ' τὰ μαλλιά της, καίτω ἀπ' τὰ
χέρια μου. [Τινάζεται καί γονατίζει, τόσο βίαια, ποὺ
ὁ Ἀλέξανδρος σηκώνεται, καί θέλει νὰ πῇ κοντὰ του
μὴ τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ κινηθῇ καί ξαναπέφτει πάνω
στὴν πέτρα. Ἄ! τὴν ὥρα ποὺ ἔσκαψε στὴν πηγὴ
γιὰ νὰ πῇ... Ἀκούσα τὸν ἡρεμὸ λυγμὸ τοῦ
νεροῦ ποὺ κατέβαινε σὸν λιμὸν της... Νόμιζε

πώς μοιραίων μίση θα' την καρδιά μου, και πώς έπί το χέλι της πέρας όλος ο πόθος μου, θα ή ντροπιασμένη ζωή, όλος μου ο νοός, το μνημονικό μου, όλοκληρο το είναι μου... Έτσι αδελφός και τυφλός ήμουν τη στιγμή που την κρήνη κάτω θα' τα χέρι μου... Ο θάνατος, πάνω στους όμους μου, με έπαρσεν με τα σιδερένια γόνιματά του... Ο κόσμος δεν ήταν πια... Χάλα αδώνες... μια στιγμή... Και ήμουν εκεί, πάνω στις πέτρες... και μέσα στο νερό που τάρριζε άνωμα, τα μαλλιά της... τα μαλλιά της γύρω στο κεφάλι, το άσπρητο... "Α, ποιός θα έβρισε αυτό που έχω έκαμα; Την άρεσέκα! Την άρεσέκα... Συναείδα το πρόσωπό της... "Όλο της το πρόσωπο έπαλλε ανάμεσα στα μαλλιά της με παλμούς δυνατούς... Έτσι έλεγε χθές το βράδυ ή "Αννα: αυτή που την είχε κρηνίσει στα χέρια της, που είχε νοιώσει, έτσι άγκαλιασμένα, την καρδιά της να χτυπά... Και ξαναείδα το πρόσωπό της που δεν έπαλλε πια, το κρύο πρόσωπό της που έσταζε... Τής έλειπε τα βλέφαρα. "Α, πού τρυφερά από φύλλα λουλουδιού... Και κάθε ρυτίδα έβριγε από την υγρασία μου. Κ' εξαγνίσθηκα, τέλεια εξαγνίσθηκα. "Όλη ή άγιοσύνη της περασμένης μου άγάπης ξαναεπάρσε στην ψυχή μου, σαν ποτίμι φώς... Να άκούω μια καλωσύνη της μέσα απ' το θάνατο!... Έτσι, για να μπορώ άκούω τέτοια να την άγαπώ, τη σκοτώσα. Για να μπορώ και σ' να την άγαπής μπροστά μου, χωρίς τύψεις, χωρίς τίποτε πια να μ'ε χωρίζει. Γι' αυτό, γι' αυτό την έσκότωσα... "Ω, αδελφέ μου, αδελφέ και στη ζωή και στο θάνατο, που πάντα πια θα ήσαι δικός μου, δικός μου με τη θυσία αυτή... Κούταξέ την. Είναι άσπιλη τώρα είναι άσπιλη. Τώρα μπορείς να της δώσεις τη λατρεία σου όπως σ' ένα πλάσμα ουράνιο... Θέλω, σ' έναν από τους τύμβους μου, τον πιο βαθύ, να την αποθέσω έλαφρά και να βάλω γύρω της έλους τους θησαυρούς μου... [Σκύβει πάνω στην πεθαμένη]. Δικό σου, δικό σου είναι ό,τι λάμπει, δικό σου για πάντα ό,τι άγνό... Άγαπημένη, άγαπημένη! Να μπορούσε, δίνοντας όλο μας το αίμα, να φωτισθή μια στιγμή το χλωμό πρόσωπό σου, ν' άνοίξης μια στιγμή, μια μύνη, τα μάτια σου, να μ'ε κοιτάξεις, ν' άκούσης την κραυγή της άγάπης και του πόθου μας... Άδελφή μου! Άδελφή μου! Πέφτει άπάνω της καλώντας την με κραυγές απελπιστικές καλώνοντας τα χέρια του στο άσπρό πρόσωπό της. Άνίκανος να υποφέρει περισσότερο στην κραυγή αυτή, ο Άλέξανδρος σηκώνεται, περνά έμπρός απ' τα πόδια της πεθαμένης, πηγαίνει κοντά στο φίλο του, σκύβει, βιάει το χέρι του πάνω στο μέτωπο του Αεονάρδου να νοιώσει τον παρρητό του, να πιασθή το καρδιακό του από το λές και

είναι προήγημα τρέλλας. Ο Αεονάρδος αιδάμεται και πόνον άκούσκει, τα νύχια του χαλαρώνουν λίγο, ή φωνή του σβένει. Να φιλήσει τα πόδια της... τα μικρούτσικα πόδια... [Σφύεται ός το πόδι της νεκρής, σκύβει το μέτωπο πάνω της και μύνη έτσι λέγει στιγμή. "Ο Άλέξανδρος έπίσης κοιτάζει και σκύβει διαλα του. Άκούεται ο στεναγμός της πηγής. "Ο Αεονάρδος σηκώνει το κεφάλι και κοιτάζει την πεθαμένη. Μια μέρα, στην άερογυαλιά, κινησμένη στον ήλιο, άκουμπόσε το πρόσωπο πάνω στα γόνια. Έπαυσε τα πιο έμφορα άντα, και τα έβλεπε μαλλιά της ήταν χιμένα άπιαλά σαν φύλλα λουλουδιών γύρω στα μικρά της τα πόδια. "Η θέλασα κοιμισμένη σαν παιδί πεσμένο, στο έλαφρό άγεράκι. [Διακοπή. Θυμάται άκόμα κάτι και άνατριχιάζει. "Α, ή μούρα, μπροστά στην έστία... [Κούβει το πρόσωπο μέσα στα χέρια του και ξανασκούβει το κεφάλι χαμηλά. Συγχώροσέ με! Συγχώροσέ με! [Διακοπή. "Ο Άλέξανδρος γυρίζει άήσυχος και κοιτάζει προς τους βράχους εκεί που τελειώνει το μονοπάτι].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, σηκώνεται ξαφνικά — Βήματα. Θαρρώ πως άκουσα βήματα, έκει στο μονοπάτι. Άκουσε. [Ο Αεονάρδος σηκώνεται έπίσης τρομαγμένος. Και οι δύο άκούζονται κρατώντας την άνωσή. "Οχι... Ίσως να μην άκουσα καλά... Να είναι ο άνεμος μέσ' στις μυρτιές... Ίσως να κύλησε καμιά πέτρα...]

ΑΕΟΝΑΡΔΟΣ — Δέ ξέρω... Η καρδιά μου χτυπά δυνατά, δε μπορώ ν' άκούσω τίποτε άλλο. [Ο Άλέξανδρος προχωρεί στο βάθος προς τους βράχους και άκούζεται. Άκούεται μονάχα ο στεναγμός της πηγής].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, επιστρέφει στον φίλο του, που κοιτάζει όλοένα την πεθαμένη, και τον τινάζει. Τώρα, τί θα κάνωμε; Πρέπει να την πάρωμε από δω. Πού θα την πάμε; Στο σπίτι; Και ή "Αννα, ή "Αννα... τί θα της πούμε;

ΑΕΟΝΑΡΔΟΣ, χαμένος κοιτάζει γύρω του — "Η "Αννα;... ή "Αννα... Με περιμένει αυτή την ώρα... Μου έποσχέθηκε... μου έποσχέθηκε... χθές το βράδυ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Τί σου έποσχέθηκε;

ΑΕΟΝΑΡΔΟΣ — Να με περιμένει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Να σ'ε περιμένει; Πού; Γιατί;

ΑΕΟΝΑΡΔΟΣ — Έσκόπευε... ήθελε...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — "Ηθελε;

ΑΕΟΝΑΡΔΟΣ — "Ηθελε να φύγει... να φύγει...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — "Α! [Διακοπή. Και οι δύο κοιτάζουν προς το μονοπάτι μέσα στους βράχους, στο βάθος. Άκούεται που στενάζει ή πηγή. Τί θα της πούμε; Τί να κάνωμε, τώρα; θέλεις, έσύ, να μείνης εδώ; Πρέπει να τη σκεπάσωμε... Θές, να μείνης εδώ;... Έγώ πάλι... πάλι να φέρω... το σάβανο...]

ΑΕΟΝΑΡΔΟΣ — "Οχι, όχι, μη φύγης, μη μ' άφήσης. Άς μείνωμε, ός μείνωμε άκόμα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ — Μά, ή "Αννα... ή "Αννα [Άνατριχιάζει και άκούζεται]. Κάποιος έρχεται, κάποιος πλησιάζει... Βήματα. Άκούσα [βήματα... "Α, μ'ην είναι... πρέπει να την κρηνίσωμε. Έλα να την πάρωμε μέσ' στις μυρτιές... δεν άκούς, Αεονάρδε; [Τινάζει τον Αεονάρδο που είναι σαν άποληθομένος]. Έλα να την πάρωμε μέσ' στις μυρτιές... Έγώ θα την κρατώ θα' τους όμους. Σιγά! σιγά!

[Σκύβει να την πάρη απ' τους όμους. Ο Αεονάρδος έπίσης από τα πόδια. Τη στιγμή εκείνη άκούεται ή φωνή της τυφλής στο μονοπάτι].

ΑΝΝΑ, μέσα από τους βράχους χωρίς να φαίνεται — Αενική, Αενική! [Άφάνουν και οι δύο τη νεκρή και στέκονται, κίτρινι σαν αού, χωρίς να μπορούν να

καταλάβει. Αενική! [Η τυφλή φαίνεται από τους βράχους μύνη, πάζοντας μέσ' στο σκοτάδι. Κανείς δεν άκούει. "Η "Αννα προχωρεί λίγα βήματα έμπρός με τρομερή άγωνία. Άλέξανδρε, Αεονάρδε! [Προχωρεί προς την νεκρή. Άκόμα ένα βήμα και θα την άγγιξη με το πόδι της. Οι δύο άνδρες άκίνητοι δεν μπορούν να πούν ούτε λέξη].

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, τη στιγμή που το πόδι της "Αννας κόβει νάγγιξη τη νεκρή — "Αννα! "Αννα! Στάσου!

[Μά ή "Αννα ένοιασε το άμυχο σώμα. Σκύβει έπάνω της και την άγγιζει με τα χέρια ός που φθάνει στο πρόσωπο και στα μαλλιά το μουσαμμένα. Άνατριχιάζει όλοκληρη από το κρύο αυτό που δεν μπορεί με κανένα άλλο κρύο. Βαίνει μια κραυγή σκληρή, άπου νομίζεις πως φεύγει όλη ή υγρασία της].

ΑΝΝΑ — "Α!... βλέπω! βλέπω!

[Μετάφρ. Κ. Μ.]

Γ. ΝΤ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

"Η μετάφραση άνήκει στα "Παναθήναια"

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ — 10. ΝΑΒΟΣ
Υπό Ζ. Α. Παλαιωνάνου

Ι Φ Ι Γ Ε Ν Ε Ι Α

Τὸ θέατρον τῆς Ἀθῆς Μιρκάς Καποπούλη ἔδωκε αὐτὸν τὸν μῆνα τὴν Ἰσφάγειαν τοῦ Μορέως, μεταφρασμένην ἀπὸ τὸν κ. Λέαντρον Παλαμά. Δημοσιεύομεν δὴν ἀποσπάσματα τῆς πρῆτης τοῦ μᾶς ἔδωκε ὁ νέος ποιητής:

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

Πατέρα μου, πῶς ἦθελε τὴν ὥρα τοῦτῃ νύχτῃ
Τὴ χάρισαι τοῦ τραγουδιότη φωνῇ
Ποῦ ἔσπευε ζῆθε τι. Μὰ, αἰνέ, γὰ τέχνη μου μονάχη
Κρατῶ τῶν δῶν ματιῶν μου τὴν πηγὴ.

"Ἄθελα νοιάθην μέσα μου νὰ τρέμῃ κάποιος πόνος"
Σὰ γόνατά σου τώρα πῆρτω ἑμπρός
Καθὼς ὁ ἱκετευτικός στὸ βωμὸ ἀπάνω γλῶσσος.
Ἠμένα! Τί γλυκὸ ποῦ εἶναι τὸ φῶς!

Νὰ ζήσω κι ἄλλα ἀφήστε με, πατέρα μου, πατέρα.
Καὶ μάταιος τοῦτο εἶν' ἀρκετό; τάχαός! . . .
Πρὶν ἂν τὴν πρώτην νύκτῃ μου, κάτου στὴ γῆ, ἔκει πέρα
Νὰ αἰῶν μαζί μὲ τοὺς χλωμούς νεκρούς! . . .

Πρώτῃ φράσῃ σου ἔμενανε τὸ παιδικὸ τὸ στόμα
Τ' ὄνομα σῶδωσε τὸ πῶ γλυκὸ.
Τότε, πατέρα, μ' ἔσφιγγες στὴν ἀγκαλιά κι ἀκόμα
Τῆς Τροίας δὲ στοχαζόσουναι τὸ ριζικό.

Κ' ἔλεγες: Θυγατέρα μου, ποτε θὰ σ' ἀντιγράψω
Στὸ σπῆτι μέσα τοῦ δικοῦ σου ἀντρός,
Μέσα σ' ἀντάξιο σπιτιὸ καὶ σ' ἕνα γένος ἴσο
Νὰ λήμψης στὴ ματιὰ τοῦ κἀθενός!

Κι ἀποκρινόμενος: ἄμποτε κάποιος θεὸς νὰ δώσῃ
Στὸ σπιτιὸ μου νὰ δεχτῶ ποτὲ
Τὸ γέρο τὸν πατέρα μου κι ὅση φροντίδα, τόση
Νὰ δώσῃ πῶδωσες κι αὐτὸς γιὰ μέ.

Οἱ στοχασμοί, τὰ λόγια αὐτὰ τὰ πολυαγαπημένα
Δὲ μοῦρουγαν ἅπ' τὸ μνημονικό
Κι ἀκόμα τὰ κρατῶν μὰ ἐπὶ τὰ ἔχτισες κι ὀψιμένα
Γυρεύεις νὰ μὲ ζάνης νὰ χαθῶ.

Στὸ κῆμα ταξιδεύοντας γιατί τὸ πλοῖο τοῦ Πάρι
Ν' ἀράξῃ σιτὸς δικούς μας τοὺς γυαλοὺς
Καὶ στήν Ἑλένη δέχοντας μὴ καταλύτῃ χάρι.
Τοὺς νέους γιατί νὰ φέρῃ τοὺς καιρούς!

Τίξε σ' ἐμέ τὰ μάτια σου καὶ γιὰ τὴ θυγατέρα
Δόσε τὸ φέλιγμα τὸ πατρικό.
Καὶ τότε, τότε, ὡς κατεβῶ στὸν τάφο μου, πατέρα,
Στεγνὰ μαζί μ' αὐτὸ νὰ κοιμηθῶ.

Καὶ σὺ ἀδερφέ μου, ἀνέξεραι ἀγόρι, ποῦ θ' ἀργήσουν
Νὰ σὲ περικυκλώσουν οἱ καιροί,
Κλάψε μ' ἐμένα, θρήνησε καὶ γύρευε ν' ἀφήσουν
Τὴν ἀδερφοῦλα σου νὰ ζῇ κι αὐτή.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΟΥ

Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὸ Παρίσι. Ἴδιο πουλὶ κι' ὁ
ἄνθρωπος, μεγαλοδύναμο σὰν ἀποφασίση
νάνοιξῃ τὰ φτερά του. Δὲν μὲ φρόβισε ὁ κρυφὸς
ἀέρας ποῦ ἐβούρζε κάτω ἀπὸ τὸ κῆμα, οὔτε τὰ
ἀστέρια ποῦ ἔχυνοντο στὸν οὐρανό, προφη-
τεύοντας ἄγριαν νύχτα. Μικροῦλα ψυχὴ ἐγώ,
εἶμι ἀτρόμητον ἄνθρωπο μέσα μου, κι' ἔφρεπε
νύκτῃ μὴ στιγμὴ μεγάλης συγκινήσεως ὥστε
νὰ τὸ νοιώσω.

"Ἦταν ἡλιόγευμα, — πάντα τέτοια ὥρα εἶνε
σὰν ἑρπύκει κανεὶς πίσω του καὶ ποῦ ἀγίασσε.
Πλησιάζει ἡ νύχτα, ποῦ παιδεύει περισσότερὰ
μὲ τὴν ἀνέμνησι τοῦ φωτός παρὰ μὲ τοὺς ἀσ-
τεροὺς κινδύνους.

Τὸ καράβι ἀναίχτηκε στὸ πέλαγος, ἕνα —
μικρὸ - μικρὸ καραβίδι — σ' ἕνα μεγάλο - μεγάλο
πέλαγος. Τόλμῃ ποῦ τὴν ἔχουν οἱ ἄνθρωποι!

Ἀέρας καὶ κρύο καὶ βροχὴ ποῦ ἀνέβαινε
ἀπὸ τὴν θάλασσα. Τέτοια κρύα φιλοδωρήματα
ποτέ μου δὲν τὰ εἶχα γνωρίσῃ. Οὔτε ὕπνος,
οὔτε ἡσυχία. Τὰ τριξίμια τοῦ πλοίου, σὰν κακῶν
πνευμάτων ἄλλοιωμένη φωνή, μοῦ ἔφερνε τρο-
μερὲς ὀκτασίες.

Δὲν ξεύρω πόσα χρόνια πέρασαν γιὰ τὴν
ψυχὴ μου ὡς ποῦ νάγναντέμω τὴν Κέρκυρα.
Ὁραία καὶ γαλήνια, πνιγμένη σὲ βλάστησι καὶ
σὲ μῦρο, ἔχυσε πλούσια τὴν ἀντανάλασί της
μέσα μου μὲ ὅλα της τὰ ὄνειρα. Κι' ἄρχισε ἡ
ἀτέλειωτη σειρὰ τῶν θρύλων της νὰ περνᾷ
μπροστά μου, καὶ πρῶτα - πρῶτα τοῦ Ἀχιλλείου
ὁ θρύλος μὲ τὴν ἑξωτικὴ αὐτοκράτειρα.

Ἦ βεράντα μὲ τὶς μεγάλες κολόνες, ὁ σκο-
τεινὸδενῆρος κήπος, τὸ ζωγραφιστὸ περιστέλιον
μὲ τ' ἀγάλματα τῶν συλλογισμένων Μουσῶν. . .
ὁ Ἀχιλλεύς μὲ τὸ ἄρμα τοῦ θριάμβου του, ὁ
Χάινε μὲ τὸν βαρὺν ἴσκιον τῆς βλιβεράς ἐμπνεύ-
σεως καὶ τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοκράτειρας ἀπάνω
ἀπὸ ὅλα αὐτά. Τὸ ἀριστοκρατικὸ πνεῦμα, ποῦ
ἐννοοῦσε νὰ ἀλλάξῃ τὶς σκουριασμένες μηχανὲς
τῆς ζωῆς καὶ νὰ τὶς ἀντικαταστήσῃ μὲ τὰ σύ-
γγραμ. Γιὰ νὰ πιάνη ὁ ἄνθρωπος τὶς πειδ ἀό-
ριστες εὐμορφίαις ποῦ παιγνιδίζουν στὸ ἄπειρο.

"Ἦθελεν ἡ Αὐτοκράτειρα τὴν δύναμι καὶ τὴν
ἐντασι τῆς ψυχῆς ἴδια μὲ τῶν σοιχείων ποῦ
δὲν περιορίζονται ἀπὸ κανένα φραγμό. Ἦθελε
τὴν ἐπιθυμία της νὰ τὴν ἀπλώνῃ ὡς τὴν ἀνα-

Ἡ ΝΕΑ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΑΛΙΟΥ. ΑΔΕΛΦΗ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ
Φωτογρ. Κ. Ἀναγν.

τολὴ καὶ νὰ ξαναγυρίξῃ μὲ ὅλα τὰ ῥόδα της.
Καὶ τὴν ἤθελε ὡς τὴν δύσι τὴν ὀστερνή, καὶ
νὰ ξαναγυρίξῃ κομίζοντας τὰ χλωμὰ κρίνα ποῦ
ἀνθοῦν στὰ μαῦρα περιβόλια τῆς νύχτας. Ἦθελε
τὸ πάθος ἀστεφέντο καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅπως
ἔτυχε νὰ εἶνε γιὰ τὸν ἑαυτὸ της.

Τὸ μέγα πένθος ἀπλώθηκε μέσα καὶ τριγύρω
στὴν αὐτοκράτειρα, κι' ἕνα φόρεμα μαῦρο, σὰν
νᾶχε ντυθῇ φτεροὶ κοράκιου, ἔκτυσε γιὰ πάντα
τὸ «κυπαρισένιο κορμί».

Τόσο μὲ εἶχε ἀπορροφήσῃ ἡ ἀνάμνησίς της,
ποῦ ὥρες, σκυμμένη στὰ κάγκελα τοῦ ἀραγμέ-
νου καραβιοῦ, ἀκολουθοῦσα τὴν πομπὴ τῶν

σκιῶν. . . Ποῦ σὰν νὰ εἶχε ἀνασηκωθῇ ἡ πλάκα
τοῦ καιροῦ, καὶ μιὰ-μιὰ ἀνέβαιναν δυνά ἀπὸ τὸ
δυσωμένο περιβόλι τοῦ Ἀχιλλείου.

Μὰ ἡ βέλσις τοῦ καραβοκάρι, ποῦ ἀράζει
στὰ ἀρωγιῶναι, χωρὶς νὰ ἀράξῃ καὶ στήν ἱστο-
ρίαν τῶν ἀρωγιαλῶν, ποῦ εἶνε τὸ σημαντικόν, —
ἦταν νὰ φύγοιμε. Ποιὸς μπορεῖ νὰ εἰπῇ ὅχι
μπροστὰ σὲ ἕναν καραβοκάρι!

Σὲ σύγγεφο ὁμίχλης πυκνῆς χάθημεν ἡ Κέρ-
κυρα, κι' ἀπὸ μακριὰ ἔμοιαζε σὰν γιγάντια
ἀνιδοδέσμη, πεταμένη καταμεσῆς τοῦ πελάγους.
Μὰ τὰ βουνά της μὴς ἀκολουθοῦσαν, συντρο-
φιὰ παρήγορη, ὡς τὴν δύσι τῆς ἡμέρας. Τὶ τε-

λευκάδα ποταμία έλαμψε κι' έσβησε άπάνω στο τελευταίο λυκάδα της. Ή θαλάσσια άπόμεινε θιγαρή, σαν να είχαν κατακαθήσει στο βυθό της άπειρες μεταλλολογικές ασέβειες.

Ο θριανός και θαλάσσια. Μακριά από κάθε τι σιγερύ. Ψυχές που έρωσιτυνθήσαν τον έαυτό τους στην πεύδη ιδιότητα βλή — στο κήμα και στον άέρα. Ένας ναύτης, άμελόντας το κελήκρον του, άποκοιμήθηκε σε μιιά κόψη του καραβιού.

Βοή φθάνει από όλα τα μέρη του κόσμου. Κλαίει και βογγάει κορμιά και τα μαλλιά τους, λυμένα, πέρνονται άπάνω στο κήμα. Μάλιστα μεγαλωμένα βλέπω, από τον φρικτόν όραματισμό. Και ξερόκαι μελανά μέσα στο νερό διακρίνω, παιδιών που άπόκαμιν ζητώντας βοήθεια. Άνοίγω την άγκαλιά μου προς το άπειρο το άσυγκίνητο. Μιά κραυγή μου έρχεται ναύτης: δώσετέ μου τα πνευμένα παιδάκια να τ' αναστήσω με την όρεξη της άγκαλιάς μου. Έχω για όλα πνοή. . .

"Ας μη ρωτήση κανείς πώς έπέρασεν αυτή ή νύχτα. Έγώ κι' ο θεός της θαλάσσης — αν διάρρηι τέτοιος θεός — το ξεύρουμε.

Με τα χαρίγματα, ένας δυνατός ενάντιος άέρας, δέν μιάς άφινε να πλησιάσουμε την πόλη της Ίταλίας, που μιάς υποδέχθηκε παρουσιάζοντας ένα όλάνθιστο περιβόλι, στην όωρη της θαλάσσιας. Και στο πείσμα του καραβιού να προχωρή, ο άέρας έσήκωνε άπύματα κι' όρημικά το κύμα, σε κώιδτες γραμμές, που έφαιναντο ίδια σύγνερα γραμμισμένα. Και τόκανε να διαγράφη βυθειές καιπτύλες κατά την άβυσσος, — το φτωχό καιρίδι.

Ποιός δέν είδε στο Μιλάνο το Δουσιο, την μεγάλη έκκλησιή, την περίφημη, την ξισουσιμένη, που ένα πνεύμα συνθετικής μεγαλοφύας την έχάρισε στον κόσμο.

"Ήθελα να είχα δικό μου ένα χρόνο, ώστε να περνούσα εκεί μέσα τις τέσσαρες εποχές. Άνάμεσα από το γαλήνιο σίδημα κι' από τα κορμιά των γονατισμένων, ανάμεσα από τους ίσκιους των μεγάλων μεταλλινών έργων κι' από τις βιαρείς κολόνες ανάμεσα, να ακολουθώ την εξέλιξη της ζωής των ανθρώπων και των πραγμάτων. Να βλέπω την άνοιξιτική ανθησι και την καλοκαιριτική φλόγα, και την φθινοπο-

σινή χλωμάδα και την χειμωνιάτικη όργη, με το φως μιας πύσσας στην ψυχή είδολολαία, κής, με πύσσας ήμιος σαν αυτήν που έμεινέ σε μένα ή περιέξενη έκκλησιή.

Από το βάθος εκείνο ο κόσμος άπέχει καταπληκτικά ή δέν άπέχει καθόλου. Για μένα, μόλις έμαήκα, τα έξωτερικά πράγματα έπήσαν όρη μακρυομένων σιπών. Και είδα τον κόσμο των πλασμάτων όπως από τα οφθαλμία θά μπορούσε κανείς ναβλέπε τα σικητήματα των άσχημιών.

Και ήταν το πρώτο αντίκρυσμα που με άναίπαισε στο μοναχικό μου αυτό ταξίδι.

"Άλλο τίποτε δέν είδα κι' ούτε ήθέλησα να ιδώ στις λίγες μου ώρες. Βγαίνοντας από την έκκλησιή με την μεγαλοπρεπή της άνάμνησι εξέστησα το τραίνο του Παρισιού. Άνύποπτη έτι ένας Ίλιγγος θά με περιμενε να μου δώση νέες έντυπώσεις του σπασμού των ανθρώπων.

"Αργά έξεκίνησεν ο καταύανρος σιδηρόδρομος, σκορπίζοντας περίεργη συγκίνησι στην ψυχή μου. Το βράδυ θά έβλεπα το Παρίσι που σήμερα έχει την θέσι «των άρχαίων Άθηνών».

Χαριδρες και λοράκια χορταριασμένα γεμάτα λευκάνθεμα, και γέρνρες και συνοικισμοί μικρούτσικοι σπιτιών, χαμένοι στην σκιά άγκαλιασμένων δένδρων. . . Και λιμνίστες εύμορφες, που ότε χαμογελούν λαμπερά και χάνονται πίσω από τεχνητά προχώματα. . . Και κοιλάδες ήμερες, σαν με χτενισμένο το χορτάρι τους, και πηγές που πειό πολύ ακούγονται παρά φαίνονται. . . "Όλα περνούν γοργά, δείχνοντας σιλουέτα παράμορφη, γοργά περνούν, σαν σκέψεις σε εύφορο πνεύμα, την εύλογημένη στιγμή της έμπνεύσεως.

Να και το όνειρο της Lago Maggiore που την βλέπω σαν από το ύψηλότερο σκαλί άμφιθεάτρου. Πνίγεται σε λιποθυμισμένο άχνογάλαζο χρώμα κάτω από τον ήλιο. Πλατειά και γαλήνια, με την ζωή άτελείωτου ρεμβασιμού, έχει σαν φουσκώση από κρυφόν παλμό κι' έχει φιδάση ως τα όλάλεγκα λουλουδάκια, που της πλέκουν τριγύρω άτημέλητο ένα στεράνι. Αήμνη παρθενικώτερη δέν έφραντίσθηκα. Κι' ούτε είδα.

Λένε πώς έχει μάγια περισσότερα από μιιά γυναίκα. Και πώς την νύχτα, σαν το φεγγάρι γέρνει, κίτι φωσφορισμοί της, που μοιάζουν άποκαλύψεις των απλόχων της, δείχνουν σαν μαγικές σκηνές τους τριγύρω τόπους. . .

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Ε Σ

Ερχόμουν σε μιιά σάλα θερινού ξενοδοχείου. Έκείταξα ν' ανακαλύψω ένα ξεγάρι που να στροβιλίζεται τόσο καλά ώστε ν' άξίζει να το βλέπης. Άνεκάλυψα γελοιογραφίας του Άλμπερ Γαγγιόμ.

Πολλά πράγματα έχουν λησμονηθή μεταξό των οποίων και αυτό, ότι ο χορός εινε όραιοτής. Ή άστική κοινωνία έπαισε να το άποπτεύεται.

Μία Σκίρτη της συμμετρίας του ρυθμού και της χαρής θά είχε άναγορεύσει το δικαίωμα του χορού στα τρία τέταρτα των χορευτών που έβλεπα αυτό το βράδυ. Λοξοί τηλεγραφικοί στυλοι και βαρέλια στριφογύριζαν, σαν να τα έβλεπες από το παράθυρο τράινου έξπρές.

Και όμως ή κοινωνία εινε κομψή, ή τουλάχιστον πολύ άσχολεύεται με το σώμα και την σιάν. Όλόκληρον αυτήν την υπάθεσιν την λησμονεί όταν χορεύει. Τα νειάτα μου έκαμαν ιδιαιτέρως κακήν έντύπωσιν. "Αν και ο χορός εινε ή μεγαλοφυία των, έκανόντο τόσον άσχημα, ώστε μου έξήγησαν ότι και σ' αυτήν την τέχνην άκόμη ή όρημη δέν εινε έπαρκής.

Έχω παρατηρήσει ότι οι μυλλιαρδιστά πέβονται το επάγγελμά των. Ένώπιον θεατών διατάζει κανείς να χτυπήση μιιά καραμπόλα όταν δέν έχει ώραϊον σώμα και περιποιημένην σιάν.

"Όλοι αυτοί οι διαταγμοί καθηρογήθησαν εκεί που έπρεπε να υπάρχουν, στον χορόν, σ' αυτήν την δόξαν του ρυθμού και του έρωτος, στο παρκέτο, αυτήν την πεδιάδα της "Ηλιδος.

— Μα δέν άφνιετε τους ανθρώπους να χορουν αυτήν την λίγη ζωή; Να χορεύουν και όταν δέν εινε συμμετρικοί; Και όταν δέν εινε έλαφροί; Και όταν εινε άσχημοι; Άπλως για να χορεύουν; Δέν είδατε την Κερμέσσ του Ροϋμπενς;

"Ό! την είδα βέβαια στο Λούβρο. Είδα αυτό το μεθύσι όπου στροβιλίζονται, πέφτουν, σικώονται, παραφρονούν από κρασί, χαρά και έρωτα τα χοντρά ζεύγη των Φλαμανδών. Έκεί δέν εινε ίσως κανένας κομψός χορευτής, αλλά όλοι εινε όραιοί από άταξίαν, άπρέπειαν και έλευθερίαν. Μπορείτε να την επαναλάβετε ταδύχιστον αυτήν; Έμπρός λοιπόν! Τα άλλα εινε μιιά ετικέτα με άσχημία.

Δέν άδικώ κανένα στραβόν ή δυσκίνητον χορευτήν, θά καταργόυσα όμως τους θεατάς. Θά

τους έβαζα να χορεύουν. Τίποτα δέν εινε άσχημο όταν λείπει ο θεατής. Και όλον αυτό το λάθος, που ούς έξιστόρησα, εινε βέβαια δικό μου.

Ο άνεμος που σβήνει την σιάν του Φαλήρον, σαν ένα λαμπρόν πολυέλειον, εινε ή σοροκάδια, αυτό το Βαγνέρειον φύσημα.

Μπορείς να καθήσης σε μιιά καρέκλα και να χαρής τον θάνατον της άκτής για τον κόσμο.

Τα κύματα έρχονται και σου φέρνουν θημούς, θορύβους και κινδύνους, αυτά που τα είχε λησμονήσει σχεδόν αλλά τα είχε ποθήσει.

Ακούεται μέση. Να πιστέψουμε πώς ο γηραιός συνταγματάρχης που κίθεται στην παραλιάν τυλεγμένος στο έλαφρό του παιτό διειροπαλεί; Εινε σαν λυσσαλέα πυρά. Και όλον αυτόν τον κρότον τον προκαλεί ένα κύμα, μιιά τεράστια τορπίλη νερού, που χτυπά το άτάραχο θωρακιστό της εξέδρας.

Ναυάγια έρχονται, τα πρώτα ναυάγια του φθινοπώρου, μόλις ένα ξύλο ξεκαρφημένο από γυναικεία μπάνια.

Ο όρμος έχει έρημωθή. Το κότερο που κοιμώταν εκεί από ήμέρες, έφηνε τρομαγμένο.

Αυο άνθρωποι που εξακολουθούν τα θερινά τους λουτρά, κολυμβούν στ' άνοιχτά, χαρούμενοι για τη λύσσα και την ψύχρα του στοιχείου. Οι τρεις θεαταί που έτρεξαν από την εξέδρα να βάλουν τις φωνές, άποσύρονται διασραεστημένοι που δέν ήτο ναυάγιον.

Οι καρέκλες μαζεύονται γρήγορα στην πλατειάν, το χαλάει των κυμάτων που συντρίβονται όλόρθα, φτάνει μακριά, ως το κύμα άπου έχουν καταφύγει ή κυρία με το πικρό βέλο, ο συνταγματάρχης που επιμένει στην κόρυταιν, το ξεγάρι που είχε νομίσει ότι με τέτοια σοροκάδια δέν θά το προσέξη κανείς, και το αιώνιον γαντωμένο γεροντοπαλλήκαρο που πέρασεν όλο το καλοκαίρι χωρίς να βρή την περιπέτειά του.

Η μπάνια σπρωγμένη άπ' τον άνεμο στα βάθη της πλατειάς πιάζει με δυσκολία το χειρότερο κομμάτι που είχε.

Πρό όλγουν πέρασαν οι άνθρωποι που έμεινανίτονται στο τέλος, ο ποιητής, ο άποτυχημένος, ο άνθρωπος που δέν είχε ξαναπεράσει από κεί κι' ο ψαράς που δέν έχει δουλειά.

Αήξιος.

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Σ Τ Α Φ Ι Δ Ι Κ Η Ζ Ω Η

Εἶναι ἡ ἐπιζή, πού τό ἐμπόριον ἐνός ἀπό τὰ ἔκαρπώτατα προϊόντα τῆς Ἑλλάδος, τῆς σταφυίδος, προσδίδει μίαν ἰδιαιτέραν καί μοναδικήν ὄψιν, μίαν ἀσυνήθη κίνησιν εἰς μερισμούς λιμένας τῆς Πελοποννήσου. Οἱ κορυφώτεροι ἀπό τοὺς λιμένας αὐτοὺς καί σχεδόν οἱ μόνοι, ὅσον συνανθοῦνται ὅλη περίσιν ἡ παραγωγή εἶναι ὁ τῶν Πατρῶν, τῶν Καλαμῶν, τοῦ Κατακόλου καί τοῦ Αἰγίου. Ἐκεῖ καθορίζονται αἱ τιμαὶ τοῦ πλουτοφόρου προϊόντος, γίνονται αἱ ἀγοραπωλησίαι εἰς τὸν τρόπον ὥστε νὰ προσλαμβάνουν αὐταὶ χωρικαὶ τῆρα χρηματιστικόν καί νὰ δημιουργοῦνται πολλάκις περιουσίαι ἐκ τοῦ μηδενός, ἀναπτύσσεται ἐπὶ τρεῖς πρὸ πάντων μῆνας μία κίνησις καί δραστηριότης ἐξαιρετικῆς φύσεως καί σημασίας. Καὶ ἀπὸ τοῦς τέσσαρις αὐτοὺς λιμένας, τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ τῶν Πατρῶν. Κατὰ τοὺς μῆνας Αὐγαστίου, Σεπτέμβριου καὶ Ὀκτωβρίου εἶναι ὅλος ζωή, κίνησις, θόρυβος, ἐργασία.

Ἀπὸ καίτε περιγραφὴν τοῦ τρόπου τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς ὅλης κινήσεως τοῦ ἐμπορίου τῆς σταφυίδος, μίαι κινηματογραφικὴ ἀναπαράστασις ὅλων τῶν λεπτομερειῶν, ἀπὸ τοῦ τριγυροῦ μέχρι τῆς ἐπὶ τῶν ἀμπολοίων φορτώσεως τοῦ προϊόντος αὐτοῦ θὰ ἔδιδεν ἴσως πλέον ἀκριβῆ τὴν εἰκόνα τῆς σταφυδικῆς ζωῆς. Εἶναι αὕτη τόσον πολυσύνθετος, ἀλλὰ καὶ τόσον μεθοδική.

Ἡ σταφὶς ἀφοῦ τρυγηθῇ ἀπὸ τὰ κλήματα — καὶ ὁ τρύγος, πού γενικεύεται εἰς τὰς 20 Ἴουλίαι, γίνεται ὅπως καὶ τῶν σταφυλιῶν — ἀπλώνεται διὰ νὰ ξηρανθῇ εἰς τὰ ἀλώνια, τὰ χραιμένα με κόπρον βοός. Τὸ ἓνα τσιμαλί (ὁ βότρινος) τίθεται κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο χωρὶς στενοχωρίαν καὶ μὲ πολλὴν προσοχὴν ἕως πού νὰ γεμίσῃ καίτε ἀλώνι, καὶ ἡ πρὶν βιθυνέριτος ὄψις του νὰ παρουσιάζεται μελανὴ πλέον καὶ ἀπὸ μακρὰν νὰ ξεχωρίζῃ δυνατὰ μέσα εἰς τὸ καταπράσινον φύλλωμα τῶν σταφυδαμτέλων. Τὸ ἀπλωμα διαρκεῖ ἀπὸ 8-12 ἡμέρας σπανίως περισσοτέρας. Αἱ ἡμέραι αὐταὶ εἶναι ἀληθινῆς δοκιμασίας διὰ τοὺς σταφυδοπαραγωγούς. Ὅλοι γίνονται καιροσκόποι ἔχον διερρκῶς τὰ βλέμματά των γυρισμένα πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ παραμικρὸν σύννεφον τοὺς γεννᾷ μεγάλα καρδιοχτύτια. Ἡ βροχὴ εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς καὶ κίνδυνος τῆς σταφίδος κατὰ τὰς τελευταίας πρὸ τοῦ τρυγητοῦ ἡμέρας καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀποξηρανέσεως. Πρὸς ἀπώρουσιν τοῦ κινδύνου αὐτοῦ οἱ κτηματῖαι λαμβάνουν τὰ προ-

ληπτικὰ τῶν μέτρων καὶ ταῦτα εἶναι οἱ *τζιμήρες*, εἶδος τετραγώνων ἀβασθῶν ξυλίνων σταφῶν, μέσα εἰς τὰς ὁποίας ἀπλώνεται ἡ σταφίδα καὶ κατόπιν σκεπάζεται μὲ ξύλινον κάλυμμα, καὶ οἱ λινάτσες, καρυβόκινα πού ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς τὰ ἀλώνια. Πολλάκις ὅμως καὶ τὰ μέτρα αὐτὰ ἀποδεικνύονται ἀδόκιμα ἀπέναντι τῆς σφοδρότητος τῆς βροχῆς.

Μετὰ τὴν τελείαν ἀποξήρανσιν, ὅταν ἡ σταφὶς προσλαμβάνει ἓνα χρώμα κανονισμοῦ, πού ὅσον καλύτερον εἶναι ἡ ποιότης γίνεται τόσον βαθύτερον, ἀρχίζει ἡ ἀποχώρισις τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὸ τσίμπουρο. Μὲ ἓνα ἀγκυλωτὸν σάκωθρον, πρωτογόνου κατασκευῆς, πού εἰς πολλὰ μέρη λέγεται κοινῶς λαγάνια, σαρπώνεται ἡ σταφὶς, ὅτε καὶ ἀποχωρίζεται ἐκκολώνεται ὁ ξηραμένος πλέον καρπὸς ἀπὸ τὸ τσίμπουρο, καὶ μαζεύεται εἰς σωροὺς μεγάλους. Ἀλλὰ εἰς τὰ ἀπομένοντα τσίμπουρα ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἄλλος καρπός. Διὰ τὸν τέλειον ἀποχωρισμὸν χρησιμοποιεῖται ἡ πονυγκράνα, εἶδος ἀρχαίας τροπένης, μὲ τὴν ὁποίαν ἀνασηκώνονται τὰ τσίμπουρα καὶ ὁ ἀνασηκούμενος μὲ αὐτὰ καρπὸς πύπτει καθαρὸς πλέον εἰς τὸ ἀλῶνι καὶ συνανθροῦνται διὰ νὰ προστεθῇ εἰς τὸν ἄλλον σωρὸν.

Ἄρα τελειώσῃ ἐντελῶς καὶ ἡ ἐργασία αὕτη, ἡ σταφὶς μεταφέρεται διὰ κοφίνων ἢ σάκκων εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν ἐχόντων τοιαύτας εἰς τὰ κτήματά των ἢ ἐντὸς τῆς πόλεως, ἡ μένει εἰς σωροὺς ἐπὶ τῶν ἀλωνίων καὶ σκεπάζεται μὲ καρυβόκινα διὰ καίτε προφυλάξιν, μέχρι ὅτου ὁ παραγωγὸς δυνηθῇ νὰ τὴν πωλήσῃ.

Ἡ πώλησις τῆς σταφίδος εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Πατρῶν καθὼς καὶ εἰς ἄλλας σταφυδαγορὰς γίνεται κυρίως διὰ τῶν μεσιτῶν. Οἱ σταφυδομεσιτὶ ἀποτελοῦν ὁλόκληρον τάξιν μὲ ἐντελῶς ἰδιαιτέραν φησιογνωμίαν. Εἶναι ἡ ψυχὴ, ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ κιανεῖς, τοῦ σταφυδεμπορίου. Πολλοὶ θέλουν νὰ τοὺς ἀποφύγουν διὰ νὰ κερδίσουν αὐτοὶ τὰ μεσιτεῖα, ἀλλὰ πᾶντοτε σχεδὸν ἀναγκάζονται νὰ καταφεύγουν πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ εὗρουν συμφερόμεσαν τιμὴν τοῦ προϊόντος των. Ὁ σταφυδομεσιτὴς εἶναι ἄξιος ἰδιαιτέρας ψυχολογικῆς μελέτης. Βλέπετε ἓνα κύριον σοβαρώτατον ἢ ἓνα νέον δανθὴν σχεδόν, πού εἶναι ἐξήγημα ἂν θὰ καταδεχθῇ ποτὲ νὰ ὑπάγῃ μόνος του τὸ ψῶνι εἰς τὸ σπῖτι του, νὰ περιπατῇ εἰς τὸν πλέον πολυσύχναστον δρόμον καὶ νὰ κρατῇ εἰς τὰ χεῖρια του μὲ ἱερὰν προσοχὴν, μὲ μεγαλοπρέπειαν τρεῖς καὶ τέσσαρες ἢ καὶ περισσότερες χαρτοσκαυῖλες σεβαστοῦ μεγέθους καὶ

κατὰ συχνὰ διαστήματα νὰ βυθίσῃ τὸ ἓνα χεῖρι του μέσα εἰς τὰς, νὰ χυδέῃ τὸ περιεχόμενον των καὶ νὰ ἀναζητῇ κάποιον διὰ τοῦ βλέμματος. Οἱ χαρτοσκαυῖλες περιέχουν δείγματα σταφυίδος καὶ μὲ τὴν ἀρὴν ὁ μεσιτὴς προσπαθεῖ νὰ γνωρίσῃ καλύτερον τὸ ἐλλεικτὸν ἢ μὴ τῆς ποιότητος διὰ νὰ καθορίσῃ ἀπὸ πρὶν καὶ τὴν τιμὴν, πού θὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν ἔμπορον. Θὰ εὗρεθῇ καθ' ὁδὸν ὁ σταφυδεμπορος, ὅτε καὶ θὰ γίνῃ ἀμέσως ἡ προσφορά, συχνὰ δὲ θὰ κλείσῃ ἐκεῖ ἐπὶ τόπου καὶ ἡ συμφωνία. Εἰς τὸ περιήρημον «Λεογίδιον» τῶν Πατρῶν, τὸν τόπον τῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν σταφυδεμπόρων καὶ σταφυδομεσιτῶν, εἰς τὸ σταφυδικὸν αὐτὸ χρηματιστήριον, ὅπου καθορίζονται αἱ τιμαὶ καὶ γίνονται αἱ ἀγοραπωλησίαι, οἱ χαρτοσκαυῖλες προσκομίζονται ἀδιακόπως. Καὶ ἀμύλητοι, σοβαρώτατοι, σκεπτικοὶ πολλοὶ ἐξετάζουν τὰ δείγματα, τὰ παρατηροῦν καλὰ, προσεγγίζουν τοὺς κόκκους τῆς σταφίδος μετὰ τῶν χειρῶν των. Κατόπιν ἀρχίζει ἓνας ὀλιγόλογος, μονολεκτικὸς σχεδὸν διάλογος μεταξὺ των. Ὅποιος δὲν παύει ἢ δὲν ἐμπρατεύεται σταφίδα, ὥς μὴ ζητήσῃ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς διαλόγους αὐτοὺς. Θὰ πελαγώσῃ μέσα εἰς τὴν συμβολικότητα τῶν λέξεων, εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν ὀρισμῶν. Κυριαρχοῦν συνήθως αἱ λέξεις: κόρρος, κάμπος, βαγόνια, φόμπ, ρουλό, ψιλό, μέτριο, ἀδύλατα, δελτία, παραδοτέα, τέλος Αὐγούστου, Σεπτέμβριος, Ὀκτώβριος, ἐπαρχιακά, 170, 155, 160, θὰ πέσῃ, σταθερὰ καὶ νὰ τοιαῦτα. Καβαλιστικὰ πράγματα διὰ τὸν ἀντίδεν.

Μετὰ τὸ κλείσιμον τῶν συμφωνιῶν ἡ σταφὶς μεταφέρεται ἐντὸς μεγάλων σάκκων εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν σταφυδεμπορικῶν οἰκῶν. Κάθρα μακρὰ καὶ τετράτροχα, φορτωμένα, διασχίζουν ἀδιακόπως, κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, τὴν πόλιν, ἐνῷ ὁ σιδηρόδρομος μὲ σειράς φορτηγῶν βαγονίων μεταφέρει ἀπὸ τὰς ἄλλας σταφυδοφόρους ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου ἢ ἀπὸ τὰ πλησίον τῶν Πατρῶν μέρη φορτὰ μεγάλα σταφίδος, διὰ νὰ κατασταλάξουν εἰς τὰς ἀπεράντους ἀποθήκας, τὰς ὀνομαζόμενας κοινῶς στοῖβες. Ἐκεῖ ἀφοῦ οἱ σάκκοι ζυγισθοῦν εἰς πελωρίας ζυγαριάς καὶ κενωθοῦν, σχηματίζονται ὑπερμεγέθεις σωροὶ ἀπὸ σταφίδα μὲ σχῆμα καὶ μέγεθος λόφων. Καὶ κατόπιν ἀρχίζει τὸ καθάρισμα μὲ τὰς ἐκκαθαριστικὰς μηχανάς, τὰς χειροκινήτους, πού ὁ ἰδιόρρηθμος κρότος των γεμίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὸ βράδυ.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ καθαιρισμοῦ, παλαιότατος καὶ διπισθοδρομικὸς κάπως, εἶναι κοινότητα εἰς ὕλας τὰς πόλεις, ὅπου διενεργεῖται τὸ ἐμπόριον τῆς σταφίδος. Εἰς τὰς Πάτρας ὅμως

ἀπὸ τριῶν ἐτῶν λειτουργοῦν δύο μεγάλα ἐργοστάσια ἐκκαθαρίσεως τὸ ἓνα αὐτὰ ἀνήκει εἰς τὴν σταφυδικὴν ἐταιρείαν καὶ καθαρίζει περὶ τὰς 60,000 λίτρας σταφυδοκάρπον καθ' ἑκάστην. Αἱ εἰδικαὶ συσκευαί, λειτουργοῦσαι ἀπὸ τὴν κίνησιν ἀτμομηχανῆς δυνάμεως 40 ἵππων εἶναι πολυσύνθετοι καὶ τοποθετημένοι εἰς τρεῖς κατὰ σειράν κατόμματα, εἰς τὰ ὁποῖα μεταφέρεται ἡ σταφὶς ἐναλλάξ μὲ ἀσανσέρ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καθ' ἑκάστης ἐργασίας πρὸς καθαρισμόν. Ἀφοῦ ἡ σταφὶς μεταφερθῇ ἀπὸ τὴν στοῖβαν, ἐντὸς σάκκων διὰ τοῦ ἀσανσέρ ἀναβιβάζεται εἰς τὸ ἀνώτατον πύτωμα καὶ ρίπεται μέσα εἰς τὰς ἐκκαθαριστικὰς μηχανάς, ὅπου τελεῖται ὁ πρῶτος καθαρισμός, ἦτοι ὁ χωρισμὸς τῆς σταφίδος ἀπὸ τὰς χονδρὰς ἀκαθαρσίας, τὰ τσίμπουρα, τὸ χῶμα, πετραδιάκια καὶ τὰ τοιαῦτα. Κατόπιν ὁ καρπὸς διὰ τοῦ ἀσανσέρ κατεβιβάζεται εἰς τὸ δεύτερον πύτωμα ὅπου ὑπάρχουν τὰ μηχανήματα διὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ κατὰ πᾶχος κόκκου. Ἡ βέσις τῶν μηχανημάτων αὐτῶν εἶναι εἰδικὰν κόσκινον, σχήματος ὀρθογωνίου τετραγώνου, πού κοσκινίζει τὸν καρπὸν καὶ τὸν χωρίζει εἰς τέσσαρας βαθμοὺς πύχους· τὸ ψιλὸ πρῶγμα, τὸ ὀλίγον χονδρόν, τὸ χονδρότερον καὶ τὸ πλέον χονδρόν ἢ γουλὸ. Ὁ καρπὸς ἔτσι χωρισμένος ἐκχύνεται εἰς μικρὰ καθωστῖδια δι' εἰδικῶν σωλῆνων καὶ ἐκεῖθεν παραλαμβάνόμενος μεταφέρεται πάλιν διὰ τοῦ ἀσανσέρ εἰς τὸ τρίτον πύτωμα, ὅπου ρίπεται μέσα εἰς ἄλλην συσκευήν, πού ἔχει τὴν ἰκανότητα ν' ἀραιώσῃ καὶ τὸν λεπτότατον μίσχον (κοινῶς τσουνί) τὸν συνδέοντα τὸν καρπὸν μὲ τὸ τσίμπουρο. Ὑπεριον ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν ἐργασίαν πρὸς καθαρισμόν καὶ χωρισμὸν κατὰ βαθμοὺς πύχους ἡ σταφὶς μεταφέρεται καὶ πάλιν εἰς τὰς ἀποθήκας. Διὰ τὴν φαινομενικῶς μόνον ἁπλὴν αὐτὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ πραγματικῶς πολυσύνθετον, χρησιμοποιεῖται ὁλόκληρος ἐπιμὸς ἐργατῶν ἀπὸ ἀνδρῶν καὶ γυναικας, πού ὅλοι των ἐδρίσκονται εἰς μίαν διαρκῆ κίνησιν, εἰς ἔντασιν νεύρων, εἰς ἀκατάπαντον λειτουργίαν χειρῶν καὶ ποδῶν. Ἐδῶ πρέπει νὰ προστεθῇ, ὅτι διὰ νὰ καθαρισθῇ ἔτσι ἡ σταφὶς βρέχεται προηγουμένως μὲ ὀλίγον θαλάσσιον ὕδωρ, πού ἐπὶ τοῦ ὅτι διευκολύνει τὸν καθαρισμόν ἔχει καὶ τὴν ιδιότητα νὰ προφυλάττῃ τὸν καρπὸν ἀπὸ τὸ σάπασμα, ἐπειδὴ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἐξατμιζόμενον ἀφίνει ἐπὶ τῶν κόκκων τῆς σταφίδος ἀνελασθητὸν στρώμα ἁλατος, τοῦ μόνου ἀντασηπτικοῦ. Ἡ ἐπιστημονικὴ αὕτη προφυλάξις ἔχει τὴν ἀρχὴν της εἰς τὴν πρωτικότητα τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος — ἀκόμη καὶ σήμερον — διὰ νὰ προφυλάξῃ τὴν σταφίδα τὴν πασπαλίζει μὲ ὀλίγον ἁλάτι.

Εξάγες από την σταφιδική ζωή των Πατρών

Από να στείλη ή σταφίς εις τὸν τόπον τῆς καταναλώσεως, εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς τῶν πέντε ἡπείρων, συσκευάζεται ἐντὺς ἐπιτελῆς ξυλίων κιβωτίων ἢ ἐντὺς βαρελίων. Τὸ κασέλιωμα εἶναι ἡ ἐργασία ἡ δίδουσα κυρίως τὴν μεγάλην ζωηρότητα εἰς τοὺς δύο μεγάλους ἐμπορευνοὺς δρόμους τῶν Πατρῶν καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τῆς, ὅπου ὑπάρχουν σταῖβες. Ἡ κατασκευή τῶν κιβωτίων εἶναι ἄλλῃ μεγάλη καὶ ἰδιότυπος βιομηχανία, ποὺ ἀναρτίζει εἰς τὰς Πάτρας καὶ τὰς ἄλλας σταφιδικὰς πόλεις. Φορτὰ παρμεγάλη ξυλίας μεταφέρονται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπὸ τῆς Ρωμανίας κυρίως, ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας. Ἡ ξυλία αὕτη καταρριζομένη εἰς τὰ πρὸς τοῦτο μηχανικὰ ἐνδουργεῖα, μεταβάλλεται εἰς κιβώτια ἅπλῃ τὴν κατασκευήν καὶ διάφορα τὸ μέγεθος, ἢτοι τὰ κιβώτια, τὰ ἡμικιβώτια καὶ τὰ τέταρτα. Ἀπὸ κατασκευασθῶν, τοποθετοῦνται ἐντὺς τῶν ἀποθηκῶν τῶν ἐργαστασίων τὸ ἐν ἑπὶ τοῦ ἄλλου καὶ ἀποτελοῦν πελωρίους ὄγκους, εἶδος ξυνίνων πύργων δημηλοτάτων καὶ... ἐτοιμορρόπων. Ἐκεῖ περιμένουν τὸν σταφιδέμπορον, ποὺ διὰ τ' ἀγοράσῃ. Ἀπὸ τὸ ἐργαστασίον μεταφέρονται εἰς τὰς σταφιδιαποθήκας μετὰ τὰ μισρὰ τετρατάρα καὶ ἄλλα, ποὺ διὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ τὰ μετακομίσουν χωρὶς τὸν κίνδυνον νὰ κατασπαραχθῶνται κατὰ τὴν πορείαν των, μεταβάλλονται εἰς μεγάλας κινήτας πυράγκας, διότι ἐπ' αὐτῶν ἰδρύνονται ὀψήλα καὶ πλατύτατα ξύλινα παράγμματα μέσα εἰς τὰ ὁποῖα τοποθετοῦνται τὰ

κιβώτια. Ἡ ποιότης τῶν κιβωτίων ποικίλλει κατὰ πόλεις, ἀντιλόγως μετὰ τὴν ποιότητα τῆς σταφίδος. Ἐξαιρου τὰ κιβώτια τὰ χρησιμοποιούμενα εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Πατρῶν εἶναι πολὺ καλύτερα ἀπὸ τὰ τοῦ Κατακόλου.

Τὰ κιβώτια μεταφέρονται εἰς τὰς σταφιδιαποθήκας καὶ ἀρχίζει τὸ κασέλιωμα ἢτοι ἡ πλήρωσις των μετὰ σταφίδα. Ἐργάζεται μετὰ ταχείας καὶ ἀδυσκόπους κινήσεις γεμίζουν τὰ κιβώτια μετὰ σταφίδα, ἐνῷ ἄλλοι ἄνδρες, ρωμαλεώτεροι κάπως, χοροδηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ γεμίζόμενα διὰ νὰ συμπιέσουν τὸν καρπὸν μέχρις ὅτου γίνῃ οὗτος μία μάζα. Ἡ μαζοποίηση αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ περιλάβουν τὰ κιβώτια περισσότεραν σταφίδα. Οἱ ἐργάται, οἱ ὀρισμένοι διὰ τὸ πάτημα—πατητάδες καὶ ὄχι—φέρουν εἰς τοὺς πόδας εἰδικὰ κέδρια, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις χρονολογεῖται ἀπὸ πέντε περίπου ἑτῶν καὶ διρεῖλεται εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἀμερικανοῦ προξένου. Ἀλλοτε τὸ πάτημα ἐγένετο ἀπὸ ἐργάτας γυμνόποδας. Ὁ Ἀμερικανὸς προξένος διεμαρτυρήθη πρὸς τὸν σταφιδικὸν σύλλογον καὶ τοὺς ἐμπόρους δριμύτατα κατὰ τῆς ἀηδίας τοῦ πράγματος, ἀπειλῶνς ὅτι ἂν δὲν καταργηθῇ τὸ ἔθιμον αὐτὸ θὰ γράψῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν των ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Ἀμερικὴν σταφίδος ἐστὶ ἀηδὴς παρασκευαζομένης.

Ἀφοῦ γεμισθῶν τὰ κιβώτια μεταφέρονται ἐξωθεν τῶν ἀποθηκῶν καὶ ἐκεῖ οἱ καρφοτάδες καρφώνουν τὰ καλύμματα καὶ ἄλλοι τὰ εἰδικὰ στεφάνια μετὰ τὰ ὁποῖα περιβάλλονται τὰ κιβώ-

τια διὰ νὰ μὴ ἀνοίξουν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου των. Τὸ κάλυμμα, ποὺ γίνεται μετὰ ἐργασίαν ταχύτητα καὶ δημιουργεῖ ἓνα ἀδιάσπαστον θόρυβον ἐνοχλητικὸν διὰ τὸν ἀσυνήθιστον, ἀλλὰ γεμίζαν χάριν καὶ ἁρμονίαν διὰ τὸν σταφιδικὸν κόσμον, ἐπακολουθεῖ τὸ μαρκαρίσμα. Ὁ μαρκαδῶρος κρατῶν εἰς τὸ ἓνα χεῖρ δοχεῖον γεμίστων ἀπὸ χημικὴν μελάνην καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὸ πινέλλο, μαρκαρίζει τὰ κιβώτια, ἢτοι σημειώνει ἐπ' αὐτῶν τὸν ἀριθμὸν των καὶ τὰ συμβολικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀποστολέως, τοῦ ξένου ἀγορασταῆ, τῆς ποιότητος. Ἡ ἐργασία γίνεται μετὰ ἀστρατι-

καὶ νὰ φύγουν διὰ νὰ ἀφίσουν τὴν θέαν των εἰς ἄλλα ἐργόμενα. Καὶ ποντὰ εἰς αὐτὰ ἐκαιοντάδες μικρῶν καὶ μεγάλων ἱστιοφόρων, ποὺ μεταφέρουν σταφιδοκαρπὸν ἀπὸ ἄλλας σταφιδικὰς μέρας ἢ φορτίζουν κιβώτια διὰ νὰ τὰ μετακομίσουν εἰς μικρότερας λιμένες. Ἡ ἀναχώρησις τῶν ἀτμοκλιῶν μετὰ τὰ ἀπὸ τὰς σταφίδας τὰ ποταμίζα, προσλαμβάνει ἄρην πανηγυρικὴν. Τὰ ἀτμοκλιῶνα σηματοδοτοῦνται σημάτων ἀγαθῶν, ἐνῷ συγχρόνως εἰσπνόνται κανονιοβολισμοὶ καὶ ροιχέτια. Ἀληθινὴ ἐορτὴ καὶ δικαιοσύνη. Τὰ φορτία καὶ γίνονται, ἀνταρ-

Εξάγες από την σταφιδική ζωή των Πατρών

αίαν ταχύτητα· ὁ μαρκαδῶρος περὶ ἀπὸ πορὸν κιβωτίων εἰς σωρὸν, κύπτει, σηκώνεται, σκαριφαλώνει εἰς τοὺς σωροὺς καὶ διαρκῶς μαρκαρίζει διὰ νὰ προηρῶσθῃ. Κάθρα μικρὰ ἢ χειρικομῆται περιμένουν νὰ παραλάβουν τὰ κιβώτια ἢ τὰ βαρέλια, μετὰ τὰ ὁποῖα συνήθως ἀποστέλλεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἢ κατωτέρως ποιότητος σταφίς, καὶ νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὴν προαναίαν, ὁπόθεν θὰ φορτωθῶν εἰς τὰς μαρῶνας διὰ νὰ μετακομισθῶν εἰς τὰ φορτηγὰ ἀτμόκλινα. Αἱ Πάτραι φαίνονται λιμὴν ἐμπορικὸς πρῶτον βαθμοῦ. Δεκαπέντε, εἴκοσι καὶ περισσότερα πολλὰς ἀτμόκλινα ναυλοχοῦν περιμένοντα νὰ φορτώσουν

σωπεύει χρυσόν, εἶναι ἐλαῖδες, κόποι, συγκινήσεις τόσων καὶ τόσων χιλιάδων ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τὸν λιμένα Πατρῶν ἐξάγονται καθεὶς ἔτος περὶ τὰ 130-140 ἑκατομ. λιτρῶν σταφιδοκαρποῦ πρῶτης καὶ δευτέρας ποιότητος. Ἡ ποσότης αὕτη ἀποστέλλεται πρὸς καταναλώσιν εἰς τὰς ἑξῆς ἀγορὰς κατὰ σειράν μεγέθους καταναλώσεως: Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ἀμερικής, Ὁλλανδίας, Αὐστρίας, Γαλλίας, Αὐστριαλίας, Βελγίου, Ἰταλίας, Ἀφρικής, Μάλτας, Αἰγύπτου, Ρωμανίας, Ρωσίας, Ἰνδιῶν. Ἡ πρῶτης ποιότητος σταφίς καταναλίσκεται κυρίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν, ἡ τῆς δευτέρας εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Π.

ΜΥΣΤΗΡΙΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μα λοιπόν τί μοι γίναιξες έμένα; μήπως με σπουδαίνεσαι, μήπως μ' έβλινεσαι, μήπως μου πρόδωσες τὰ μυστικά μου; "Όχι, μιλᾷ, τί-πατα τέτοιο δέν έκανες και ίσως ίσως αυτό δέ-χεται τὸν τρόπο σου τὸν ύπουλο! βρε κύνειε, πάντα σοιστᾷ τὸ κάνεις, ποτὲ δέν κάνεις τίποτα κακό! εἶσαι ύσιος και άνεπίληπτος και άναμύρ-τητος στὰ μέγιστα τῶν άνθρώπων κι' αυτό τοῦ άρχεῖ τοῦ κόσμου, μόνο έμένα δέν μου άρχεῖ, πάντα σέ ύποπτεύομαι. Τὴν πρώτη φωνή σου σέ εἶδα μου αννέβη καίτι περιεργό. Ήταν τίς πρώτες μέρες που εἶχα φθάσει εἰς, μιά νύχτα, στίς δύο. Σέ εἶδα πρὸς σὺ σπῖτι τῆς Μάρθας Γούδε κάτω στὴν προκυμαία! διὰ μιάς σέ εἶδα νὰ στέκεσαι στὴ μέση τοῦ δρόμου χωρίς νὰ σέ ἴδω πρὶν ἀπὸ τοῦ έρχόσων. Στά-θηκες και περιμένεις ὡς πού σέ προσπέρασα κι' όταν πέρασα γύρισες και με κύταξες. Τότε άκόμα δέν σοῦ εἶχα μιλήσει, μιά μὴ φωνή μέσα μου μοῖλεγε: πρόσσεγέ τον αυτόν, κ' ἡ ἴδια φωνή μου εἶπε: Βέβαια τὸν λέν Ιωάννη. Σάν όταν πρόκειται νὰ πεθάνης και ὅλο μιά ἰδέα τριγυρίζει στὸν νοῦ σου — έτσι, ὅλην τὴν ὥρα σκεπτόμουν πὼς βέβαια τὸνομά σου εἶναι Ιωάννης και πὼς πρέπει νὰ σέ προσέξω. Ήσκειτα, πολὺ άργότερα έμαθα πὼς ἀλήθεια άνημάρτεσαι έτσι. Ἀπὸ κείνο τὸ βράδυ έβαλα στὸν νοῦ μου νὰ σέ προσέξω, μιά εἰς ὅλο μου ξέρουντες, δέν μπορεσα νὰ σέ πιάσω. Ὡς και άκόμα έκείνην τὴν μιά σταλιά φερμάκι μου τὴν ἄλλαξες με νερό ἀπὸ καλοσύνη βέβαια και ἀπὸ εὐγένεια ψυχῆς, γιὰ νὰ μὴ τυχὸν και τὸ πιῶ και πῶμαι. Πῶς νὰ σοῦ πῶ τί αἰσθάνομαι γιὰ σένα ὕστερ' ἀπ' ὅλα αὐτά; Μὲ τὴν άγνότητά σου σκαίνομαι πού σέ βλέπω, ὅλα σου τὰ καλά λόγια κ' οἱ καλές σου πράξεις μόνο πού μου εἶναι εμπόδιο στὸν σκοπὸ που ἔχω: νὰ σέ τσα-κώσω ἐπὶ τέλους. Θέλω νὰ σέ ξεμασκαρέψω και νὰ σέ αναγκάσω νὰ ὁμολόγησες τί λογῆς άνθρω-πος εἶσαι. Μὲ πιάνει άηδία κάθε φορά που βλέπω τὰ γαλανά σου τὰ ὕπουλα μάτια και νοιώθω μόνο πὼς εἶσαι ένας σιχαμένος ἡ-σούτης».

Ὁ Μινούττας δέν λέει λέξι κι' ὁ Νάγκελ ξε-καλονθεῖ:

— Βέβαια θά'λές! τώρα πὼς...

Ἄς εἶναι, αὐτὸ δέν με μέλει και πολὺ μπορεῖς

* Ἡ άρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15-30 Ιουνίου.

νὰ νομίζης γιὰ μένα βρε θές! μέσα σου τὸ ξέρεις αὐτὴ τὴν στιγμή πὼς ἐγὼ σ' ἔχω καταλάβει, κι' αὐτὸ μου φτάνει. Μὰ γιατί τὸ άνέχεσαι νὰ σοῦ λέω ὅλα αὐτά; Γιατί δέν σκαίνεσαι, δέν με φτύνεις στὸ πρόσωπο και νὰ πάρης τὸ δρόμο σου;

Ὁ Μινούττας φάνηκε νὰ παίρνῃ θάρρος, σήκωσε τὰ μάτια του και εἶπε:

— Μὰ ἔχετε κλειδώσει τὴν πόρτα.

— Βλέπεις, βλέπεις; λέγει ὁ Νάγκελ, ξυπνᾷς τώρα! Καί θές νὰ με κάνης νὰ πιστέψω πὼς ἀλήθεια τὸ πιστεύεις πὼς ἡ πόρτα εἶναι κλειδω-μένη; Ἡ πόρτα εἶναι άνοιχτή, γιὰ δές τὴν, ὀρθά-νοιχτη εἶναι! Εἰς, πὼς εἶναι κλειδωμένη γιὰ νὰ σέ δοκιμάσω, παγίδα θέλησα νὰ σοῦ στήσω. Ήννοια σου τὸ ἔξερεις ὅλην τὴν ὥρα πολὺ καλὰ πὼς ἡ πόρτα ἦτον άνοιχτή, μὰ έκανες σάν νὰ μὴ τὸ ἔξερεις μόνο γιὰ νὰ μπορῆς νὰ κλέψεις εἰς ὧς κι' ἀδῶς σάν πάντα και νὰ μ' άφῆ-γης νὰ σέ κατηγορῶ ἄδικα. "Όχι δέν έρυγες ἀπ' τὴν κίμαρα, οὔτε κοήνησες ἀπ' τὴν θέσι σου όταν σούδωσα νὰ καταλάβης πὼς σέ ὕπο-πεύομαι, τέντωσες τ' αὐτιά γιὰ ν' άκούσης πῶς ξέρω γιὰ σένα και πῶς μπορῶ νὰ σοῦ γέννω έπικίνδυνος. Μὰ τὸν Θεό, ξέρω! πὼς έτσι εἶναι! άν μπορῆς δεῖξέ μου πὼς δέν εἶναι έτσι, μὰ μου εἶναι και πολὺ ἀδιάφορο... Καί λοιπόν τώρα γιατί κάθωμαι και σέ ζαλίζω μ' αὐτὲς τίς ἐξη-γήσεις; Θὰ ἦσουν πολὺ δικαιολογημένος νὰ μου κάνης αὐτὴν τὴν ἐρώτησι! ἐπειδὴ φαίνεται κι' ὅ-λας σάν νὰ εἶναι πρᾶμα που δέν εἶναι άνάγκη νὰ μ' ενδιαφέρῃ. Καί ὅμως, φίλε μου, μ' ενδια-φέρει! πρῶτον ἤθελα νὰ σοῦ δώσω μιά συμ-βουλὴ γιὰ τὸ καλὸ σου. Πιστέψέ με, βρε! σοῦ λέω αὐτὴ τὴ στιγμή, ἀλήθεια τὸ έννοῶ. Ζῆς μιά ζωή μπαμπάντικη. Γιὰ λίγο καιρὸ πᾶει, μὰ θάρρη μιά μέρα που θά'λδῃ ὁ κόσμος τί εἶσαι. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο. Ἐπειτα ἔχω τὴν ἰδέα πὼς ὅσο και νὰ λές ὅχι, ἀλήθεια! ἔχεις! πὺ πολλὰς σχέσεις με τὴν Μάρθα Γούδε, παρὰ που θές νὰ κάνης τὸν κόσμο νὰ πιστέψῃ. Θὰ πῆς: τί με μέλει ἐμένα! Ἡ Μάρθα Γούδε; Πάλι ἔχεις δικαιο! σέ τέτοια ἐρώτησι δέν ἔχω ἀπάντησι. Ἡ Μάρθα Γούδε με μέλει ὀλιγώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλῃ. Μὰ και σάν άνθρωπος δέν μπορῶ νὰ μὴ λυπηθῶ όταν βλέπω πὼς τὴν σχετίζεσαι και πὼς μπορεῖς νὰ τὴν καταστρέψης με τὴν ἡσωνίτητά σου μπαρ-μπαντιά. Γι' αὐτὸ κάθωμαι τόσες ὥρες και σέ ζαλίζω με τίς ἐξηγήσεις μου.

Ὁ Νάγκελ άνάβει πάλι τὸ τσιγάρο του και λέγει:

— Λοιπόν τώρα τέλειωσα και ἡ πόρτα δέν εἶναι κλειδωμένη. Σέ ἀδύναμα; άν μιλήσης κά-ταξέ νὰ πῆς τὴν ἀλήθεια. Καλέ μου φίλε, πρὶν φάγῃς ἄκου νὰ σοῦ πῶ και πὼς ἐγὼ δέν σοῦ θέλω τίποτα κακὸ.

Σιγῇ.

Ὁ Μινούττας σηκώνεται, χώνει τὸ χέρι στὴν τσέπη και βγαίνει τὸ γράμμα που τοῦ εἶχε βάλει ὁ Νάγκελ. Λέγει:

— Ἀν μπορῶ νὰ τὸ δεχθῶ τώρα και αὐτό.

Τοῦ Νάγκελ τοῦρχεται ξαφνικᾷ δέν τὸ βουλ-λογίζεται και τὸ γράμμα λέγει:

— Μπᾶ! δέν θές νὰ τὸ πάρης; Γιατί ὅχι;

— Ἀν μπορῶ νὰ τὸ δεχθῶ.

Βάζει ὁ Μινούττας τὸ γράμμα ἀπάνω στὸ τραπέζι και πᾶει πρὸς τὴν πόρτα. Ὁ Νάγκελ πᾶει πίσω του με τὸ γράμμα στὸ χέρι! ἔχει δά-κρυα στὰ μάτια κ' ἡ φωνή του διὰ μιάς άρχίζει και τρέμει.

— Πάρε το, Γκεράκαας, πάρε το! τοῦ λέγει.

— "Όχι! φρονάζει ὁ Μινούττας κι' άνοίγει τὴν πόρτα.

Ὁ Νάγκελ τὴν κλείνει τὴν πόρτα και λέγει πάλι:

— Πάρε το, πάρε το! Καλύτερα πὲς πὼς εἶμαι τρελλός, ἔχασέ τι ὅλα που εἶπα σήμε-ρὰ τὸ βράδυ. Εἶμαι τρελλός, ναί, εἶμαι τρελλός. Καί μόνος σου τὸ καταλαβαίνεις πὼς δέν ἀξίζει νὰ με πιστέψῃ κανεὶς ἀφού δέν εἶμαι στὰ σωστά λογικά μου. Μὰ πάρε το τὸ γράμμα, δέν θέλω τὸ κακὸ σου ἐγὼ, ὅσο τρελλός και νὰ φαίνομαι γιὰ τῶνομα τοῦ Θεοῦ, πάρε το δέν ἔχει πολλὰ μέσα, πιστέψέ με, ἔχει λίγα μέσα, θέλησα νὰ σοῦ δώσω μόνο ένα γράμμα! ὡς εἶναι χαρητισμός. Πάρ' το! έτσι μπερᾷσο! σοῦ εἶμαι τόσο ευγνώμων. Ἐχασε τὸ γράμμα στὸ χέρι τοῦ Μινούττα κ' ἔτρεξε κοντὰ στὸ παράθυρο γιὰ νὰ μὴ τοῦ τὸ δώσῃ ὁ Μινούττας πίσω. Μὰ ὁ Μινούττας γύρισε κ' έβαλε πάλι τὸ γράμμα ἀπάνω στὸ τραπέζι. Κ' έφυγε.

XXI

Ὅλα ἔβγαιναν στραβά. Ἡ καθότιαν στὴν κίμαρα ἡ ἔπαιρνε τοὺς δρόμους, ἡσυχία δέν εὑρίσκει. Εἶχε χίλια πράγματα στὸν νοῦ του και κάθε πράγμα ἦτον κ' ένα βάσανο. Γιατί ἦταν τόσο κακὸτυχος; δέν μποροῦσε νὰ τὸ καταλάβῃ μὰ τῆς μοίρας οἱ κλωστὲς μαζεῦονταν ὅλο και πικρὲς γύρω του. Σέ τέτοιο χάλι εἶχε φτάσει που νὰ μὴ μπορέσῃ οὔτε νὰ πείσῃ τὸν Μινούττα νὰ δεχθῇ ένα γράμμα που ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ. Ὅλα ἦταν λυπηρά κι' ἀπελπιστικά. Κοντὰ

κι' ἄλλα ἄρχισαν τώρα νὰ τὸν βασανίζουν κ' ένας φόβος, ένας νευρικὸς φόβος πὼς ένα κακὸ εἶναι καὶ του καμμένο και τὸν παραμονεύει. Λίγο νὰ φουσκῶς ὁ άνεμος τίς κορυφὲς πτερὸς στὸ παράθυρο, τρώμεκε και πετιόταν. Τί κανον-ρια βέβαια ἦτον αὐτὴ! Τὸ πρόσωπό του, που δέν ἦτον και ποτὲ πολὺ ὀρθῶς, εἶχε χαλάσει τώρα με τὰ γένεια που τοῦ φάνταναν ἦτον μέγιστα σάν και στοὺς κροτάφους νὰ εἶχαν γίνει και γκριζὰ τὰ μαλλιά του. Ἐ, και τί μ' αὐτό; Ἀν ἔλαμπε ὁ ἥλιος και δέν ἦτον εὐτυχὲς που ζῶσε ἄκωρα και μποροῦσε νὰ πῇ ὅσον ἤθελε; Μήπως τοῦ ἦταν ἀπολαυσμένη καμιά ἀπόλαυ-σις; Ὁ ἥλιος γινόταν πᾶνω στὴν θάλασσα και τὴν ἀγορά! στὰ μικρὰ τὰ ὀρθῶα περιβολά-κια ὅλων τῶν σπιτιῶν τὰ πουλιὰ τραγουδοῦσαν και πηδοῦσαν ἀπὸ κλαδί σὲ κλαδί χροῦσ φῶς ἦταν χιμένο παντοῦ! οἱ πέτρες τοῦ δρόμου λούζονταν μέσ' στὴν ζέστη, και στὸν πύργο τῆς ἐκκλησίας ἀπάνω ἦταν ἡ σφαῖρα ἡ ἀσημιωμένη κ' ἔτρεπε μέσ' στὴν οὐρανὸ σάν ένα πελώριο διαμάντι.

Τὸν πιάνει μιά χαρά, ένας ένθουσιασμός, που ἐκεῖ που στέκεται σκύβει ἀπ' τὸ παράθυρο και ῥίχνει ένα σωρὸ ἄγωνα νομίσματα σὲ καίτι παιδιὰ που παίζουν πρὸς στὴν εἴσοδο τοῦ ξενοδοχείου.

— Νὰ εἰστε καλὰ παιδιὰ! τοὺς λέγει κι' ἀπ' τὴν σκαίνησι μόλις μπορεῖ νὰ μιλήσῃ. Μπᾶ, τί εἶχε νὰ φοβηθῇ; Ὅτε ἦτον ἡ ὥρα του τώρα χειρότερη παρὰ πρὶν! κ' ἔπειτα πῶς τὸν ἐπαύ-διζε νὰ ξουριστῇ και νὰ τυθῇ καλὰ; Ἄν ἤθελε, στὸ χέρι του ἦταν. Καί πῆγε στὸ κουρεῖον.

Συλλογίστηκε πὼς εἶχε ν' ἀγοράσῃ και με-ρικὰ πράματα δέν ἔπρεπε νὰ ξεχάσῃ και τὸ βραχιόλι που εἶχε ἀποσχεθῇ τῆς Σάρας. Τρα-γουδώντας και χαρούμενος, με τὴν ἀρρονησία ενός παιδιοῦ που εἶναι ευχαριστημένο με ὅλον τὸν κόσμο πῆγε ν' ἀγοράσῃ τὰ πράματα που ἤθελε. Μπᾶ, ἰδέα του ἦτον πὼς ἐφοβεῖτο καίτι.

Ἐτσι τὸν παίρνει ἡ χαρὰ και χάνεται σὲ σκέψεις χαρούμενες. Ἐκείνη ἡ δυσχερῆς που εἶχε με τὸν Μινούττα σχεδὸν σβήστηκε ἀπ' τὸν νοῦ του, τὴν θορᾶται μόνο σάν ένα ὄνειρο. Ὁ Μινούττας δέν εἶχε θελήσει νὰ δεχθῇ ένα γράμμα καλὰ, μὰ δέν εἶχε κι' ἄλλο γράμμα γιὰ τὴν Μάρθα; Μὲ τὴν μεγάλη του χαρὰ ἤθελε νὰ κινή κι' ἄλλους νὰ χαροῦν και σκέπτεται τί μέσον νάβῃ νὰ στείλῃ τὸ γράμμα τῆς Μάρθας. Ἐφρεψε στὸ πορτοφόλι του και βόηκε τὸ γράμμα νὰ μὴ τὸ στείλῃ κρυφὰ τῆς Δάγνης; "Όχι, δέν μποροῦσε νὰ τὸ στείλῃ τῆς Δάγνης. Ἐσπυλλόγι-ζετο κ' ἤθελε ἀμέσως νὰ τὸ στείλῃ τὸ γράμμα! εἶχε μέσα μερικὰ χαρτονομίσματα, δέν ἔγραφε

τίποιτα, οὐκ ἔτι μὴ λέει. Ἰσως νὰ παρακαλοῦσε τὸν ἱατρὸν νὰ τὸ φροντίσῃ ἐκεῖνος; Κ' εὐχαριστημένο, μ' αὐτὴν τὴν ἰδέα πᾶσι στὸν Στένερσεν τὸν ἱατρό.

Ἦσαν ἔτι ἡ ὥρα.

Χτύπησε σὺν γραφεῖο τοῦ ἱατροῦ ἡ πόρτα ἦτον κλειδωμένη. Περνῶ τὴν αὐλὴ καὶ θέλει νὰ ρωτήσῃ στὴν κυζίνη· ἐκεῖ τὸν φωνάζει ἡ κυρία Στένερσεν ἀπὸ τὸ περιβόλι.

Ἦρρω σ' ἔνα μεγάλο πέτρινο τραπέζι κάθονται καὶ πίνουν καφέ. Ἦσαν πολλοὶ μερικὲς κυρίες, μερικοὶ κύριοι ἦσαν κ' ἡ Δάγνη Κίελλανδ· φοροῦσε ἕνα καπέλο ὁλόσωπρο στυλιωμένο γύρω γύρω μὲ μικρὰ ἀνοιχτὰ ἄχρωμα λουλούδια.

Ὁ Νάγκελ στὴν ἀρχὴ θέλει νὰ φύγῃ· ἔπειτα λέγει:

— Ὁ ἱατρός... θὰ ἦθελα τὸν ἱατρό... .

Γιὰ τὸν Θεό, τί εἶναι ἄρρωστος;

Ὅχι, δὲν εἶναι ἄρρωστος.

Ἔ, τὸ λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ φύγῃ.

Κ' ἡ κυρία τὸν τραβίξε ἀπ' τὸ χέρι ἡ Δάγνη μάλιστα σηκώθηκε κ' ἦθελε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν καρδέλα της. Ὁ Νάγκελ τὴν κύτταξε κ' ἐκεῖνη τὸν κύτταξε. Εἶχε σηκωθῇ μόλις ἐκεῖνος εἶχε πλησιάζει καὶ τοῦ εἶχε πῆ μὲ σιγανὴ φωνή: Πάρτε αὐτὴν τὴν καρδέλα!

Μὰ βρήκε μιὰ ἄλλη θέσι κοντὰ στὸν γιατρό κ' ἐκεῖ ἐκάθισε.

Εἶχε συστήσει λίγο μ' αὐτὴν τὴν ὑποδοχὴ. Ἡ Δάγνη τὸν κύτταξε μὲ καλοσύνη κ' εἶχε θελήσει νὰ τοῦ δώσῃ καὶ τὴν καρδέλα της. Ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατὰ ἴσως νὰ μπορούσε νὰ τῆς δώσῃ τὸ γράμμα γιὰ τὴν Μάρθα;

Σὲ λίγο γύρισε πάλι ἡ ἡρεμία του. Μιλοῦσαν ὅλοι μὲ τόση ζωηρότητα γιὰ τὸ ἕνα καὶ γιὰ τὸ ἄλλο· ζωήρεψε κ' ἐκεῖνος καὶ αἰσθάνθηκε μέσα

τοῦ μιὰ μεγάλη χαρὰ ποὺ ἦτον ἀκόμα ζωντανός. Ζοῦσε βέβαια ἀκόμα, δὲν εἶχε πεθάνει κα' οὔτε ἦθελε νὰ πεθάνῃ. Ἦρρω σ' ἕνα λευκοστροφμένο τραπέζι μὲ ὠραῖα ἀσημένια πιατικά, μέσα στὴν πικρὴ πρασινίδα τοῦ κήπου κάθονταν εὐθυμοὶ ἄνθρωποι ποὺ γελούσαν, μιλούσαν, ποὺ τὰ μάτια τους ἦσαν γεμάτα ζωή. Γιὰ ποιὸν λόγο λοιπὸν νὰ αἰσθάνεται κανεὶς λυπημένος;

— Ἄν εἴστε πολὺ πολὺ καλὸς, θὰ φέρονται τὸ βιολὶ σας καὶ θὰ μᾶς παίζετε καί, εἶπε ἡ κυρία Στένερσεν.

Ἄ, τί ἰδέα!

Ὅταν κ' οἱ ἄλλοι ὅλοι τὸν παρακάλεσαν, γέλασε καὶ εἶπε:

— Μὰ οὔτε ἔχω καθόλου βιολὶ!

Οἱ ἄλλοι εἶπαν πὼς θὰ στείλουν νὰ πάρουν τὸ βιολὶ τοῦ μουσικοῦ.

Ὅχι, εἶπε, καὶ πάλι δὲν θάπαίξε. Ἄλλως τε καὶ τὸ βιολὶ τοῦ μουσικοῦ εἶναι ἐντελὲς χαλασμένο μ' ἐκεῖνα τὰ μικρὰ ρομπινιάνια ποῦχει. Δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ εἶχαν βάλει ἐκεῖ ἡχοῦν σὰν γυαλὶ καὶ χαλοῦν ὅλον τὸν τόνο τοῦ βιολίου· τὸ παίξιμο γίνεται ἀνυπόφορο. Κ' ἔπειτα οὔτε ξέρει νὰ βιαστέξῃ τὸ δοῦλερ, ἀλλήθεια ποτὲ δὲν ἤξερε. Καὶ ἀρχίζει καὶ τοὺς διηγεῖται πὼς ἦσαν ἡ πρώτη καὶ τελευταία φορὰ ποὺ ἔπαιξε μπρὸς σὲ κόσμος διηγεῖται ἀστεῖα ἐπεισόδια καὶ τοὺς κάνει ὅλους νὰ γελοῦν. Ἡ συντροφιά γίνεται ὅλο πὺρ εὐθυμῆ, ὅμως ἡ κυρία Στένερσεν παρατηρεῖ:

— Μὰ ἀλλήθεια εἴστε λίγο πιὸ χλωμὸς ἀπὸ πρὶν!

— Μπα, εἶπε ὁ Νάγκελ, δὲν ἔχει σημασία, δὲν ἔχω τίποτα. Καὶ γέλασε δυνατὰ: πὼς μπορούσαν νὰ υποθέσουν πὼς μπορεί νάχῃ τίποτα αὐτός.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐρχόμενον]

[Μεταφρ. Τ.]

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Η ΣΤΗΛΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΣΤΡΟΦΕΣ

I

Σὲ μέρες καλοκαιρινές, μέρες φωτολουσμένες ποὺ ψέλνανε τὰ κύματα ἐλπιδες μουσικῆς, πόσο οἱ στιγμὲς μοῦ φάνηκαν καλές, εὐτυχισμένες, πόσο, Ζωή, μοῦ φάνηκαν οἱ ὄρες σου γλυκές...

II

Πέρ' ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα, σὲ νύχτες μαυρισμένες μπροστὰ στὴ λάρπα ποθεῖνον μ' ἀναλαμπές μικρές, πόσο οἱ στιγμὲς μοῦ φάνηκαν μαύρες, δυστυχισμένες, πόσο, Ζωή, μοῦ φάνηκαν οἱ ὄρες σου πικρές!

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΠΑΝΝΟΥ

ΣΤΗ ΞΕΝΗΤΕΙΑ

Περνῶ ἡ ζωὴ στὴ ξενιτειὰ δίχως καμιά χαρὰ κ' ὅλα μοῦ φαίνονται βαρειά, κ' ὅλα τὰ βλέπω σκοτεινά.

Δὲν ἔχει φῶς ἡ ἡμέρα ἐδῶ, οὔτε ἡ νύχτα ἐμορφιές, οὔτε δροσοῦλα ἔχει ἡ αἰγὴ, οὔτε πουλιῶν γλυκὲς φωνές.

Τ' ἀηδόνι ἐδῶ δὲν κελαδεῖ, δὲν τρέχει πουθενὰ νερό, κ' ὁ τοῦς μὲ φέρνει στὰ χωριὰ καὶ στὴ βουρούλα [π' ἀγαπῶ...]

— πικροπατίστρα ξενιτειὰ δὲν σ' ἀγαπᾷ, δὲν σ' ἀγαπᾷ!...

Σκόρος

Β. Κ. ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἀγαπητέ μου,

... 20 Ἀδελφάτου 1912

Ἡ ἐξοχὴ μὲ κοίτασε κ' ἄρχισα νὰ νουσταλῶ τὴν Ἀθήνα. Ἰσως πολὺ γρήγορα θὰ σοῦ ἀρξῶ τὸ χέρι. Δὲν ξέρω ἂν φταῖνε τὰ γράμματά μου εἴτε ἡ ἀποκαρριμένη μου ψυχὴ. Μὰ εἶναι καιρὸς τώρα ποὺ νοιώθω τὸν καιρὸ μου ξένο κ' ἔρημο μέσα στὸ ἡρωϊκὸ αὐτὸ κἀδρο. Τὰ μεγάλα βουνά, τὰ μεγάλα δέντρα, οἱ μεγάλες πνοὲς τοῦ ἀνέμου, τὰ τραχεῖα λόγια, ἡ φάσις ὅλη κ' ἡ ζωὴ, κορυθισμένα σ' ἕναν ἀψηλὸ τόνο, μὲ φοβίζουσιν καὶ μ' ἀγριεύουν. Δὲν θὰ μπορούσω ν' ἀντικρύσω ἐδῶ ἀπάνω τὴν ἀγοράδα τοῦ χωρίου. Ὅχι πὼς φοβῶμαι γιὰ τὸ κορμί μου. Ὁ θάνατος, ξέρεις, δὲν μὲ τρομάζει. Κι' ὅσο ἀγριώτερος ἔρχεται, τόσο περισσότερον μ' ἐνθουσιάζει τὸ μεγαλεῖο του. Τ' ἀνεῖρό μου ἦτανε πάντα νὰ πεθάνῃ σ' ἕναν πόλεμο ἢ σὲ μιὰ μεγάλη καταστροφή, νὰ σωριασθῇ κάτω σὺν τὸ δοῦ, ποὺ τὸ ξερίζονε ἡ καταγίδα ἢ σὺν τὸν ψηλὸ κύμα, ποὺ τὸν γκρεμίζει τ' ἀστροπελεῖ. Ἀνεβασμένος στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ καὶ σὺν τὸ ψηλὸ λιθάρι, τὴν ὥρα ποὺ λιασάει ἡ πόρτα, ἀνιερύετοκα πολλὰς φορὲς ν' ἀνοίξω τὰ γεροντικά μου στήθια στὸ βορρῆ καὶ νὰ τοῦ παραδώσω τὴν ψυχὴ μου νὰ τὴ συνεπάσῃ στὸ πέρασμά του. Δὲν ἀξίζει νὰ λυώνῃ κανεὶς! Ἀξίζει νὰ συντρίβεται. Βεβαίως! Μ' ἂν δὲν λογαριάζω τὸ κορμί μου, φοβῶμαι γιὰ τὴν ψυχὴ μου, γι' αὐτὴ φοβοῦμαι.

Κ' εἶναι ἀρροστημένη ἡ ψυχὴ μου. Ἀρροστημένη ἀπ' τὴν ὁμορφιὰ, ποὺ μ' ἀγκαλιάζει.

Δὲν μπορεί νὰ εἶναι ἡρωϊκὸς ὁ ἄνθρωπος μέσα στὴν ὁμορφιὰ τῆς κλῆσης. Ἡ ἀγάπη τῆς ζωῆς γίνεται ἀρρώστια, ἡ θύμηση καὶμὸς, ἡ ἀδυναμία βίαιου. Ἔτσι σιγά-σιγά ἡ ἀσπὴ ψυχὴ ἀρροσταίνεται καὶ χλωμαίνει, σηκωμένη ψηλὰ ἀπ' τὰ βελτονόρια, ποὺ σινεΐθισε νὰ ἔχῃ. Θὰ σοῦ φανῇ καρφένον! Κι' ὅμως τὸ θαύμασα ἐδῶ. Ἔχω τὴ νουσταλγίαν τοῦ βίβλου. Ἀποθήμωσα τὰ μικρὰ καὶ ταπεινὰ πράγματα, τὴν ψευτιά τῆς ζωῆς, τὴν ὑποκρισίαν τῶν ἀνθρώπων, τὸν δόλο τῶν ὁμορφῶν γυναικῶν, ποὺ περνᾶνε μπροστὰ μας πὺρ χαριτωμένες, ὅταν πηγαίνουν ν' ἀπατήσουν τοὺς ἀγαπητικούς τους μὲ τοὺς ἄνδρες τους. Ἀποθήμωσα τὰ ψεύτικα χαμόγελα, τὰ βουκάλα λόγια, τὰ διατηρημένα χαμόγελα, ἀποθήμωσα ὅλο αὐτὸ τὸ ἀποθηματικὸ ἐμπόριο τῆς πολιτείας, μὲ τὴν τοθεῖα του, τὴν κλοπὴ του, τὴς βύκαιές του ζυγαριές. Ἀποθήμωσα ὅτι εἶναι μικρὸ, ψεύτικο καὶ χαριτωμένο. Τί νὰ τὸ κάνω τὸ ἔλατο ποὺ τραγουδεῖ ἀποπάνω μου τὴν ἡρωϊκὴν του ἐπαυτοῖα; Τί νὰ τὸν κάνω τὸν ἀετὸ, ποὺ ζυγιάζει περιήφανα τὰ φτερά του ἀπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μου; Τί ἀδυναμία μου τρέμει μπροστὰ τους. Τί νὰ τὴς κάνω τὴς ὁλόδροσες κοπέλες, ποὺ ὁ Ἔρωτας τὴς ὁδηγεῖ, πρὸς καὶ βράδυ στὴς πλαγιὰς τοῦ βουνοῦ, πίσω ἀπ' τὰ λευκόμαλλα κοπάδια; Καμιά δὲ θὰ χάριση ἕνα γλυκὸ χαμόγελο στὰ χιονισμένα μου μαλλιά. Ὅμως στὴν πολιτεία θ' ἀγοράσω ἕνα φιλὶ ἀπὸ τὰ πιὸ δροσινὰ χεῖλια, ἀπ' τὰ χεῖλια τῆς Ἀρτέμιδος, τὸ ἴδιο φιλὶ ποὺ ἀγοράζει ἐδῶ ψηλὰ ὁ βοσκὸς μὲ τὰ νεῖατά του καὶ τὴ λεβεντιά του. Ἀγορασμένο, θὰ πῆς. Μὰ τί τάχα; Χωρὶς ἀγάπη, θὰ πῆς. Καὶ τί μὲ τούτο; Μήπως κ' ἡ πὺρ ἀδόλη ἀγάπη

βιασάει περισσότερο ἀπὸ μιὰ στιγμὴ; Σταθήκανε δοῦλοι πιστοὶ στ' ἀρενικὰ τους καὶ τοὺς χαρίσανε λάτρα πληρωμένη, ὡς τὴν τελευταία τους στιγμὴ, ποὺ δὲν τὴ βρήκανε ἀπ' τὴν ἀγάπην τῆς γυναίκας καὶ τῶν παιδιῶν τους. Ἦνα φιλὶ πληρωμένο, στὸ τέλος, εἶναι πάντα ἕνα φιλὶ. Καὶ σὺν πετάξῃ ἀπ' τὰ χεῖλια μας, δὲν μᾶς ἀφίνει πίσω του πίκρες καὶ παρῶνα. Τὸ φαρμάκι ὅμως, ποὺ ἀφίνει κῶπτε φεύγοντας τὸ ἔρωτικὸ φιλὶ, φεύγοντας γιὰ τὸ φούριξε σὺν τῇ πεταλούδῃ ὅλα τὰ μέλη τῆς ψυχῆς μας, εἶναι συχνὰ αἰώνιο. Τὴ φαρμάκῃ του τὴ σβῶνει μονάχα ὁ θάνατος καὶ κῶπτε οὔτε αὐτός.

Μὰ μὲ ξέσπρε σὲ φλυαρία, ποὺ ἴσως νὰ μὴν ἔχῃ καὶ τὸν τόπο τῆς, ἡ ἀρροστημένη μου ψυχὴ. Τώρα καταλαβαίνω πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ τὴ φέρω ἐδῶ ἀπάνω. Ἦτανε ψυχὴ γεννημένη μετὰ τὰ τρίστρατα τῆς πολιτείας κ' ἀπογυρεύει τὰ μικρὰ καὶ ταπεινά. Παρῶνον σοῦ φαίνεται; Δὲν εἶναι καθόλου παρῶνον. Μέσα στὰ μικρὰ καὶ τ' ἀδύνατα, οἱ ἀρροστημένες ψυχὲς νοιώθουνε τὴ μικροῦλα τους πνοή, σὰ σφουγνα. Μέσα στοὺς ἡσυχούς τῆς ψευτιάς, τῆς ὑποκρισίας, τῆς κακομοιριάς, χαίρεται κανεὶς πλατιότερα τὸ λίγο φῶς, ποὺ κρύβει μέσα του. ἔχει παραπάνω καὶ τὴν ὠραία ἡδονὴ νὰ περιμερῶνῃ, νὰ φτῆνῃ καὶ νὰ ραπτεῖ. Ν' ἀγοράξῃ ἀκόμα τὸ φιλὶ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ νὰ τὸ χαίρεται περιήφανος γιὰ τὴν ἀγορασμένο, στὸ παζάρι τοῦ ἔρωτος, ποὺ οἱ ἡλίθιοι θαρροῦν πὼς τὸ κερδίζουν μὲ τὴν παλληκαριά τους καὶ τώχουν ἀκριβοπληρωμένο μὲ τὸ αἷμα τους.

Ἰσως νὰ σοῦ φαίνομαι ἀπαίσιος. Τὸ νοιώθω. Μὰ στὰ χρόνια μου — ἀπῆσα τὰ οὐδύνα — κερδίζει κανεὶς μιὰ μεγάλη σφύρα. Τὴ σφύρα τοῦ μίσους. Κατεβαίνει στὴν πολιτείαν γιὰ νὰ μισῶσι, ν' ἀναγέλωσι, γὰ συμπεριεῖ. Εἶναι ἡ ἐξοχὴ ποὺ ξεορλάει κανεὶς τὴ χρεὶ τῆς ζωῆς του. Ἐδῶ ἀπάνω δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ τὸ κάνει. Ὅλα εἶναι ψηλότερά μου, δυνατότερά μου, ὁμορφότερα καὶ καλύτερα. Ζητᾶνε λατρεία καὶ θαυμασμό. Ὅμως ἀρκετὰ λάτρεψα κ' ἀρκετὰ θαύμασα στὴ ζωὴ μου. Τώρα ἤρθε ἡ ὥρα τοῦ μίσους. Ξαναγυρίζω στὴν πολιτείαν!

Ἀπὸς σου

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Α Σ Ο Φ Ο Σ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἀλίκη Παπαχερίτου

ΤΙΣ πρώτες ἡμέρας τοῦ Ἀδελφάτου, μᾶς παρουσιάσθη ἡ Ἀλ. Μαρία Κατοπούλη, μὲ τὴν «Ζωζόν» τοῦ Μπερνατιάν, μιὰ νέαν ἡθοποιό, τὴν Ἀλ. Ἀλίκη Παπαχερίτου. Σὲ μιὰ πρώτη ἐμφάνισι προσέχεις ξεχωριστὰ μερικὰ πράγματα, ποὺ, γιὰ ἕνα γνώριμον πρὸ ἡθοποιό, δὲν σοῦ εἶναι ξένα, καὶ τὰ παίρνεις ἔτσι, ὅπως εἶναι, καλὰ ἢ κακὰ. Ἐδῶ τὸ καθεὶ ἐνδιαφέρει, γιὰ τὸ βλέπωτε τί πρέπει, τί μπορεί νὰ περιμένουμε ἀπὸ τὸν νέο καλλιτέχνη. Τέτοιες βραδεῖες εἶχαμε τότε, στὴν ἀρχὴ τῆς «Νέας Σμηνῆς» μὲ τὸν ἀκούραστο Χρησταμάτο, ποὺ ὁλοένα κωμικοῦσε καινούρια ταλέντα. Θυμοῦμαι αὐτὴ τὴ στιγμὴ μιὰν εὐγενεὴ κόρη, τὴν Εἰμαρμένη Σανθάκη. Ἰσως γιὰ τὴν Ἀλ. Παπαχερίτου ξαναέρρηναι ἀόριστα τὴ ζωντανὰ ποὺ ἔχει ἀμυγλίνει ἀπὸ τότε σ' ἐκείνους ποὺ παρεκολούθησαν τὸν δρόμο τῆς «Νέας Σμηνῆς».

Τὸ κοινὸν ἐπαδέρχθη· τὴ νύκτ' ἠθοποιῶ θυγατρὶ. Σὺ μοὶ βράδυνον — τόσῳ τὴν εἶδα κ' ἔπειτα ἔλαρα ἀπὸ τῆς Ἀθήνας — δάσκαλον νὰ δώσῃς ἓνα ποταμίον. Ὅμως καὶ μοὶ αὐτοῦτ' αἰσθάνω πολλὰς γοῆς· κρῖναι μὲν οἷς λίγες γοῆμαίς της, σκεδὸν ὅτι καὶ μοὶ καλοδοκῶντ' ἐλπίσιν. Ὅχι μὲν λεγομένης, ὅμως μὴ τὸ αὐθόρμητον ποὺ ἔχει ἡ πρώτη ἀνεπιτήδευτη παιδεία.

Τὸ βιβλίον της Ἀννῆς στήν «Ζωὴν», ἡδονατισμένης ἡμέρας ἀπὸ μεγάλη ἁρμόνια, ἦν καὶ δικό της, τῆς νέας ἡθοποιῶν ἀγά καὶ ρυθμικῶ, σὺν πάλμῳ σαφὲς ποὺ ὅκωρα τριγυρᾷ γύρω πρὸς μέτρον. Ἦν αὐτὸ καὶ ἵτοιμα τὸ κοινὸν — γυναικεῖο ὁλοκλήρ — νὰ γένοι πάνο σὲς φρεσὶν ἀνοσιγνώστους συννεφιάς. Τὴν φαντασίαν σὺν ῥόλῳ τῆς Ἀννῆς καὶ στὴ «Νεαὴ Πολιτεία» τοῦ Ντ' Ἀνδρέας, ποὺ εἶναι λόγος νὰ τὴν δώσῃ πολὺ γλῶσσαν ὁ θάνατος τῆς Ἀδὸς Κατοποῦλ. Πονετικὴ ἀδελφὴ, ἀτολμὴ καὶ δειλὴ ἐρωμένη, ὑποτακτικὴ στὴν προσταγὴ τῆς Μοίρας, ποὺ Μοῖρα γι' αὐτὴν εἶναι τὸ θέλημα τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἡ βουβὴ δυστυχία τῆς Ἀννῆς, τῆς τυρλῆς γυναικὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Με ποιήσι καὶ μὲ ἀλήθεια θὰ ζωγραφίσῃ τὴν παρθενικὴν γυναικα, ποὺ ἔλασε ὁ συγγενεὸς. Μὰ ποῖος εἶπε πὺς δὲ θὰ μπορούσαν νὰ παῖξῃ καὶ ἄλλως ῥόλους ἀκόμα, ἔξω ἀπὸ αὐτοὺς; Εἶναι φυσικὸς ποὺ δείχνουν, κινεῖ στὴν τρυφερότητα, καὶ δύναμι, ὅχι συνηθισμένη, σὺν ἔλθῃ ἢ σιγῇ. Μὰ καὶ ἡ φωνὴ της, πρὸ στυγερῆ καὶ δλοῦνα πρὸ δερμένη, θὰ πᾶρῃ αὐτὸ ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ μὴ φαίνεται πὺς σκορπᾷ ἢ τόπο εὐχάριστη δόνησις.

Μόλις δεκαεπτὰ χρόνιον.

Ὁ πρῶτος διδάσκαλος τῆς Ἀδὸς Παπαχρήστου ἔχει δικαίωμα νὰ θεωρηφινεῖται. Μολοντοὶ ὁλοῦν ἀπαρνέται ἢ μαθήτρι τὸν διδάσκαλον. Ἔτσι πάντα γίνεται. Ὁ κ. Σιγῆλας πρέπει νὰ εἶναι εὐχαριστημένος. Τίποτε δὲν ἵσχυρεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὰ πρὶν γινάσκων σὺν κόσῳ, νὰ πᾶρουν τὸν δρόμον πρὸς τὸ ἐμπρὸς.

Βαλεῖα καὶ συγκαταμένη ἡ σήμερον ὑπόκρισις. Πάνο σὲ πρῶτον ποὺ δέχεται τὸ εἶναι μέσα ἀπὸ πηγὴ βιβλιότητος, ἕνας καριτισμὸς ποὺ μόλις τὸν διακρίνεις, ἕνα ἀνεπὲγγοισμὸς νὰ μεταδίδῃ τὸ πάθος, τὴ συγκίνησι, τὸν παρρησιῶ. Στὸν ἥμισυ τὸν ματῶν φλεγονται, λαγίζων ζοῖες. Καὶ στὴ ζωὴ τὸ ἴδιον· τὴν ἐλεγκτικὴν ὁμοῖς ζωὴν ἐκείνην ποὺ ὅταν τὴν συναντήσῃ σὺν δρόμῳ τὸν ὁ τεχνίτης, στὰ μέρια της θὰ ὑποτάξῃ τὴν τέχνην του.

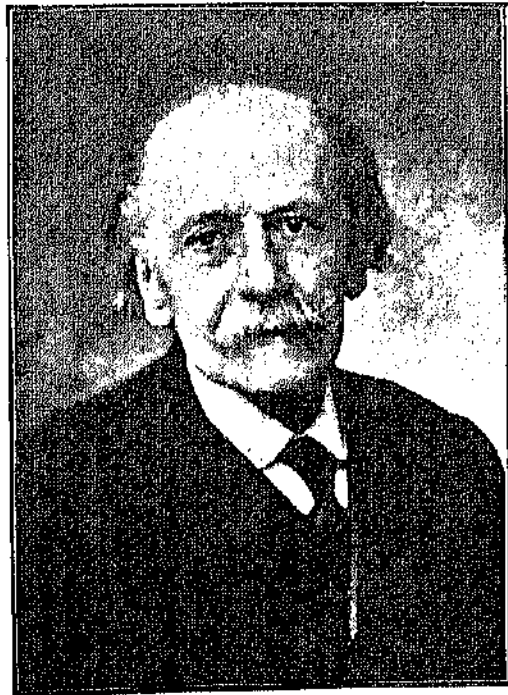
Ἡ ἴδια ἡ σκηνὴ τοῦ θεάτρου, μαζί μὲ τὴ μελέτη, διδάσκαλος στὴν τέχνη τοῦ ἡθοποιῶ. Φιλάνει νὰ ἔχῃ φωνὴν ἀδελφίτη. Ἡ Ἀδὸς Παπαχρήστου τὴν ἀδελφίτην φωνὴν τὴν ἔχει. Πιερρετὶ νὰ ἐμπιστευθῇ σ' αὐτήν.

Κ. Μ.

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Τοῦλῖος Μασσενέ

Ἡ γαλλικὴ μουσικὴ τέχνη ἐθρήνησε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς τὸν θάνατον ἑνὸς τῶν ἐλκετατέρων συγχρόνων ἀντιπροσώπων της, τοῦ Τοῦλῖου Μασσενέ, ποὺ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐβδόμηντα ἑτῶν. Ἐγεννήθη τὸ 1842 εἰς τὸ Μοντιό πλησίον τοῦ Ἀγίου Στεφάνου τοῦ Ἀεγίηρος. Ἀπὸ μικρῆς ἡλικίας εἶχε φανερώσει τὴν μεγίστην πρὸς τὴν μουσικὴν κλίσιν του. Ἐνδεκαετῆς ἐτιμήρητο διὰ νὰ ἀπουδίσῃ εἰς τὸ Ὑδρον τῶν Παρισίων καὶ ἐξερχολούθησε συστηματικῶς τὰς ἀπουδίας του ἔξω διδάσκαλον τὸν Ἀμπρόσιον Θωμάν. Τὸ πρῶτον μουσικὸν ἔργον του ἦεν μία ὁπερέττα, ποὺ τὴν ἔγραψε μαζί μὲ τὸν Βιλλέξ. Κατὰ τὸ 1863 ἔλαβε τὸ μέγα βραβεῖον τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Πρώτης. Ὅταν ἐπέστρεφεν εἰς τὸ Παρίσι ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν ἐπεσκέ-

ΛΟΥΙΣ ΜΑΣΣΕΝΕ

φθῇ τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἀυστρίαν καὶ κατὰ τὸ ταξιδίον του συνέθεσε τὰς «Σαινὰς Χαροῦ» καὶ τὰς «Ὀδυσσεὺς ἀκηνάς». Ὁ πρῶτος μουσικὸς θριάμβος του ἦτον «Ὁ Βασιλεὺς Λυγὸς», ποὺ ἐδόθη εἰς τὴν Ὁπερὸν τὸ 1877. Ἐκτοτε ἐγνώρισε τὴν μεγάλην καὶ ἀληθινὴν ἐπιτυχίαν μὲ ἀδιάκοπον σειράν ἔργων του, ποὺ ἐνθουσιάζαν τὸ μουσικὸν γαλλικὸν κοινὸν καὶ τοῦ ἐξοριστάζαν διαρκῶς φήμην μοναδικήν. Τὰ ἔργα τοῦ Μασσενέ, μελοδράματα καὶ κομικὰ μελοδράματα, εἶναι τὰ ἐξῆς κατὰ χρονολογικὴν σειράν διδασκαλίας:

Ἡρώδης, θεῶν Βρυξελλῶν 1881, Παρίσιον 1884. Μανόν, ὁπερα-κομικὰ, 1884. — Σιδ, ὁπερα 1885. — Ἐσκαρλιμόντ, ὁπερα-κομικὰ 1889. — Ὁ Μάγος, ὁπερα 1889. — Βέρθερος, Βιέννη 1893, Παρίσιον 1893. — Κοιδνοκαρμωσία, μπαλλέτο, Βιέννη 1895. — Θάξ, ὁπερα 1894. — Τὸ Πορτραῖτο τῆς Μανόν, ὁπερα-κομικὰ 1894. Ναβαρράς, Λονδίον 1894, Παρίσιον 1895. — Σακρῶ, ὁπερα-κομικὰ 1897. — Σταχτοπούτα, ὁπερα-κομικὰ 1901. — Ὁ Θανατοποιὸς τῆς Παναγίας, Μόντε-Κάρλο, ὁπερα-κομικὰ 1904. — Ἀριάδνη, ὁπερα 1906. — Βίκχορ, ὁπερα 1909. — Δὸν Κιζώτης 1910. — Τερξί, Μόντε-Κάρλο 1907, ὁπερα-κομικὰ. — Ρόμη, Μόντε-Κάρλο 1912, ὁπερα 1912. — Ἡ μεγάλη αὐτὴ παραγωγή τοῦ κατηγορήθη ὡς ἐλάττωμα τὸν ἀνῆλμασαν ἀντισχεδιαστήν, ἀλλ' ἡ συστηματικὴ καὶ ἀδιάκοπος ἐργασία του δὲν σημαίνει ὅτι εἰργάζετο καὶ ταχέως. Εἰς ὅλον τὸ ἔργον τοῦ Μασσενέ δὲν ὑπάρχει σκηνὴ ποὺ νὰ φανερώσῃ ἀμέλειαν ἢ ἐργασίαν βιαστικὴν. Ἦτο πολὺ ἀκριβολόγος εἰς τὴν τέχνην του. Καὶ αἱ ὀλίγη ἀποτυχία του πρέπει ν' ἀποδοθοῦν περισσώτερον εἰς τοὺς λιμπρετίστας του, ἢ ἀκόμη εἰς τὴν ἐκκολίαν μὲ τὰς ὁποίας ἐδέχτο ποιήματα, ἀσύμφορα πρὸς τὴν μουσικὴν του.

Ὁ Μασσενέ συγγενεῖται πρὸς τὸν Γκαυνὸ μὲ τὴν τρυφερότητα τῆς μουσικῆς του, πρὸς τὸν Ματθιόξ, Μπιζὲ καὶ Σαῖν-Σαῖν μὲ τὴν γραμμικότητά του καὶ τὸν συμφωνικὸν χρωματισμὸν του. Κατέχει σανάμι θέσιν παρὰλευρὸς τοῦ Ματθιόξ καὶ τοῦ Βέρδι μὲ τὰς δραματικὰς τοῦ ιδιότηας, μὲ τὴν ἀρεσκὴν ἐπενέργειαν ἐπὶ τοῦ κοινῶ, μὲ τὸ αὐτόματον τὸν τόνον του.

Ὁ Μασσενέ ἐθαύμαζε πολὺ καὶ τοὺς ἀμνηστὸς τῶν σχολῶν τῶν ἀντιθέτων πρὸς τὴν ἰδιότην του: τὸν Ριχάρδον Βάγνερ καὶ τὸν Κάουαρι Φράνκ. Ὑμῖναι μὲ ἄπειρον ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν *Τριτοῦσαν* ἢ διὰ τὰς ἰδιότητες, ἀλλ' ἀπέφηνεν ἐντελῶς νὰ τοὺς μαρτυρῇ. Ἡ μεγαλύτερα ἀξία τοῦ Μασσενέ, ἐνῶπιον τῆς ἰστορίας, δὲν θὰ εἶναι τόσον, ὅτι ἐφέρε μελωδίας ἀναβρυσάσας ἀπὸ τὴν καρδίαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅτι ἀπεκατέστησε λογικὴν ἰσορροπίαν μεταξὺ τοῦ ἁρμοῦ καὶ τῆς συμφωνίας καὶ ὅτι συνέτεινε μετὰ τὸν Ματθιόξ καὶ παρὰλλήλως μὲ τὸν Μπιζὲ, τὸν Σαῖν-Σαῖν καὶ τὸν Σαμποῖ νὰ ἐπισφραγίσῃ ἡ ἐνωσις καὶ ἡ συμφωνία τῶν δύο ἐκρηκτικῶν στοιχείων εἰς τὸ νεώτερον λυρικὸν δράμα. Ἐκράτησεν ὅλην τὴν γαλλικὴν τέχνην εἰς ἓν ὁρθὸν διάμεσον μεταξὺ τῆς γερμανικῆς καὶ ἰταλικῆς τέχνης.

Ὁ Μασσενέ ἐξορμήτισε καὶ καθηγητὴς τῆς συνθέσεως εἰς τὸ Ὑδρον τῶν Παρισίων ἀπὸ τοῦ 1876 μέχρι τοῦ 1896. Ἐγραψε καὶ «Ἀναμνήσεις», αὐτοβιογραφικὰς τῆς περιουσίας. Ἀνέκδοτα μουσικὰ ἔργα του ἀρῆκε τὸν «Πανοῦργον», τὴν «Κλεοπάτραν», τὸν «Ἀραδιν», μελοδράματα, καὶ τὰς συμφωνίας σουίτας «Σουίτα Τεατράλε καὶ Σουίτα Παρνασσική».

ΜΟΥΣΙΚΟΣ

Μετὰ ἀνάμνησις

Τὸ 1885 ἐπῆγα εἰς τὸ Παρίσι διὰ νὰ τελειώσω τὰς ἀπουδίας μου. Δὲν εἶχα κανένα κατὰλληλον νὰ με ἀηγήσῃ διὰ τὴν εἰς τὸ Κονσερβατοῦρ εἰσαχθῇ μου καὶ ἴδιος νὰ με συστήσῃ εἰς τὸν *μαίτη* Μασσενέ εἰς τοῦ ὁποίου τὴν τάξιν ἐπὶβου νὰ εἰσέλθω.

Ἐνθρήθη ὅτι εἰς τὸ Bois Colombes, πλησίον τοῦ Παρισι, ἔμενεν ἕνας συμπολίτης μου, παλαιὸς φίλος τοῦ πατρὸς μου, ὁ μουσικογράφος Φρειδερίκος Στήβενς. Ἐπῆγα κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτόν. Ἐνα γραμματικὴν του πρὸς τὸν βιβλιοθηκῆριον τοῦ Κονσερβατοῦρ κ. Σουκέ μοὶ ἀνοίξε τὸν δρόμον.

Ὁ Σουκέ, ἕνας καλὸς καὶ εὐγενεὺς γεροντάκος, μὲ ἐδέχθη μὲ πολλὴν προσήνεια καὶ μοὶ ὑπεσχέθη, ἀπὸ ὑποστὸ τὴν εἰσηγήριον δοκιμασίαν μου νὰ με συστήσῃ ὁ ἴδιος εἰς τὸν Μασσενέ.

Πραγματικῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀπὸ εἰχον ἤδη γείνη δεκάτῃς εἰς τὸ Κονσερβατοῦρ, ἔλατε, μοὶ εἶπε, νὰ σὺς συστήσω εἰς τὸν διδάσκαλον. Τὸν εἶχαμεν εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον τῶν παρὰδύσεων τῶν καθησμένων ἐμπρὸς εἰς τὸ πύον, ἕνα παλαιὸ ἔργο. Τριγύρω του οἱ μαθηταὶ του, ὁ Σαβιὲ Λερού, ὁ Καίτρε, ὁ Μπέμπεργ, ὁ Φερδὸνης καὶ δύο ἄλλοι. Ἦτο τότε ὡς σιμωναπέντε χρόνων ὀλίγον φραλακρὸς, μὲ τὶς πλάτες ἐλαφρῶς ανυτωμένες.

Δέκαψε τὸ μῦθμά του μόλις μὰς εἶδε καὶ ἀπὸ εὐμαθε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς μας, μὲ ὤλην ἐκείνην τὴν ἀπλότητα καὶ εἰλικρινὴ καλωσύνην ἢ ὅποιον τὸν διέκρινε:

— Περᾶτε, μοὶ λέγει, μετὰ δύο ἡμέρας καὶ φέρετέ μου ὅτι ἔχετε συνθέσει.

Εἶχα φέρει ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ὅπου πρὶν ἐπισπύδαζα, μίαν ἀρετὰ ἀγκώδη ἀποσκευὴν, συμφωνίας, εἰσαγωγῶν, ῥομμάτων καὶ χιλιῶν ἄλλων συνθέσεων τοῦ εἶδους.

Τοῦ τὰς ἐκονήλασα ὅλας! Μὲ πολλὴν προσοχίαν τὰς ἔβλεπε μπροστά του καὶ ἄρχισε νὰ τὰς διαβάξῃ προσεκτικῶς, ὁμοιογενικῶς μίαν, μίαν, καὶ ἐνθυμῶμαι, πὺς ἐξυποῖσε ἡ καρδιά μου καὶ ποὺ ἐγύριζε φῶλλον καὶ πὺς τὸ μάτι τῶν κατόπιν σιμωθῶν μου τὰ ὅσα παρὰκολούθησαν τὴν ἐκτέλεσιν ἐπάνω εἰς τὸ χορτὶ, μοὶ ἐφάνετο πὺς τὴν διατριποῦσαν περιφρονητικῶς, ἀδυσπᾶστα.

Ἀπὸ ἐκτελέσεως τὴν ἀνέγνωσιν μ' ἐκτόξευε πίσω ἀπὸ τὴ γυναικα του καὶ μὲ ἕνα τόνον φωνῆς εἰς τὸν ὁποῖον ἐτήχη πολλὴ ἐπιτίμια, ἀλλὰ καὶ κακὰ ἀσέβητους ἐιρωνείας:

— Γνωρίζετε πολλὰ, μοὶ λέγει, ἀλλὰ ὅχι καὶ ἀρετῶς. Ὅλα αὐτὰ ἐδῶ εἶνε ἀρεθολογικῶς ἰταλιάνικα...

Ἐμῖνα ἑνὸς, σκεδὸν ἀποσπασμένου.

Τὸ ἐνῆλσε καὶ μὲ ἕνα προσαιτωτικὸν χαμόγελο κτωπὸν με ἔλαβ' εἰς τὸν ὅμον — ὁ ἄρχος, μοὶ λέγει, ἔχετε ἀρετὴν τῶν, μέναι ἐδῶ μαζί μας, παρὰκολούθησα τὰς ἀσκήσεις μας καὶ ποὺ γρήγορα θὰ συνειδέσθε καὶ θὰ σιμωθῶσθε μὲ τὸ ἦθος καὶ τὴν τεχνικότητά τῆς σχολῆς μας.

Ἐτέρωσαν ἀπὸ τότε πολλὰ χρόνια καὶ εἶχα ἐξοίσει τελείως τὴν σκηνὴν αὐτὴν τῆς πρώτης μου γνωριμίας μὲ τὸν διδάσκαλον. Τῆς πρῶτης διαβάζοντες τὴν ἀναγγελίαν τοῦ θανάτου του μοὶ ἐξεπλήχθη μπροστά στὴν ἀξέφην μου σὺν ταυνία κινηματογράφου.

Δ. Σ. ΚΑΥΡΑΚΑΣ

Ἀλέξανδρος Καραμανλῆς

Τὴν πρῶταν τῆς 29 Ἀπριλοῦτον προσέφερε καὶ ἡ ἡλικίας τὸν αἰμάτινον ἥθρον τῆς εἰς τὴν ἀεροπορικὴν ἐπιστήμην. Ὁ ἀεροπόρος Ἀλέξανδρος Καραμανλῆς, ἐπιχειρήσας τὸ βενετικὸν ταξιδίον του ἀπ' Ἀθηνῶν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΔΗΣ

μέχρι Πατρῶν, εἶρε τὸν θάνατον εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου του, πηγίς εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, παρὰ τὸ χωρίον Στόμιον. Τὸ ἀεροπλάνον του, συναντήσαν ἰσχυρὰ φέματα ἀέρος, παρεπείθη ἢ ἐπαθε βλάβην τινὰ καὶ ὁ Καραμανλῆς, ἀπὸ ἀπεπειρώτη δις νὰ προσγειωθῇ καὶ δὲν, τὸ κατώρθωσεν,

Έτσι τον αντίθετον φερμέτον του άιρος, έστιν τις της δύσεως και αντίθετά πάλιν ημισείας και πάλιν άιρος, πρὸς τὸ άιρον κίρμας του ανήθους ήσυχου Καρινθιακού κάλπου, εἰς ἀπόστασιν 3ου μέτρου από της ξηρῆς.

Χωρικά τὴν ἔβλεπαν από την παραλίαν νά πνίγνται και δέν ήμποροῦσαν νά τοῦ δώσουν καμία βοήθειαν. Καί όταν μετὰ μίαν και ήμισίαν ὥραν νερός λεμβοχίτης άνευσε τὸ πτόμα του, παρασηρθέν από τὸν φερμάτον πρὸς τὰ 15ου μέτρι μακρὸν τοῦ τόπου της καταστρώσεως, οἱ ἴδιοι χωρικά τὸν έθρήνησαν πρώτοι και έφταναν τὸν νεκρόν του με άνθη περθμένα αἱ κόραι τοῦ χωρίου.

Με ήράκλειον παρίστημα, με ὠραίαν ἀπολλώνιον μορφήν, ὁ Καρμαρινάκης ήτον ὠραίος και τήν ψυχὴν και μέγας τὸ φρόνημα, δούτι μόνον εὐγενεῖς πύθοι καί γενναῖα ὀρμή έδηγοῦσαν τήν ζωήν του τήν πλημμυρισμένην από νεότητα και πόλιν. 24 μόλις έτων, πλούσιος, μαρμαρωμένος ήμποροῦσε νά χορή τήν ζωήν με ήλιος τῆς κοσμικῆς ἀπολαύσεως της, έπρωτίμηνεν ὅμως ἀντ' αὐτοῦ ν' άφροισωθή εἰς μίαν ιδέαν και έφλοδῶχεσε νά συνδέσῃ τὸ Ἑλληνικόν ὄνομα με τήν νέαν ἐπιστήμην, πού ζήκει τήν κατάντησιν τοῦ άιρος.

Ἡ νέα θεότης δέχεται διαδοῦς της μόνον τοὺς τολμηροὺς, διότι τὰ θύματά της πρέπει νά κλείουν μέσα εἰς τήν ψυχὴν των δυνατὴν τήν περιφρόνησιν πρὸς τὸν θάνατον. Καί ὁ Καρμαρινάκης ήτον από τοὺς τολμηροὺς αὐτοὺς περισσότερον από τολμηρός, ἐπεὶδὴ εἶχε τήν πρηνισθήσιν τοῦ θανάτου και δέν τὸν ἀπέφραγε τὸν έπιταλιόσσε με έπάρκειαν τοῦ κινδύνου, εἰς τὸν ὅποιον εξετίθετο. Ἐξήγησε νά σημειώσῃ μεγάλην ρεκάρ ὄρους και ήτο σερνῶς υπερόψιμος, πού τὸ κατώρθωσε δύο φορές. Ἦμνησε νά εἶπῃ κανείς, ὅτι τὸν προσελάυνεν ὁ κίνδυνος, ὅπου τὸν έκατοῦσαν αἰχμάλωτὸν της και ἡ εὐγενὴς φιλοδοξία. Ὑπὸ τήν ἔσπιν αὐτὴν κάλλιστα πρέπει νά ὀνομασθῇ ήρωας. Ἐσέφηθη νά κέρη τὸ ἐνάντιον ταξίδιον αἰς Ἀθηνῶν μέχρι Πατρῶν. Τὸ έπεχείρησε πρὸ μηνός και ἀπέτυχε, διότι ὁ άίρος τοῦ εδείχθη έθρικός. Εἶδε τοὺς κινδύνους και δέν ήλιψε γνώμην. Τὸ έπεχείρησε και δεύτεραν φοράν και εἶρε τὸν θάνατον. Ἐξοῦσε μέσα του δυνατὸς ὁ πτόμας τὸν μεγάλων έπιχειρήσεων. Πρὸ ὀλίγων ήμερῶν μού έλεγε:

— Φιλοδοξῶ ν' ἀνέλθω εἰς ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλότερον ὕψος, ἂν ήμπορῶ εἰς 6,000 μέτρα, και ἂς πεθάνω εκεί.

Και βότερον, με μίαν θαυμαστὴν γαλήνην και με φανεράν τήν ἀποφασιστικότητα προσέθετε:

— Φιλοδοξῶ ακόμη νά κίρνω ἓνα ταξίδι από τὰς Ἀθῆνας εἰς τήν Θεσσαλονίκην, εκείθεν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν και αἰς εκεί εἰς τήν Βιέννην.

Καί όταν τοῦ εἶπαι, ὅτι γνωρίζω καλά τήν Θεσσαλονίκην, μού εξήγησε λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ της θέσεως της και ἂν υπάρχῃ κατάλληλον μέρος διὰ νά προσγειωθῇ μέσα εἰς τήν πόλιν.

Τὸν συνέντησα μετ' ὀλίγας ήμέρας και μού εἶπε:

— Όταν κίρνω τήν πτόσιν από τὰς Ἀθῆνας εἰς τὰς Πατρῆς, θά έπιχειρήσω και τὸ ἄλλο τὸ μεγάλο ταξίδι πού σοῦ έλεγα. Ἐδιάλεξα και τὸ μέρος της Θεσσαλονίκης, ὅπου θά προσγειωθῶ.

Ἀν έξυῖσες, θά τὸ έκιμνεν. Ἡ ἀπόφασις ἡ σταθερά εξογραφίετο βιαστικά εἰς τὸ βλέμμα του και εἰς τὸν τόνον της φωνῆς του.

Ἐπείθανεν ὡς έπιθυμοῦσε. Καί δι' αὐτὸ ἡ μορφή του και κατὰ τὰς στιγμάς τοῦ ἀγωνιόδους θανάτου

του δέν έχασε καθόλου τήν γαλήνην της, οὔτε ὁ πτόμας ἡ ἡ θλίψις ήμύρησε νά διώξῃ από τὰ χεῖλη του τὸ ελαφρότατον χαμόγελό του, πού ὁμοιάζε μία παραφρόνησις πρὸς τὸν θάνατον. Ἐπείθανεν ὡς ήρος. Καί έτσι μόνον οἱ δυνατοὶ δικαιώνεται νά τὸν θρηνησοῦν και νά εἶπουν μαζί με τὸν ποιητὴν μας:

Πρὶν πάρ' ἡ μεγαλόφυχη πνοή, χαρὰ γερρίζει.

Ἄστραψε ἥως ν' ἐγνώριζεν ὁ νῦς τὸν ἑαυτοῦ του.

Οἱ κόραι γόρου του άνασαν καρῶνες νά τοῦ εἰζῶνεν.

Ἀπομηνάρι θαυμαστὸ έρμιῶς και μεγαλείου,

Ὅμορφε έξενε και καλέ και στὸν ἀνθὸ της νιότης

Ἄμει, και δέξον από γυαλό τοῦ δυνατοῦ τήν αἰάψην.

Οἱ αἰετοὶ αὐτοὶ θά ήσαν τὸ καλύτερον ἐπιτύμβιον διὰ τὸν Ἀλέξανδρον Καρμαρινάκην, τὸν πρώτον αἰρῆτινον φέρων, πού προσέφερε και ἡ Ἑλλάς εἰς τὸν νέον εὐγενὴ ἀγῶνα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

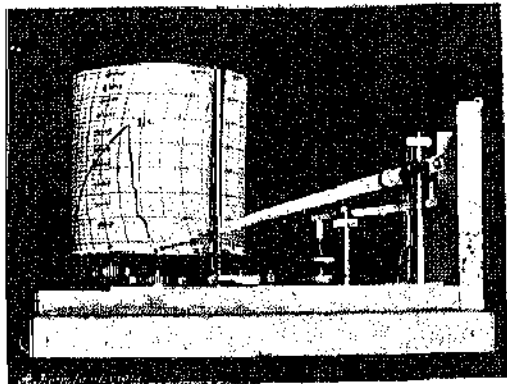
Π. Π. ΒΟΥΤΣΙΡΙΑΣ

Τὸ ρεκάρ τῶν 3,050 μέτρων

ΤΗΝ 5ην πρωτὴν της Κυριαχῆς 19 Αὐγούστου, ὁ Ἀλέξανδρος Καρμαρινάκης έσημείωσε νέον ρεκάρ, ἀνώτερον τὸν προηγουμένον πτήσεών του, ἀνελθὼν εἰς ὕψος 3,050 μέτρων και τοῦτο δεικνύεται ἐκ της φωτογραφίας τοῦ αὐτογράφου ὑψομέτρου του, εἰσγεῶς καταχωρηθέντος.

Χάριν τὸν ἀναγνωστὸν τὸν «Παναθηναῖον» παραθέτομεν τήν περιγραφὴν τοῦ αὐτογράφου ὑψομέτρου, τὸ ὅποιον μεταχειρίζονται οἱ ἀεροπόροι.

Ἡ λειτουργία του εἶναι ἁπλῇ, τὸ κύριον μέρος τοῦ ὀργάνου εἶναι δύο τίμπαυι ἐντελὸς κενὰ άέρος. Τὰ

Τὸ αὐτόγραφον ὑψόμετρον

ἐπίπεδα τούτων, συναντῶνται διαφόρους βαρομετρικὰς πιέσεις, ἀνερχομένου ἢ κατερχομένου τοῦ ἀεροπλάνου, ἀνιφθοῦνται ἢ καταπίπτουν ἀνεπαίσθητως. Τὴν μικράν ταύτην ἀλλοίωσιν αἰσθάνομεν διὰ καταλλήλων μοχλῶν, οἱ ὅποιοι καταλὶγγουν εἰς γραφίδα, γράφουσιν συνεχὴ γραμμὴν ἐπὶ ταινίας χάρτου βαθμολογημένης, εὐρισκομένης ἐπὶ της κοιλίνδρικῆς ἐπιφανείας κοιλίνδρου περιστρεφομένου περὶ άξονα δι' ὀρολογικοῦ μηχανισμού. Ἡ καμπύλη τὴν ὁποίαν γράφει ἡ γραμμὴ σημειώνει τὸν χρόνον και τὰ διαφορὰ ὕψη εἰς τὰ ὅποια ἀνέρχεται τὸ ἀεροπλάνον.

Κ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΘΕΤΡΙΚΕΣ ΜΑΣΚΕΣ

δρά Ζ. Παιωντωνίου

ΟΛΟΣ ὁ ἀνδρικός πλῆθος τοῦ θάνατου της Ὀμονοίας, και, πρώτη-πρώτη, ἡ δημοσύγχρσις με τὸ μεταμικο κοσέλο της, ποζάρουν σήμερα στὰ Παναθηναϊκοσφαιροί, ἄλλοι καταπονησμένοι, ντανήδες, εἴτε ὀλίμπιοι, αἰτοῦσιοι, κωμωμομένοι, καλοζαχάβοι και τὰ λοιπά. Πού νά ήξερε ἡ Δις Κατοπολὴ πὸς ἓνας ἀνθρωπος της πένας, πού κάθε περιοδικὸ ν' έφημερίδα εἰκόσκει περὶ πανεργασίῶν Ὑπν, θά εἴγετο τώρα τέλει ταῦτα και τρανὸς προσπογράφος, και θά τὴν σκατοῦριζε, περὶλαυνεν ὥς θανάτου. Καί τὸ θαῖμα αὐτὸ νά γνῶν με λίγες γραμμὲς μαδρες-μαδρες, τρωβηγμένες με κοντόλι, ἴσως-ἴσως με κανένα χαρτάκι σερμένο και βοιτηγμένο από μελάνι, ὅπως ζωγραφίζουν παιζοντας τὰ παιδιά.

Τὶ με μέλει ὁ τρόπος ἢ τὸ ὄλεθρὸ πού μεταχειρίσθηκε ὁ εἰσάτης τὸν γελοιογραφῶν αὐτῶν. Ἄς τις ποῦμε μῖσους, γιατί τοὺς στέκει καλύτερα. Σκόβω βιαθεῖα μαρσαστὰ στὸν διδάσκαλο. Ἡ γραμμάτης της πένας του, ἡ παιγνιδίστρα εἰκόνα του βόηκε νέον έδαφος νά χαϊδέψῃ νά πειράξῃ, νά γελῶσιν, νά παίζῃ. Νά σατυρίσῃ, δέν λέγω. Σάτυρα δέν εἶναι οἱ μῖσους τῶν κολῶν αὐτῶν ἀνθρώπων και φίλων μας, πού κάθε βράδυ μῖς συγγραῶν, μῖς διασκεδάζουν, μῖς δίνουν τόσοον εὐθηνά μία τρωή πνευματικὴ, καλὴ ἢ κακοσώμαχη ἀνάλογος τὸν ἀπαιτήσεων τοῦ ταμεῖου τοῦ θεάτρου.

Οἱ μῖσους αὐτὲς γελοῦν με τήν φύσιν, πού μεταχειρίζεται χίλια καλοῦπαι γιὰ νά ἀποτυπώσῃ τὴ δημιουργικὴ της ὀρμὴ και νά τυραννῇ τὸν τεχνίτη πού θέλει νά τὴν ἀποδώσῃ και πού εἶναι ἀναγκασμένος νά σύρῃ μὲ πινελά πὸ χονδρὴ τώρα, και καμπύλῃ εκεί, πὸ ήρεμῇ, εἴτε πὸς πεταχτὴ γιὰ νά ξεσκαπῶσῃ τὸ μυστικὸ πού θέλησε ἡ Κερά Φύσις νά κρύψῃ από τὰ μάτια ἐκείνων πού δέν μποροῦν εὐκολα νά διαβάσουν τὰ λογογραφικὰ της. Ὅπως πολλές φορές και μέσοι στὸ κοντόλι τοῦ τεχνίτη κρύβεται κάποιος μυστικὸς γιὰ νά σταματήσῃ ἐκεῖνον πὸν εὐαχερεῖ, τὴ στιγμὴν αὐτή, νά δώσῃ τὸν μῦτον της πρωτότατης γιὰ τήν Ἑλλάδα πινελάς τοῦ Παιωντωνίου.

Ἀνίσταται πὸς τὴν κατάκρη και χαμογελοῦρε, ἡ μάσκα της Δις Κατοπολὴς ἀπορεῖ γιὰ ὅτι βλέπει γύρω της και ὀλβεται γιὰ τὴ μάταιη ζωή. Πάνο στὴν ἰδια μορφὴ ἀδελφωσε ὁ τεχνίτης δύο διαφορετικά, κατὰ βάθος ἓνα, πράγματα. Κυτάξω τὰ φριδία, τὰ ὅπερ ἀνεβασμένοι και τίς δύο μικρὲς λυπημένες γραμμοῦδες διπλα σὸς στόμα. Τὶ τραγικὴ μάσκα! Συντρυφεμένη από τὸν κ. Γονιδῆ, θά εἶδεν τέλει τὴν εἰκόνα της τραγωδίας. Θὲς νά γελῶσῃ και σὲ σταματῇ ἡ παρὰ-ξενὴ στενόμακρη φριούρα, νά τὴν ἀνεύσῃς εὐλαβικά. Μισὸς από τὴ ζωή και μισὸς από τὸ θάνατο. Θυμώμαι κατὶ ξύλινους ἀνθρώπους, εἰδος Φασουλῆδες, κινουμένους πᾶντο σ' ἓνα κονταράκι, σὴν διαμοιρασμένοι. Ὁ κ. Γονιδῆς, ζωγραφισμένος ἀντὶ ξύλινος. Θέλω νά τραβήξω τὸν σπάγο πού θά τὸν κίρῃ νά κινηθῇ. Τόσο με ὀλβει ἡ βοῦβη πένθημι φριούρα.

Ὅλα αὐτὰ τὰ πράματα, εἶναι στοιχεῖα της γελοιογραφίας; Μὴ τυχὸν και φεύγουν τὰ ὅρη της; Μὴ ποῖος θά τολμήσῃ νά βάλλῃ αὐτὰ τὰ ὅρη; Δικαίωμα τοῦ καλλιτέχνου. Πολυσύνθετη ἡ τέχνη, μέσα στὴν ἀπλότητά της, παίρνει από παντοῦ ὅτι της χρειάζεται. Μὴν ἀνησυχῇτε γι' αὐτό.

Ἄλλω, ἀκολούθησε ὁ τεχνίτης τὴν φύσιν κατὰ πόδας. Ἐπῆρε — με τέχνη δική του, ἀτομική — τίς εὐθεῖες καμπύλες, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἀντίθεσις, πού σχη-

ματίζουν τὸ κεφάλι τοῦ Παιωντογγίου. Νά τος ὀλόκληρος, ὁ πνευματικὸς, ὁ διαβωμένος, ὁ άκακος σὴν ποῖδι, ὁ γαλήνιος. Πηγαίετο πού κοιμάται. Αὐτὸς ὁ Παιωντογγίου ὁ ήρεμος ἀπατεῖ και περισσότερη τέχνη γιὰ νά τὸν ζωγραφίσῃς. Κάτι σὴν πῆρα, και σὴν ήρεμία φιλοσόφου. Δύο τρεῖς κονταλιές, ὠπλές, ἀνεπιτήδευτες, μελιτημένες, ὀδρές, θαυμάσιες στὰ δικὰ μου τὰ μάτια.

Νά μιλῶσῃ γιὰ καθέναν χωριστὰ θά έγραφα πολλὰ. Ἐπειτα, θά έπαύδιδα ἓνα μυστικὸ: ποῖα μάσκα μού ἀρέσει περισσότερο. Πᾶλι, νά σταματήσω στὴ μέση; Γιατί τάχα ὁ κ. Ροζάν νά τραβῇ τόση πόδα; Τὸ ήξερε πὸς τὸν σκατοῦρι ὁ Παιωντωνίου; ἢ ὁ Παιωντωνίου ήξερε νά σκατοῦρῃ τὸν κ. Ροζάν; Αὐτὰ εἶναι μυστικὰ δικα τους. Ἐμεῖς ἂς σκόψουμε μῖσους στὸν ἀμύλητο, στὸν καλοντυμένο, με τὸ περήφανο καλῶς, με τὰ χεῖλη πού δέν θέλουν νά εἰπὸν τίποτα. Μού ἀρέσει. Καί θά εἰπαρῃ τὴ μάσκα αὐτὴ γιὰ ἐμβλημα κανόνος σκόλπου, πού θά ἀπορρίπταν νά τὸν ἰδρῶσουν πέντε ἀνθρώποι γιὰ νά ζήσουν μόνοι τους, χωρισμένοι από τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, χωρισμένοι ἀναμεταξύ τους, χωρισμένοι και από τὸν ἑαυτοῦ τους.

Γιατί τάχα κίρῃ νά κρατήσῃ τὸ γέλιο των ὁ καλοθερμένος, τὸ στολίδι τοῦ θύσου, με τὸ ψηλὸ και με τὸ μονόκλ; Κάτι σὴν νά ήθελε νά εἰπῇ τὸ κοντόλι τοῦ σχεδιαστοῦ, ἴσως καμιά κακία, και έπειτα μετάνιωσε και τὴν κατάνη και βγήκε τὸ αἶνγμα τὸν γραμῶν πού ἀπόρριταν σὴν εἰρηματικὰ τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο γιὰ νά κρύψουν ἓνα πράμα καλλιτέχνη, καί ἀνθρώπου τοῦ κόρημα, και σενερε και ἀσθηματικὸ κλπ. κλπ.

Ὁ καλὸς μας κομικός με κατὰε περιμένοντας τὴν σειρά του εὐαγγελικότατα. Ἀγαθὸς, ἀγαθὸς, ἀγαθός. Τέτοιον στόμα δέν ήμπορεῖ νά βροῖῃ ἀνθρώπων. Ὁρισμένως δέν ήμπορεῖ. Quelle honte!

Νά και μία ὀλοφάνερη ἀξίωσις πρὸς τοῦ φίλου σχεδιαστοῦ. Ἐσαράγισε μ' ἓνα καλλιτεχνικόν φῶτορ τὸ χεῖλη τοῦ κ. Περιδῆ, νά τὸν τιμωρήσῃ γιὰ τὸς ἀνταποθηκικὸς ρόλους πού παίζει τόσο τεχνικά. Κακὸς ἀνθρώπος αὐτὸς ὁ Παιωντωνίου, μὲ καλὸς τεχνίτης.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὸ «Δελτίο τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου» (τεύχος Ἰανλίου) δημοσιεύεται ἰσθόγραμμα δημοτικῶ Σχολείου, ἀνωτέρου Παρθενιαγωγείου και Λιδιασκαλείου Κυρισιῶν, πού ὁ Ὁμιλὸς τὸ έστειλεν ὡς ὑπόμνημα «πρὸς τὸ κεντρικὸ ἐκπαιτικὸ συμβούλιο της Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως» ἐξ ἀφορμῆς της έγκακλίου, πού τὸ Κεντρ. Ἐκπατ. Συμβούλιον ἀπέστειλεν εἰς ὅλους ὅσους ήμποροῦν νά ἔχουν γνώμην πὸς εἶναι δυνατὴ «ἡ μεταρρυθμισις τοῦ προγράμματος τὸν ἐν τῷ Δημοτικῷ Σχολείῳ, ἐν τῷ Ἀνωτέρῳ Παρθενιαγωγείῳ και ἐν τῷ Λιδιασκαλείῳ τὸν Θηλέων διδασκαρμένων μαθημάτων». Εἰς τὸ ὑπόμνημά του ὁ Ὁμιλὸς κίρνει πρῶτα μίαν γενικὴν περιτήρησιν ἐπὶ τοῦ σκοποῦ και της κατιστάσεως της σημερινῆς μας παιδείας και κατόπιν εἰσέρχεται εἰς τὴν λεπτομερὴ ἀνάλυσιν τοῦ προγράμματος του ἀρχίζοντας από τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἡ έπιτροπὴ πού έγραψε τὸ ὑπόμνημα ὀμλεῖ και διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Λιδιασκαλείου και λέγει:

«Δέν εἶναι βέβαια ἐδῶ ὁ κατάλληλος τόπος γιὰ νά συζητηθῇ ἔστω και μόνο από τὴν παιδαγωγικὴν του ἀποψη τὸ ζήτημα της γλώσσας. Γ' αὐτὸ θεωροῦντας τὸ

ἀρχαῖο δημοσιωμένα, τοῦλάχιστον στὰ γενικότερα καὶ ἐξονταί τὴν πασιφθρή πρὸς αὐτὰ τὸ ζήτημα τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας στὸ δημοτικὸ σχολεῖο θεωρηθεῖ ἀπὸ τὴν ἐπίσημὴ διδασκαλίῃ τῆς παιδείας συμβαρὸ καὶ ἀξιομεινέτητο πρόβλημα, δὲ θ' ὑπερήκει νὰ φανταστέῃ σ' ὅλες τὰς λεκτομέρους, περιωριζόμεναι ἐδῶ νὰ διαισθανώμεν μόνον τὴν προσπάθειά μας, στηριγμένη πρὸ καθολικῇ μελέτῃ τοῦ ζητήματος, πῶς τέτοιο μέσο γιὰ προφορικῇ καὶ γραπτῇ ἐκφρασῇ τοῦ προχαινοῦ κόσμου τέλειο, φυσικὸ καὶ ἀβίαστο, ἱκανὸ νὰ πληρωτέῃ πει ὅλες τίς ἀνάγκες τῆς ἐπικοινωνιότης μὲ τοὺς ὁμοφύλους, βγαλμένο ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ μὲ ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ζωτικῆς, ἐκκολομεταχειρίσματο καὶ ἁπλό, ποὺ μπορεῖ στὰ ἑξ χρόνια νὰ τὸ κατέχουν τὰ παιδιὰ, εἶναι ἡ κοινὴ ὁμιλημένη νῦν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ποὺ εἶναι ἀκόμῃ καὶ ἡ γλῶσσα τῆς δημοσιονομικῆς μας λογοτεχνίας. Αὐτὴ λοιπὸν καὶ μόνον αὕτῃ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας καὶ τὸ μέσο καὶθε ἄλλῃς διδασκαλίας στὸ δημοτικὸν σχολεῖον».

Εἰς τὴν «*Χαραγγή*» τῆς Μεταλήτης (αὐχὸς 31 Ἰουνίου) ὁ τακτικὸς συνεργάτης τῆς Ἑταλὸς κ. Γιαννερρε Βατοπε δημωσιεύει μίαν σύνταμον ἄλλὰ πολὺ ἐκφραστικῇ μελέτῃν διὰ τὸν ἀποθανόντα μεγάλον τῆς Ἑταλίας ποιητὴν Ἐρσίνιν Πάσκολι, ποὺ τὸν ἐξετάζει ὡς ποιητὴν καὶ ὡς ἀνθρώπον. Συμπέρασμα τῆς μελέτης τοῦ κ. Βατοπε εἶναι ὅτι: «εἰς τὸν Πάσκολι ἔχομεν μίαν διπλὴν προσωποποιότητα: τὸν ποιητὴν καὶ τὸν κοινωνικὸν ἄνθρωπον, τὸν καθηγητὴν τὸν μελετητὴν τοῦ Ἑλλαντος καὶ τοῦ Λατίνου καὶ κατόπιν τὸν ἐνδοξὸν ἄνδρα, τὸν ὅποιον τὸ πλῆθος ἐπιμύοντος καὶ λοχουγιωμένου ζητεῖ νὰ δοῦσῃ καὶ νὰ ἀνακαλέσῃ ἀνιμνήσεις ἐθνικῆς δόξης. Σωχνὰ πολυταῦτα, αἱ δύο αὐταὶ προσοποποιότητες ἐπιδρῶν διαισθητικῶς ἢ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης. Ἄλλ' ἢ πρωτίστη ἀξία τοῦ Πάσκολι ὁτιήρεε τὸ ὅτι ἀνέθερ κάποιον τόνον τῆς νέας ποιήσεως: «Poesie è ciò che de la science la conscience». Τοιοῦτος ὁτήρξεν ὁ νέος ἴσπος. Ἄν ἡ ποίησις συνόδευε τὴν ἐπιστήμην, ὁ ἄνθρωπος θὰ ᾔσθάνετο τώρα τὴν ζωὴν του καὶ τὴν τὸν ὁμοίων του, πρὸ τοῦ σύμπαντος κατὰ τρόπον βαδνόντερον καὶ εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν θὰ εἶδεδ μίαν σημα-

σίαν ἀνεκτίμητον καὶ θὰ ἔσπευδε νὰ τὴν βελτιώσῃ δι' ὅλους».

Αὐτὴν τὴν σκέψιν διαβεβαίωσε μὲ τὸ κατερικὸν παράδειγμα ἀποκλήρου τῆς ζωῆς του, διότι ὁτήρξεν εἰς καθε σκέψιν καὶ πράξιν ἕνας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἡμεπορῶν πᾶντοτε ἡγέρως καὶ γυλιανιότης νὰ ἐγείρωνται πρὸ τοῦ πλῆθους καὶ διὰ τῆς ἀκαραστήτης τῆς ἐπιστήμης του νὰ ἀποδεικνύουν ἐδχρινῶς τὴς ἀληθείας, ποὺ κηρύττον εἰς τὰ συγγράμματά του». . . Ὁ Πάσκολι ἔζησε τὴν ποίησιν, τὴν εἶχε φροσιζὴν μέσα του καὶ τὴν ἐξηγήσε πᾶντοτε εἰς τὰ τραγοῦδια ὅλων τὸν λαὸν καὶ εἰς τὴν προζὴν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν χεῖλῃ τὸν ταπεινὸν καὶ τὸν ἀπλοῦτον. Ἐξήσεν εἰς τὴν ποίησιν τοῦ κόσμου καὶ μὲ αὐτὴν ἔθρεψε τὸ ἐξαιρετικὸν ἀνεδμα του».

Εἰς τὸν «*Νουμᾶν*» (4 Ἰουνιητῇ) ὁ ποιητὴς κ. Σοτ. Σάκης δημωσιεύει νέαν σειράν τραγουδιῶν, ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸ «Ἀπολλώνιον Ἄσμα». Τὰ ποιήματα αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τοῦ κ. Σάκη. Ἴδον ἔνα χαρακτηριστικὸν ἀπόσπασμα:

Ἐδνηγίζα θάους μπόρεσαν, ἕταρεν ἀπὸ χρόνων σιὰ ξένα ἀπουσία, σάν τὸ γιὸ τοῦ Λαέρτη στὸ μέρος τους νὰ ἐπιστρέψουνε πιά, καὶ μαζευαῖδε	
Τὸν καινὸ τῆς γλυκιάς καρποδόξης τους νὰ ξανοίξουν καὶ δάκρυα νὰ χύσουν. Τοὺς προσμένει πιστὴ μιὰ συντρόφισσα, ἐν' ἄγρῳ, ἕνας γέρος πατέρας.	
Τ'ἡ δική σου κανεῖς τὴν ἐπάνοδο δὲν προσμένει. Τὸ παῖτι σου εἶν' ἔρημο. Ἄλλοι πέθαναν, ἄλλοι σκορπίσανε, ἄλλοι πιά δὲν ποθοῦν νὰ γυρίσει.	
Μὰ τί νοιάζει! Θὰ ὑπάρχει τοῦ Ἀπόλλωνα πάντα κάποιος ναὸς στὸ νησί σου! Σῶρε ἱκέτης του, ἂν νοιώδεις πὼς δύνεσαι μ' ἀξιοπρέπεια νὰ κρούσης τὴ λύρα.	

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

1--31 Αὐγούστου

Τὸ σταφιδικὸν ζήτημα, ἦτο πάντοτε κατὰ τὰ τελευταῖα εἴη μία ἀπὸ τὰς πολλὰς λαθίας τῆς ἐκωνότητος τῶν ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων. Αὐτὸ ἔγεινεν ἀφορμὴ νὰ πέσουν Κυβερνήται καὶ νὰ διερχεται τὸ Κράτος κρίσιν διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν. Ἡ λύσις του ἢ ὁριστικὴ δὲν κατορθώθη νὰ ἐξερευθῇ. Ἡ θεωρεῖται, ἡ ὁποία εἶχεν ἐφαρμοσθῇ γὰ τὴν ἰδρυαὶν τῆς Ἑταίας, ἀπεδείχθη, ὅτι δὲν εἶναι ἐκείνη, ποὺ θὰ ἡμεπορεῖσε νὰ ἐπουλώσῃ διὰ παντὸς τὴν πλεγγύην. Εἰς καθε ἀντίξουν περίστανιν ἢ κρίσις θὰ ἐπαρουσιάζετο καὶ τὸ περιόρημον παρακράτημα θὰ ἀπέμενεν ὡς συνώνυμον τῆς ἀνησυχίας Κράτους καὶ σταφιδοπαραγωγῶν, τῆς συγκλονήσεως τοῦ σταφιδεμπορίου, μᾶς τῶν σπουδαιωτέρων πηγῶν τῆς οἰκονομικῆς ἐνεξίας Κράτους καὶ ἀποκλήρου τάξεον λαοῦ. Ἐφ'ετος ἡ κρίσις ἐκ

καὶ ἐφ'ετος ἀφορμὴ πρὸς βαθεύτεραν καὶ ἐπιστημονωτέραν μελέτην τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος, ἃς μελετήθῃ τοῦτο πλέον ὅσον τὸ δυνατόν εὐρύτερον καὶ ἃς ἐξερευθῇ μὲ πᾶσαν θυσίαν ἢ ὁριστικῇ τῶν λύσει, διὰ τ' ἀπαλλαγὴν τελειωτικῶς καὶ ἡ χώρα ἀπὸ μίαν τὸν χειροτέρεον πλεγγύων της.

Ἐπειδὴ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πάντοτε πρὸς συζήτησον θέμα καθαρῶς πολιτικῆς φύσεως, ἤλθαν πάλιν εἰς κυκλοφορίαν αἱ πληροφορίες περὶ τῆς ἰδρύσεως νέων κομμάτων καὶ τῆς θέσεως των εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὸ προσεχὲς ἀνοιγιά της. Οἱ καινοὶθήματα καὶ οἱ συζητηταὶ ἐκθέτουν καὶ καθορίζουν τὰς σκέψεις τῶν νέων πολιτικῶν ἀρχηγῶν κ. κ. Ἰωάννου καὶ Δημοτραπεζοπούλου, προσδιορίζουν τὴν στάσιν ἐντὸς τῆς Βουλῆς τῶν κ. κ. Θεοτόκη καὶ Ράλλη, ἐνθ' αὐτοὶ δὲν λέγουν τίποτε ὅτε ἐξωτερικεύουν καμίαν ἀπὸ τὰς σκέψεις των. Καί ἔτσι ἡ πολιτικὴ συζήτησις εἰς τὰ καίριετα καὶ εἰς τὰς στήλας τῶν ἐφημεριδῶν ὁμαίεζε ὀλίγον μὲ μυθιστόρημα.

Ἐπὶ ἡμερῶν ἡ σιγὰ ἀρῶνεν ψιθυριζομένη καὶ κατόπιν λαφύσσει τὴν μορφήν τῆς σοβαρότητος καὶ τῆς ἐγκαρδιότητος εἰδήσις, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Σερβία θὰ συμπεράξουν ἐναντίον τῆς Τουρκίας πρὸς διακανονισμὸν τοῦ Μακεδονικοῦ πρωτίτως ζητήματος καὶ πρὸς ἐξαοφίλιον τῆς θέσεως των εἰς τὴν Τουρκίαν διαβιόντων ὁμοφύλων των λαῶν, ἔδωξαν ἀπαρμὴν εἰς κυκλοφορίαν φημῶν περὶ ἀναπορεύσεαι πολέμου καὶ περὶ ἐπιστρατεύσεως. Τὸ συλλυγητήριον, ποὺ ἔγεινεν εἰς τοὺς στυλοὺς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, διὰ νὰ διαμαρτυρηθῇ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐναντίον τῆς μελετομένης ἐξελθούσεως τῆς Πατρὸς καὶ κατὰ τὸν ἔσποκουμένον κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὁπληκόν τῆς Τουρκίας βλαστήτηον, ἐδυνάμωσε τῆς φημῆς αὐτῆς καὶ ἐγένετο τὸν λαὸν ἀπὸ εἰλόγον σγαινήσιν.

Βεβαίως τὰ πράγματα εἰς τὸν Ἄμιον δὲν εἶναι καθάλου ἡσυχία καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου δὲν ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ φαντασιοληξία. Πάντως ὅμως ἡ Ἑλλάς δὲν ἐξηγλδε καθόλου ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς φιλεργικῆς πολιτικῆς της.

Ὅτε εἶναι αὕτη, ἐκείνη ποὺ θὰ δόσῃ πρῶτῃ τὴν ἀφορμὴν πρὸς πόλεμον. Ἄλλως τε καὶ εἰς τὴν περίστανιν αὐτὴν τὸν λόγον θὰ ἔχουν ὅπως πάντοτε αἱ Μεγάλα Δυνάμεις. Πρέπει ὅμως ν' ἀναγνωρισθῇ ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος σήμερον, εἶναι ἀξιοπρεπὴς καὶ ὅτι παρακολουθεῖ τὰ πράγματα χωρὶς νὰ παραγνωρίζῃ καὶ τὴν ἀληθινὴν σημασίαν καὶ θέσιν των. Καὶ αὐτὸ βεβαίως δὲν εἶναι ὀλίγον. Ἡ καιροσκοπικὴ πολιτικὴ ἀναμφορσιητικὴς εἶναι ἡ καλύτερα μὲ μόνην τὴν παρατήρησιν, νὰ μὴ χάνῃ καὶ ἡ χώρα τίποτε ἀπὸ τὴν ἀξιοπρέπειάν της.

ΤΡΥΦΙΛΟΣ

ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΚΑΤΑ

ΜΙΑ καριόστας στὸ θέατρον τῆς Ἀδὸς Κορασιῶλῃ γιὰ «Τριγένεια» τοῦ Μορεάς, μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν νέον ποιητὴ κ. Λεάντρον Παλαμά, γίνεται ἀφορμὴ γιὰ θλιβερὰς σκέψεις. Ὅχι γιὰ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ὁποὺ ἐκεῖνο τὸ βράδι κινήθηκε πέρα-πέρα ἡ ἀλήθεια, γιὰτὶ τὸ θέατρο σύσσωμο — ἄνδρες καὶ γυναῖκες — χειροκροτοῦσαν νὰ πνέσιν τίς λίγες καυκάρινες κραιωγὰς ποὺ θέλησαν νὰ ταράξουν τὴν εὐγενικὴ συνήθηρον. Τὸ ζήτημα τραβᾷ τὸν δρόμον του μὲ τὴν ἡρεμὴ ὁρμὴ τῶν πραγμάτων ποὺ γνωρίζουν ποθ πηγαίνουν. Θλιβερὰς σκέψεις φέρνει κατὶ ἄλλο. Θὰ διηγηθώμε μὲ λίγα λόγια ἕνα ἐπεισόδιον, νὰ ἴδῃτε. Ὁ διευθυντὴς τῶν «Παναθηναίων» βρέθηκε μέσα σὲ μιὰ ὁρημικὴ

συζήτησι στὸ διῆλειμμα μιὰς πρῆξεως. Καὶ παίρνοντας ἀπάνω του τὸν καρέκλῃ βιάσντησε σὲ κάποιον παῦν φώνηζε γιὰ εὐθύνες ἐκείνον ποὺ ἀποστηρίζουν αὐτὴ τὴ γλῶσσα, ὅτι γιὰ τίς εὐθύνες αὐτὲς εἶναι ἑταμοὶ σὲ καθέτι. Ὁ κύριος ἐκείνος ποὺ ἐνόησε τί τοῦ ἐλεγαν, ἀποκρίθηεν πὼς δὲν τὸν ἐγγούριζε τὸν διευθυντὴ τῶν «Παναθηναίων» καὶ οὔτε ἤθελε νὰ τὸν γνωρίσῃ. Καὶ ὁ διευθυντὴς τῶν «Παναθηναίων» τραβήχθηεν ἥσυχῃ στὴ θέσι τοῦ ἀφοῦ ὁ ἄλλος δὲν ἤθελε νὰ ἐνοήσῃ. Τὴν ἄλλην ἡμέρα ὁ κ. Γ. Τσοκόπουλος, ἔγραψε μὲ τὴν ὁπογραφή του ὅτι ὁ διευθυντὴς ἐνὸς γλιφοῦ περιοδικοῦ ἔκανε τὸν Λεονταρὴ στὸν κ. Τάδε, ὁ ὁποῖος ἔχει . . . ἰδιώματα πιστόλια μονομαχίας.

Τὰ συμπεράσματα εἶναι πολλὰ. Μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ ἕνα. Ἡ ἀβροτης μεταξὺ Ἑλλήνων συναδέλφων τῆς πένας. Ἄν ὁ κ. Τσοκόπουλος δὲν ἐργάζεται καὶ στὰ «Παναθηναία» — ἀδιάρκον γιὰτὶ — ἀισθάνεται πὼς ἔτσι πρέπει νὰ ἀπελήρησῃ διαγνώμενος τὰ πράγματα ὅπως θέλει. Ἄν ἔτσι ἀισθάνεται, τόσο τὸ χειρότερον γι' αὐτόν. Τὰ κακὰ εἶναι πὼς διάρχουν καὶ ἄλλοι καὶ ἀισθάνονται καὶ σκέπτονται ἔτσι συναδέλφικα.
M.

ΣΥΜΦΩΝΑ μὲ τὰς πληροφορίες, ποὺ μᾶς δίδουν αἱ ἐφημερίδες, ὁ πρώτος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, βουλευτῶν καὶ δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν ὁρχόντων, μεταβιβάζεται ὁριστικῶς. Τὸ ἑκτεαράριον (!) σφαιριδιον ἀντικαθίσταται μὲ τὸ ὑπερενὸχηρμένον ψηφοδέλτιον. Ἡ μεταβολὴ αὕτη θὰ ἔχῃ καὶ καίσιον ἄλλο σπουδαῖον ἐπακόλουθον: τὴν λήξιν τῆς βουλευτικῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἀσφηρητῶν εἰς τὰς κἀσεις. Γι' αἷμασίαν εἶχεν ὁ ἀντιπρόσωπος τὸ γνωρίζουν πολὺ καλὰ πλείστοι βουλευταὶ καὶ δημοτικοὶ σφμβουλοι, ποὺ εἰς τὰ παλιὰ πλέον καλὰ χρόνια τὸ ἥμισυ ἢ καὶ τὰ τρίτα μέμματα τῆς ἐπιστοχίας των τὰ ἔχρουν σπύσαν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους των. Τὰ δύο αὐτὰ ἀγαθὰ ἢ κακὰ — τὸ σφαιριδιον καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος — θὰ ἀνέκουν πλέον εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ δὲν θὰ μᾶς ἀπειλοῦν μὲ τὴν τυραννίαν των ἢ μὲ τὸν φόβον τῆς καλπονοθεύσεως, ποὺ πολλὰκις ἡλλοίωον τὸ ἐκλογικὸν φρόνημα τοῦ λαοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ καλπονοθευσις εἶναι γνήσιον Ἑλληνικὸν προῖόν, ἱσχυρὰ ἐλάτεις νὰ μὴ ἐξαφανισθῇ, βοηθούοντας εἰς τοῦτο τοῦ μεγάλου πλῆθους τὸν ἀγαρημῆτων Ἑλλήνων. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὅμως ἐπάρχει ἀκόρη καὶ ἡ ἐλπίς, ὅτι τὸ ἐμφυρετικὸν μυθλὸ τοῦ Νεο῔λληνος γλῆγομα θὰ εὖρη τὸν ἀσφαλεὲ τῶσαν τῆς καλπονοθεύσεως καὶ μὲ τὸ ψηφοδέλτιον. Μὲς τόπον ὅπου νοθεύεται μυριοτρόπως τὸ βούτερον καὶ τὸ κροῦ καὶ τὸ γάλα καὶ τὸ κινῖνο καὶ ὁ ἀέρας ποὺ ἀναισθεμεν, ἀρμόζει νὰ μὲν ἀνάθετον καὶ τὸ ἐκλογικὸν φρόνημα;

Τὴν ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονίας προσπαθοῦμεν νὰ τὴν ἀποδεικνύομεν μὲ καθε τρόπον. Καὶ πολὺ σποτά. Μερικαὶ ὁμοις ἐφημερίδες, καθὼς φανένται, δὲν ἐγκρίνουν ὁλοκληρωτικῶς τὴν προσπαθειαν αὐτὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐξακολουθοῦν εἰς τὰ τηλεγραφηματῶ των νὰ ἀνημύζουν τὰς Μακεδονικὰς πόλεις μὲ τὰ τουρκικὰ ὀνόματά των. Καὶ ἔτσι βλέπομεν νὰ γράφουν Σερρατζὲ ἀντὶ Σέρβου, Κισσαρουλὸ ἀντὶ Βελεσού, Σίφρις ἀντὶ Σέρραι κτλ. Ἐκτὸς πλέον ἂν ἡ προτίρησις αὕτη πρὸς τὰ τουρκικὰ ὀνόματα ἔχῃ ἀλλοτὸν τὸν λόγον της, ὅπως ἡμπορεῖ νὰ μᾶς κἀμῃ νὰ τὸ πιστεύσωμεν τὸ ὅτι εἰς κάποιαν ἐφημεριδα ἀνεγράφη τὸ θαυμασίον: «Ἀγγέλλεται ἐκ Μοναστηρίου ὅτι εἰς τὰ . . . Βιτόλια (!) ἐστασίασαν κτλ.» Ἄλλ' ἐπιτρέπεται τάχα νὰ ἀγνωσθῇεν καὶ τὰ ὀνόματα ἀκόρη τῶν πόλεων μιὰς χώρας, ποὺ τὴν διεκδικοῦμεν ὡς ἰδικὴν μας;

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Τὴν δὲν Λόγουταια τεσσαρτάζοντα περίου ἐκ τῶν νέων ποιητῶν καὶ λογιῶν παρθεύσαν τιμητικὸν γέφυρα εἰς τὸν ποιητὴν κ. Στέφανον Μαρτζώκη, ἐκτιμῶντα τὴν φιλολογικὴν εὐκαταστατημένην του. Ἀπὸ γὰρ ἔλθουσιν περὶ αὐτοῦ σύντομοι καὶ ἐνθουσιαστικοὶ διὰ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ λόγοι, οἱ ὅποιοι ἐξέφραζον ὅλην τὴν ἐκτίμωσιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν νέων ποιητῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον. Ὁ ποιητὴς ἦτο συγχινημένος ἀπὸ τὴν θερμὴν ἐκδήλωσιν ἀγαθῆς καὶ σεβασμῶς. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ γυμνασίου ὅλοι οἱ παρακαθήμενοι εἰς αὐτὸ ἔγραψαν εἰς ὁμαίαν ἀναμνηστικὸν βιβλίον ὁλόγως γοημὸς χαρακτηριστικῶς διὰ τὸν ποιητὴν καὶ τὸ ἔργον του. Μεταξὺ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ παλαιότερου ἦσαν οἱ κ. κ. Ζαχ. Παπαντωνίου, Ἀριστ. Καμπάνης, Ν. Καρβούνης, Ἡλ. Βουτιερδίδης, καὶ ἄλλοι.

Ὁ ποιητὴς κ. Ἀριστ. Προβελέγγιος, μεταφράζει τὸ δράμα τοῦ Γκαίτε «*Dieu von Berlichingen*» καὶ γράφει καὶ ἐν πρωτότητι πολιτικοκοινωνικὸν δράμα, πρὸ τοῦ πειχθῆ καὶ τὸν χειμῶνα.

Ἐντὸς τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου εἰς τὸ θέατρον τῆς Κυβέλης θὰ παυθῇ διὰ πρώτην φοράν τὸ γνωστὸν δράμα τοῦ κ. Παλαμά «*Ἡ Τρισεύγετι*».

Κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστου ἐπαιχθήσονται τὰ ἐξῆς πρωτότητα δραματικά ἔργα: Εἰς τὸ θέατρον τῆς Ἀδῶς Μ. Κοτοπούλη «*οἱ Τυρταρίτοι*» τρίπρακτος κωμῶδια τοῦ κ. Θ. Συναδινού, εἰς τὸ θέατρον τῆς κυρίας Κυβέλης «*Ὅταν λείπῃ τὸ χοῖμα*» δράμα τρίπρακτον τῆς Ἀδῶς Βόγεν. Ζωγράφου, ἡ «*Φιορέλλα*» δράμα μονόπρακτον τοῦ κ. Π. Χορν, εἰς τὰ «*Ὀλύμπια*» τὸ δράμα τοῦ κ. Π. Δημητριάδου «*Στὴν ὁπερέττα*» εἰς πράξεις 3, καὶ ἡ ἐπιθεώρησις «*Τὸ Κωρὴ τοῦ 1912*» εἰς πράξεις 3 ἀπὸ τῶν κ. κ. Βόττη καὶ Ἀγγελῶστον εἰς τὸ θέατρον τοῦ Σιντάγματος «*Ὁ Παπιρλέσσας*» τρίπρακτον πειρατικὸν δράμα τοῦ κ. Ἀλέκ. Γαλανοῦ, εἰς τὸ «*Ἀθήναιον*» τὸ δράμα τοῦ «*Α. Λουκατοῦλου*» τὰ «*Αἵμα τῆς Φυλῆς μας*» εἰς τὴν «*Ἀλμπραν*» ἀπὸ τοῦ θιάσου τῆς κ. Ε. Παρυσκουπούλου τὸ δίπρακτον δράμα τοῦ νέου κ. Φωτιάκη «*Στὸ Γυρισμὸ*».

Εἰς τὰς Πάτρας ἐπαίχθη ἀπὸ τὸν θάσον τῆς κυρίας Βασίλ. Στεφάνου μὲ ἀριετήν ἐπιτυχίαν ἡ τρίπρακτος «*Πατρικὴ Ἐπιθεώρησις*» τῶν κ. κ. Τέλη Τσιφνὶ καὶ Μάκη Ἀθανασίου. Ἡ μουσικὴ τῶν περισσότερων τραγουδιῶν ἦτον ὄχι σινηθισμένη, κάποιον δὲ καὶ πρωτότυπος.

Ἀπέθανεν ὁ Ν. Σκοτιδης, ἕνας ἀπὸ τοῦς γνωστοτέρους καὶ καινότερους διπλωματικούς ἐπαλλήλους τῆς Ἑλλάδος. Ἔχε σχηματίσει Γεν. Πρόξενος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ὁ ἐκεῖ Ἑλληνισμὸς εἶχεν εἶρει εἰς αὐτὸν τὸν ἄξιον ἀντιπρόσωπόν του. Ὁ Σκοτιδης ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὰ γράμματα. Τὰ «*Παναθήναια*» ἐδημοσίευσεν πρὸ ἐτῶν μελέτας του περὶ Ἀλβανίας καὶ Ἀλβανῶν.

Εἶναι γνωστὸν ποίαν σημασίαν ἔχει σήμερον εἰς τὴν ἱατρικὴν ἢ χημικὴν ἐξέτασις τῶν ἐκκρίσεων τοῦ ὁργανισμοῦ διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν παθολογικῶν ἀλλοιώσεων. Ἡ ὑπαρξὶς εἰδικῶν βιοχημικῶν ἐργαστηρίων εἶναι πλέον ἢ ἀναγκαία. Τοιοῦτον χημεῖον βιολογικῶν ἀναλύσεων ἔδρασε τελευταῖα εἰς τὴν ὁδὸν Ὀφθαλμιατρικῶν ὁ κ. Ἀλέξανδρος Φωκίς, ὁ συγγραφεὺς τοῦ μοναδικοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καθαρῶς βιοχημικοῦ βι-

βλίου «*Εἰσαγωγή εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐκκρίσεων*». Τὴν τελευταίαν ἐργασίαν τῶν ἀναλύσεων ὁ κ. Φωκίς δὲν ἠθέλησε καὶ ἐμπιστεῖν εἰς βοηθὸν μόνος τοῦ ἐργάσεται μὲ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ἀληθινοῦ ἐπιστήματος.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Διογύλου *Ἰετίδες* μετάφρ. Μ. Λόγγου. Ἀθήναι Βιβλ. Φέξη Ἀρχ. Ἑλλ. Συγγραφέων δρ. 1.50.

Διογύλου *Προμηθεὺς Δεσμώτης* μετάφρ. Τσιάννου Ζερβού. Ἀθήναι Βιβλ. Ἀρχ. Ἑλλ. Συγγραφέων δρ. 1.50.

Ἡ *Μάγισσος*, διηγήματα Α. Παπαδιαμάντη. Ἀθήναι Λογοτεχν. Βιβλιοθ. Φέξη δρ. 3.

Ἡ *Νοσταλγός*, διηγήματα Α. Παπαδιαμάντη. Ἀθήναι Λογοτεχν. Βιβλιοθ. Φέξη δρ. 2.

Μολιέρου *Τὰ Ἐρωτικά πειράματα* μετάφρ. Ν. Παρωτίη Λογοτεχν. Βιβλ. Φέξη, δρ. 1.50.

Ἡ *Μινωικὴ δημοσίαι Οἰκονομία*, κατὰ τὰ πορίσματα τῶν κρητικῶν ἀνασκαφῶν Γ. Α. Σταυριδάκη. Ἠράκλειον.

Ἀστώματα, ποιήματα Δημ. Π. Γολέμη, ἱατροῦ. Ἀλεξάνδρει, φρ. 5.

Δελτίο τοῦ Ἑκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου «*Ἰούλιος 1912*» Ἀθήναι δρ. 1.50.

Réflexions sur le Boycottage en droit international par. ST. P. Séfériades. Paris, fr. 1.50.

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, *Ἰούνιον*, *Ἰούλιον*, *Αὐγούστον*, *Σεπτέμβριον*, τὰ «*Παναθήναια*» ἐκδίδονται εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς εἰς τεύχη διπλᾶ.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

Ἀκρόπολις καὶ Μουσεῖα Ἀκροπόλεως ἀνοικτὰ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν ἕως τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον 8 π. μ. ἕως 1 μ. μ.

Γεωλογικὸν καὶ Παλαιοντολογικὸν Μουσεῖον Ἀκαδημίας 9 — 12 ἐντὸς τῆς Κυριακῆς.

Ἀκαδημία Τετάρτη καὶ Σάββατον 9 — 12.

Νομισματικὸν Μουσεῖον (ἐντὸς τῆς Ἀκαδημίας) Τετάρτη καὶ Σάββατον 9 — 12.

Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας, εἰς τοὺς ξένους.

Ζωολογικὸν Μουσεῖον (ἡδὴς Ἀκαδημίας ὀπισθεν Πανεπιστημίου) Τετάρτη καὶ Σάββατον 9 — 12.

Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον (ἐντὸς τοῦ Πολυτεχνείου) καὶ ἡμέραν 9 — 12.

Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἰούλιον καὶ Αὐγούστον 8 — 12.

Ἀνακτορικὸς Κήπος Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ ἀπὸ τὰς 3 μ. μ.

Θησεῖον ἀνοικτὸν πάντοτε.

Ὑπουργεῖα Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν, Ἑθν. Οἰκονομίας, Ἐξωτερικῶν, Ἑκκλησιαστικῶν: διὰ τοὺς ἰδιώτας 11 — 12. Ἐσωτερικῶν καὶ Δικαιοσύνης 8 — 12. Οἱ κ. Ὑπουργοὶ δέχονται 11 — 12. Οἰκονομικῶν 10 1/2 — 12.

Δημόσια γραφεῖα καὶ Τράπεζαι κλειστὰ μ. μ.